

Baron Ivan Vajkard Valvasor.

Pomladni glasi

posvečeni
slovenski mladini.

IV.

Uredil
Ivan Štrukelj.

Založili sotrudniki.

Krajčevič

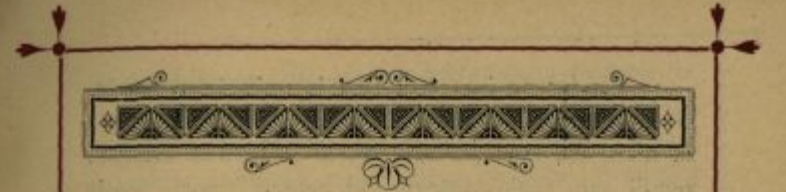
V Ljubljani, 1894.

Tiskala „Katoliška tiskarna“ v Ljubljani.

KAZALO.

Baron Ivan Vajkard Valvasor	1
Bela kača	22
Hudi dnevi	28
Materina pesem	47
Pastir	48
Najlepši dan življenja	79
Pomni	80
Materina luč	81
Poslanka	101
Pri bučah	102
Od hiše	113

Bar. Ivan Vajkard Valvasor.¹⁾

Kaj ne, da je prijetno, kadar vzamete ob dolgih zimskih večerih v roko kako lepo domačo knjigo! Stari in mladi željno poslušajo mило slovensko besedo ter se razveseljujejo s prijetnim berilom. A vedno ni bilo tako. Bili so resni časi za našo deželo, ko so divji Turki prihajali čez mejo, pustošili in ropali našo posest; bili so resni časi za naš narod, ko je tujec ošabno preziral slovenski jezik in oviral, da ne bi bila prišla slovenska beseda v javnosti do veljave. Zato je bila naša domovina pozabljena in naš narod zaničevan; saj tujci se za naše dežele niso menili, domačinov pa ni bilo, ki bi bili moško zagovarjali čast svojega doma. Malokomu je prišlo na um, da bi bil v tistih viharnih časih kaj koristnega spisal, ampak vsak je le mislil, kako bi branil svojo posest proti sovražniku. Pač so se nekateri Kranjci že takrat odlikovali tudi po učenosti, a niso je rabili v prid svoji domovini, zakaj pečali so se rajši z latinskimi in nemškimi knjigami.

¹⁾ Izgovarjaj: Valvazor.

Vendar pa ima Kranjska iz onih časov moža, ki jo je proslavil, kakor še nihče pred njim in ne za njim. Ta mož je Valvasor, ki je daroval kranjski zemlji vse svoje duševne in telesne moči, svoje imetje in svojo srečo. Ni še dolgo, kar je preteklo že dvesto let po njegovi smrti, vendar njegov spomin živi še vedno in bo živel, dokler bodo znali ljudje ceniti pravo zaslugo. Prav je torej, da tudi ti, ljuba mladina, spoznaš njegovo življenje in se učiš, kako se mora mož boriti z vsemi silami za vzvišeni namen, ki si ga je izbral.

Valvasorjevi predniki so se preselili v sredi 16. stoletja z Laškega na Kranjsko. Že na Laškem so bili Valvasorji jako imenitni. Ponosno nam pripoveduje naš Valvasor sam, da šteje njegova rodbina jednega kardinala in več škofov in nadškofov. Na Kranjskem so si pridobili precejšnje imetje ter kmalu zasloveli med imenitnejšimi grajščaki.

Ivan Vajkard se je porodil v Ljubljani dne 28. velikega travna l. 1641. Tu je preživel svojo mladost in se šolal pri očetih jezuitih. Jezuitske šole so bile namreč takrat na najboljšem glasu. Podučeval je v njih slavni zgodovinar Schönleben, katerega Valvasor imenuje „luč učenih mož“. Bil je zares velik učenjak in ima veliko zaslug za kranjsko deželo; tudi se je močno trudil, da se je ohranila katoliška vera na Kranjskem, ko so nekateri razširjali po naših krajih protestantstvo. Pri jezuitih

se je Valvasor učil lepega krščanskega vedenja in potrebnih znanostij, doma pa je oče Jernej za to skrbel, da si je sin pridobil vseh lastnostij, katere so takrat zahtevali od mladega plemiča. S svojim vzgledom pa je tudi podučil sina, kako naj ljubi vero in domovino. Sezidal je namreč v svojem gradu Gallenbergu na Gorenjskem lepo kapelo in ustanovil tam duhovnijo. Zapovedal pa je, naj se bere sv. evangelij ljudstvu v slovenskem jeziku, ker je bil prepričan, da človek najrajši sprejema blage nauke v maternem jeziku. S tem je pa tudi pokazal, da ima srce za ljudstvo samo in skrbi za pravo srečo svojih podložnikov, kar so mnogi plemenitaši popolnoma zanemarjali.

V tistih časih je bila navada, da so mladi plemenitaši popotovali po tujih deželah, zlasti po Laškem in Francoskem, da so se izolikali v jezikih, vedenju in znanostih; zakaj ta dva naroda sta veljala za najizobraženejša. Tudi mladi Valvasor je hrepenel po tujini. Mislil je, da so druge dežele Bog ve kolikokrat lepše od njegove domovine, in drugi narodi veliko pametnejši od slovenskega. Ali kmalu bomo videli, kako je sodil pozneje, ko je spoznal širni svet natančneje.

Z jako dobrim uspehom je dovršil šole pri jezuitih, potem pa mu ukaželjnost ni dala več miru doma. Sam o sebi pravi: „Brez ničemurnosti in ponašanja priznavam, da me je vse moje življenje nekaj

gnalo po svetu, da bi se le kaj novega naučil; vedno sem preiskoval, kar sem le mogel, zanimivosti in skrivnosti v naravi, ker močno ljubim vse umetnosti. Kjerkoli sem zvedel o kakem imenitnem možu, hitel sem k njemu; nobena pot mi ni bila predolga, nobena nevarnost prevelika, noben trud pretežaven; upanje, da se bom kaj posebnega naučil, osladilo mi je vsako težkočo.“

Ali ni lepo, ako človek lahko v poznejših letih tako govori o svoji mladosti? Koliko je pa drugih, ki imajo pripomočkov za učenje na izbiro, a se ga na vso moč branijo, kakor bi bilo strupeno! Koliko je otrôk, katerim je ljubša brezovka, kakor koristna knjiga! Zato pa tudi nikdar ne uspevajo, ampak bodo le sebi v sramoto in starišem v žalost. Kdor pa čas koristno rabi, tega spoštuje vse, kakor mi spoštujemo vrlega Valvasorja.

Kot osemnajstleten mladenič je začel naš Valvasor svoja potovanja. Šel je najprej na Bavarsko. Leta 1616. je bil na Dunaju. Pozneje je prehodil Nemško, Italijo in Francosko. Celó v Afriki se je mudil dalje časa. Kdor je bil veliko po svetu, ne more se vsakokrat pohvaliti, da se je tudi veliko naučil, ker marsikdo se sprehaja po svetu brez načrta in pravega namena, samo da bi se razveseljeval. Tega Valvasorju ne more nihče očitati. Kako vestno je porabil potovanje v svoj poduk, spozna lahko vsakdo, če prebira njegove spise. O vsaki deželi vé

povedati toliko zanimivega, da se kar čudimo, kako in kdaj je zvedel vse to. Pa tudi drugih znanostij ni zanemarjal na potovanju. Posebno rad se je pečal z naravoslovnimi vedami. Kjer je le mogel, zbiral je redke in dragocene rude in kamene ter jih veliko prinesel s seboj domov. V Afriki mu je neki Arabec, Ali Haisa, razodel, kako se pripravlja zelo hud strup. Doma so ga često prosili, naj jim odkrije to skrivnost, vendar tega ni storil, „ker — tako piše sam — moja vest mi ne dopušča, da bi izdal tako škodljivo in vsem ljudem nevarno reč ter s tem pomagal peklenški hudobi“.

Nekaj drugega pa je bilo važneje za Valvasorja in za vso kranjsko deželo. Ko je občudoval tuje kraje, opazil je, da tujci ne poznajo njegove domovine. Dostikrat je bil užaljen, ko je spoznal, kako ljudje slavijo tuje dežele za vsako malenkost — o njegovi domovini pa, ki bi bila slave vrednejša, ne vé nihče nič dobrega. In vendar se nahaja v nji na majhnem prostoru toliko zanimivostij, kakor malokje. Nekatero dežele se ponašajo sicer z visokimi gorami, druge z lepimi jezeri ali podzemeljskimi jamami: a vse to ima kranjska dežela sama, malokatera na svetu bi se smela kosati z njo. Spomnil se je tudi, koliko ljutih bojev so bili Kranjci z Rimljani, Nemci, Obri, Turki — lahko bi se tudi oni ponašali s svojo zgodovino! Zato pravi: „Kranjska dežela je bolj za to skrbela, da bi bila vredna po-

pisa, kakor za to, da bi se mnogo pisalo o nji: slavo je zaslužila, pa se ni slavila. Ker četudi sem v nekaterih starih izvirnih listinah bral marsikako slavno delo Kranjcev, vendar so Kranjci izvršili več dejanj, kot se je pisalo o njih besedij.“

V tujini je Valvasor tudi izprevidel, kako malo on sam vé o svoji domovini. Neki Nemeč, Boštjan Münster, je popisal cirčniško jezero, katero je bil prej tudi že opeval slavni laški pesnik Torquato Tasso. Gotovo ste že kaj slišali, kako nenavadno in čudovito jezero je to. Ko pride poletje, izgubi se voda v podzemeljske jame, in ljudje orjejo in sejejo, kjer je pred kratkim stala še voda. Kadar pa nastopi jesen, in kmetič spravi svoje pridelke, privre voda z vso močjo iz lukenj na dan, in brž je vsa planjava izpremenjena v jezero. To tujcem ni šlo v glavo. Niso si mogli misliti takega čuda, da bi se lahko na istem mestu seno kosilo in lovile ribe. Zato so popraševali Valvasorja, če je to res. Toda kako naj bi jim bil razložil to stvar, ker se prej ni dosti menil zanjo? Sram ga je bilo, da ne zna zagovarjati svoje domovine, in sklenil je, da brž ko brž zamujeno popravi.

S trdnim namenom, da proslavi svoj dom, vrnil se je leta 1672. na Kranjsko, kjer je vzel v posest lepo doto, namreč gradove Bogenšperk na Dolenjskem, Mudijo na Gorenjskem in Liechtenberg na Dolenjskem. Takrat je bilo pri nas malokoga skrb

pisanja. Vsem je bila na mislih le vojska. Celó o kmetih na Dolenjskem pripoveduje Valvasor, da so bili še pri poljskem delu vedno pripravljene na boj, ker se je bilo vsak trenutek bati krvoločnih Turkov. Grofje in baroni kranjski so se urili le v orožju na svojih gradovih, za znanosti in umetnosti niso marali posebno.

Valvasor pa jih je opomnil, da se tudi drugače, ne le z vojsko, lahko dela za domovino. „Za čast domovine — pravi — nismo dolžni bojevati se samo z orožjem, katero nosimo ob boku, ampak tudi z onim, katero nosimo za ušesom, namreč s peresom, ako le znamo oboje sukati. Saj nam je ista narava, ki je vsadila v nas ljubezen do domovine, vcepila tudi zmožnosti, da povečujemo njeno slavo, in nam naložila dolžnost, da služimo domovini z vsemi svojimi močmi. Zato moramo domovino ljubiti ravno tako kakor svoje stariše, ali pa še bolj.“

Tako lepo je vspodbujal Valvasor svoje rojake. Pa znal je tudi delati, ne le govoriti. Sklenil je, da spiše veliko knjigo, v kateri bo popisal vso kranjsko deželo, da bo vesoljni svet zvedel, kaka je, in kaj se je vse že zgodilo v nji. In da bi bila knjiga še lepša, hotel jo je okrasiti z mnogimi slikami. Ker je bil po svetu opazil, da nekateri tudi o Slovencih nič ne vedó, ali jih pa imajo za jako nesposoben in neolikan narod, namenil se je natančno

popisati tudi njih jezik, nošo, navade, sploh vse, kar bi le mogel zvedeti.

Kaj ne, velika naloga, kateri ni vsakdo kos! Le poskusite popisati domačo hišo in videli bode, da si mora človek vsako reč v nji natančno ogledati, ako jo hoče dobro popisati. Kaj pa, ko bi vam kdo rekel, popišite vso vas? Kar ne bi vedeli, kje začeti. Od hiše do hiše bi hodili, ljudi vpraševali, kako je to in ono; potem šele bi se lotili svojega dela, ko bi vam bila vsaka stvar posebej dobro znana.

Tako je ravnal tudi Valvasor. Toda imel je težje delo, kakor bi ga imel kdo dandanes na njegovem mestu. Mi imamo pošte, brzojave, železnice. Če bi radi kaj zvedeli, pišemo pisma in v nekaj dneh dobimo odgovor; kadar želimo kaj videti, sedemo v železnični voz in zdrdramo tje, da je veselje. Takrat pa vsega tega ni bilo. Valvasorju ni kazalo drugega, kakor da je zasedel svojega konjiča in jahal po deželi semtertje. Spremljevala sta ga samo njegov služabnik in pes. Kjer je videl kaj znamenitega, hitro si je vse zapisal; mesta, gradove in jezera si je pa narisal. Povsodi se je pomenkoval z ljudmi, da je spoznal, kako govoré, izpraševal jih je, s čim se živijo, kaj delajo, kako obdelujejo svoja polja — skratka: ni je stvarce, ki bi bila Valvasorju premalenkostna. Vse si je vestno zapomnil; na svojem gradu Bogenšperku pa je te zapiske zbiral in urejeval.

Lahko si mislite, da ga je to stalo mnogo časa in truda. Njegovi rojaki, katerim bi bila sveta dolžnost podpirati ga, pustili so ga popolnoma na cedilu, dasi je bil l. 1680. vse kranjske stanove prosil s tiskanim razpisom, naj mu pomagajo pri tem domoljubnem delu. Bridko nam Valvasor toži: „Pri tem delu me je oviralo neštivilno težav, ker mi skoro nihče ni hotel ničesar povedati o svojem gradu ali posestvu. Lahko rečem: še sedem ljudi izmed vse tako številne množice mi ni pomagalo. Oni, na katere sem se najbolj zanašal, še z jedno črko niso pospešili mojega težavnega dela.“ Jedinia podpornika pri trudapolnem delu sta mu bila Erazem Francisci, ki je pregledoval delo in skrbel za lep in gladek jezik, ter Pavel Vitezović, iskren prijatelj Valvasorjev, pesnik in pisatelj hrvaški. Vitezović je zložil več pesmij v proslavo Valvasorjevega dela v latinskem in hrvaškem jeziku; večkrat ga je obiskal in mu pridno pomagal tudi pri slikah. Francisci pa je spisal obširne opazke, ki so sicer zelo učene, a ne vedno primerne. Tudi on je zložil pesem na čast „svojemu milostljivemu gospodu patronu“, kakor imenuje Valvasorja. Vendar je bila ta pomoč le majhna, če jo primerjamo z velikanskim delom, katero si je bil naložil Valvasor, in čisto opravičene so njegove tožbe.

Kakor vidite, okusil je Valvasor že med svojim delom marsikako bridkost. Kaj bi bil storil kdo drug

na njegovem mestu? Rekel bi bil: „Ako nečete, da vam storim dobro, ne bom se vam vsiljeval“ — in vse bi bilo ostalo, kakor je bilo prej. A Valvasor se je izkazal pravega moža. Niti za las ni omahnil od svojega sklepa, in ker mu niso hoteli pomagati drugi, delal je sam tem gorečnejše. Na Gorenjskem je bil kakih tridesetkrat. Zlasti pa je skrbno preiskoval jame in jezera po Dolenjskem in Notranjskem. Mnogokrat se je spustil po vrveh v globoke podzemeljske jame. Kamor si ni upal nobeden, tje je šel on sam in ni se bal tudi smrtne nevarnosti, da bi le kaj novega in zanimivega zvedel. Posebno drzno in neustrašeno je preiskoval ledene jame na Dolenjskem. Prodril je v njih dalje, kakor kdo pred njim, in ni ga bilo strah, na majhnem čolničku voziti se po podzemeljskih vodah. — Pa tudi sosednih dežel ni pozabil. Koroško je večkrat prehodil in se kaj rad oglasil v Št. Andražu v labodski dolini pri pobožnih in pridnih menihih.

Vendar bi se motil, kdor bi mislil, da je Valvasor samo potoval. Rad je bival tudi na svojih gradovih, zlasti na Bogenšperku, kjer je prebiral knjige in stare listine, da bi jih porabil za svoje delo. Njegova knjižnica je hranila nad deset tisoč knjig, tudi mnogo takih, ki jih daleč na okoli ni poznal nihče. Nabral si je tudi mnogo redkih kamenov in kovin, zlasti dragoceno pa je bilo njegovo mnogoštevilno orodje za višje računstvo in prirodoslovje.

O tem trdi njegov prijatelj E. Francisci, da bi se vsak učenjak lahko temeljito bavil ž njim, in bi se ga vsak prijatelj znanosti veselil.

Vse to nam priča, da je bila Valvasorjeva izobraženost izredna. Ni je bilo znanosti, iz katere ne bi bil vedel kaj temeljitega povedati. Še natančnejše bomo to spoznali, ko si ogledamo njegove knjige. Pa tudi on se je le po mnogoletnem in težavnem delu toliko naučil. —

Viharni časi ob sklepu 17. stoletja so prisilili Valvasorja, da je odložil pero in potegnil meč. Na bojišču pa je pokazal, da je pripravljen darovati domovju tudi svojo kri, kakor mu je daroval svoje duševne zmožnosti.

Ker so Turki takrat porabili vsako priložnost, da bi udarili čez kranjsko mejo, bila je vsa dežela strogo vojaški urejena. Vsa Kranjska je bila tedaj mnogo večja kot je sedaj, ker je obsegala tudi Istrijo.

Razdeljena je bila v pet okrajev, katerih vsak je moral oborožiti za obrambo dežele več ali manj vojakov. Najvažnejši izmed vseh je bil dolenski del, ker so Turki s Hrvaškega prihajali v našo deželo. Ako so jih zapodili Dolenjci, bila je nevarnost za vso deželo odvrnjena, ako pa so zmagali Turčini, zaječala je kmalu tudi ostala Kranjska pod kopiti njihovih konj. Dolenjecem je bil ob tistem času poveljnik naš Valvasor. Dobro je vedel, kako imenitno službo mu je naložila dežela, zato jo je pa tudi zelo vestno opravljal.

Večkrat se je poskusil s Turki v krvavih praskah in jim zabranil, da niso opustošili slovenske zemlje. Jedenkrat pa je moral na povelje vladarjevo peljati svoje Dolenjce izven Kranjskega nad sovražnika.

Leto 1683. je bilo osodepolno za vso Evropo. Turška mogočnost je stala takrat na vrhuncu, in Turki so že upali, da bodo spravili vso Evropo pod oblast polumeseca. Bojaželjni veliki vezir Kara Mustafa je pridrl z velikansko vojsko pred Dunaj; Ogerska je že ječala pod njegovim gospodstvom; ko pade Dunaj, mislil je, uničena bode kmalu tudi Avstrija, ki je najbolj zavirala razširjevanje mohamedanske vere. Ravno takrat, ko je bil Dunaj v najhujši stiski, dobil je Valvasor povelje, naj udari s Kranjci na Štajersko nad Turke in ogerske upornike, ki so se bojevali pod poveljstvom grofa Bathiany-ja. Dne 7. avgusta je odrinil iz Ljubljane preko Lipnice pred Gradec. Od tam je šel v Radgono in Fürstenfeld, da odpodi sovražnika iz tamošnjih trgov in gradov. Valvasor je razposlal svoje vojake na razne kraje, sam pa je zasedel mesto Fürstenfeld. Tam je bila udarila strela v zalogo smodnika in razrušila vso utrdbo; cesarski vojaki so morali zaradi tega trdnjavo zapustiti. Komaj je bil Valvasor v mestu, že je dobil poročilo, da se bliža 6000 Turkov s 13 topi. Združili bi se bili radi z Bathianyjevimi vojaki, katerih je bilo že več kot 5000 pred Fürstenfeldom. Valvasor je bil v veliki ne-

varnosti. Utrdbe so bile pokončane, a vojakov je imel pri sebi samo sto. Vendar je ostal stanoviten na svojem mestu. „Mislil sem si — pravi — čast kranjske dežele, katera me je poslala na ogersko-štajersko mejo z onimi vojaki, tirja od mene, da tam ostanem, dokler le morem.“ Najprej je dal podreti most pri vhodu. Ko so pa začeli prihajati Bathianyjevi uporniki na to stran, pobegnili so vsi meščani; ostalo je le sedemnajst starčkov in štiri ali pet žensk. Ustaši so požigali po okolici, zato je zapovedal Valvasor streljati nanje. Bil je že v hudi stiski, a iz nje sta ga rešila grofa Saurau in Dietrichstein, ki sta popolnoma premogla ustaše. Prišlo je na pomoč še 1000 Hrvatov, katere Valvasor posebno hvali, češ, da so bili izredno hrabri, in da je že sam ž njimi vred prebil marsikak boj. Komaj se je srečno izmotal iz te velike nevarnosti, že je bilo treba iti Valvasorju nad upornike v Hartberg; — tam je ostal toliko časa, dokler se ni grof Bathiany podvrgel svojemu kralju, cesarju Leopoldu I. Nekaj dnij poprej, dné 12. septembra, potolkli so namreč naši s pomočjo junaškega poljskega kralja Ivana Sobieskega Turke pred Dunajem, in to je vzelo tudi drugim upornikom pogum.

Ko se je Valvasor vračal skozi Gradec v Ljubljano, izročil mu je Herbart Turjaški, tedanji predsednik štajerski, v znak hvaležnosti zeleno mošnjo, na kateri je bil lepo z zlatom uvezen štajerski grb.

Znotraj je bila pa mošnja še lepša, zakaj polna je bila velikih, nalašč zato kovanih cekinov.

Dné 1. novembra l. 1683. je bil Valvasor zopet doma na Kranjskem. Komaj je vtaknil meč v nožnice, vzal je v roko pero in zopet deloval ž njim vstrajno in neumorno. —

Nam Valvasor ni tolikega pomena kot vojščak, ampak kot pisatelj; saj dela njegovega peresa živé še dandanes med nami in bodo ostala še poznim rodovom, a njegovega vojaškega delovanja se spominja sedaj le še malokdo. Oglejmo si torej na kratko dela Valvasorjeva, izmed katerih so posvečena nekatera bolj veri, druga domovini. Knjigo spisati je bilo takrat lažje, kakor jo izdati. Dežela kranjska tedaj še ni imela tiskarne. Tudi umetnikov ni bilo, ki bi bili delali podobe za knjige.

Teh težav se Valvasor ni ustrašil. Po mnogem prizadevanju je dosegel, da je Kranjska napravila tiskarno v Ljubljani in poklicala veččih tiskarjev z Nemškega. K sebi na grad Bogenšperk pa je povabil več umetnikov, katerim je za vse skrbel, samo da so mu risali in vrezavali podobe v baker.

Te slike so stale Valvasorja zelo veliko. Zakaj slika naj bo narisana še tako lepo, ne more se še porabiti za knjigo, ampak treba je vsako črto izrezati v trdo kovinsko pločo. Le poglejte pečat, da bodete to lažje umeli! Vse na njem je narobe narejeno. Kar mora biti na odtisku na levi strani, to je na

pečatu na desni, kar mora na odtisku moleti ven, to je na pečatu vrezano. Tako je treba delati tudi ploče za slike. Koliko tisoč majhnih, tenkih črt se vidi na dobro izdelani sliki! In če pomislite, da je umetnik vsako črtico posebej izrezljal iz trde kovine, lahko izprevidite, kako težavno in sitno delo je imel.

Ko je Valvasor vse priprave dovršil, začel je izdajati svoja dela. Njegov prijatelj Francisci jih našteva 22. Izmed teh se bomo pomudili samo pri poglobitnejših.

Francisci piše: „Ker je spoznal, da je po izreku kralja-preroka (Davida) strah božji začetek modrosti, izvir in vzrok vseh drugih čednostij, začel je s pobožnostjo in izdal lično knjižico „sv. križevega pota“. Ta knjižica je izšla leta 1679., okrašena s prelepimi podobami.

Pobožne vsebine je tudi „gledišče človeške smrti“. Ta knjiga, zlasti zanimiva zaradi svojih posebnih slik, opominja, da nihče ne vé, kdaj pride bleda smrt ponj, zato naj vsak skrbi, dokler je še čas, da bode takrat z lahko vestjo nastopil neizogibno pot v večnost. Razdeljena je v tri dele: Prvi del ima naslov: „Smrtni ples.“ Najprej nam kaže greh Adama in Eve, zaradi katerega moramo vsi umreti. Potem pa navaja 45 stanov v pogovorih s smrtjo. Marsikdo se brani in prosi koščeno smrt, naj vsaj malo še počaka, da uredi to in ono, a nič ne pomaga: smrt se ne obotavlja in ga potegne

s seboj, bodisi papež ali cesar, svetnik ali grešnik. Drugi del so „različni načini smrti“, katerih opisuje 35. Nazadnje so še „muke pogubljenih“. 31 grehov našteva tukaj, katere hudobni duhovi raznovrstno kaznujejo. Vsa knjiga je spisana v ličnih latinskih in nemških pesmicah. Kar na jedni strani opeva, to kaže précej na drugi strani natančna slika.

Zanimiv in lep je tudi „opis koroške dežele“ (1681), ki ga krasi 228 jako umetno izdelanih slik. Posebno velika je slika Celovca.

Razven teh knjig je izdal Valvasor več zemljepisov nam sosednih dežel in nekaj večjih prirodoslovnih del. Vseskozi je pokazal, da je pobožen in veren mož. To je tudi pri vsaki priliki slovesno poudarjal, in lahko trdimo, da je le zato tako neomahljivo ljubil svojo domovino, ker mu je to zapovedovala njegova živa in goreča vera.

Poslušajte, kako govori o veri:

„Najiminitnejša reč, zaradi katere smemo kak narod višje ceniti, kakor drugi, je krščanska vera; zakaj iz vere ne dobivamo le veliko zemeljske sreče in blagoslova, ampak iz nje procvita tudi upanje večne nebeške sreče. Brez nje se mi zdi najiminitnejša dežela kakor slika brez življenja, ali kakor človek, ki je sicer razvit, a nima očij ali razuma.“

Zato tudi hvali Kranjce, da niso mlačni v svoji veri. To spričujejo mnoge cerkve, katere so sezidali Bogu na čast, še bolj pa njih vspodbudno

krščansko vedenje. „V srcih Kranjcev — poudarja nekje — cvete in vlada rimsko-katoliška vera, nobene druge ne marajo med seboj.“

Tudi, ko je izdal leta 1689. svojo največjo knjigo, katera je proslavila njegovo ime za vse čase: „Slavo vojvodine Kranjske“, vodila ga je poleg domovinske ljubezni tudi ljubezen do vere. V predgovoru jasno zatrjuje: „Prepričan sem popolnoma, da ni na nobeni strani tega dela zapisanega ničesar, kar bi nasprotovalo sv. veri; vendar tu še posebej naglašam, da preklicujem vse, ako bi se bilo zoper mojo željo, vednost in spoznanje kaj vrinilo, kar le količkaj nasprotuje katoliški veri.“

V tako čistem in plemenitem duhu je spisal Valvasor to veliko delo, katero obsega 3320 strani in ima 533 podob. V njem nam je podal vse, kar je bil nabral po dolgem, več ko desetletnem trudu. V njem je popisana vsa kranjska dežela, slovensko ljudstvo in zgodovina njegova tako ljubeznivo, da se mora prikupiti vsakemu bralcu.

Pač lahko rečemo, da Valvasorjev trud ni bil zastonj. S tem svojim delom je zares skazal svoji domovini nevenljivo uslugo. Otel jo je pozabljenosti, ker je opozoril ves svet nanjo in glasno poudarjal, kaka krivica se ji je godila doslej. Res, da ni bil rojen Slovenec, a bil je Slovenec po duhu, kakor kaže vsaka stran njegove knjige. Spisal je to knjigo v nemškem jeziku, ker takrat ni bilo mogoče izdati

takega slovenskega dela, in ker je želel, da se kolikor mogoče razširi. Vendar se kaže povsodi njegova gorka ljubezen do slovenskega naroda in velika skrb za njegovo blagostanje. Naglašal je, da so Slovenci del velikega slovanskega naroda, ki sega tako daleč, kakor noben drugi. Opominjal je tudi Slovence, naj skrbno gojé svoj jezik, naj skrbé, da ga bodo pravilno pisali, ne pa vsak po svoje; posebno pa jim je očital, kako grdo je to, če kdo slovenščino in nemščino tako vprek meša, da se ne dá spoznati, kateri jezik neki govori.

Zapustil nam je še jedno delo, za katero mu mora biti hvaležna zlasti Ljubljana, glavno mesto kranjsko, namreč lepi spomenik Device Marije na trgu sv. Jakopa. L. 1679. je kuga pomorila veliko ljudij po avstrijskih deželah. Najhujše je gospodarila na Dunaju, kjer je umrlo takrat sedemdeset tisoč ljudij za to grozno boleznijo. Vse je bilo prestrašeno; tu ni pomagalo nobeno zdravilo, zaman je bil strah in beg. Tudi Ljubljančani so v smrtnem strahu pričakovali, kdaj se oglasi pri njih strašna morilka. V tej sili se zatekó k Mariji, da bi jim izprosila rešitve. Sklenili so, da izvršé to, kar so nameravali že prej: proslaviti brezmadežno spočetje Device Marije in si tako nakloniti njeno pomoč. V starem pismu iz leta 1722. beremo namreč: „Slavni stanovi kranjske vojvodine so 11. januarija 1664. leta v seji deželnega zbora sklenili in 14. januarija tistega leta

izrekli v največji udanosti do njegovega cesarskega veličanstva, da bodo praznik naše ljube Gospe čistega spočetja vedno praznovali in se v predpraznik postili po cerkveni šegi; potem, v večjo čast čistega Marijinega spočetja bodo postavili spomenik in hodili vsako leto k njemu v slovesnem sprevodu. Da bi se češčenje preblazene Device Marije bolj razširjalo, molili bodo pri znamenju vsako soboto litanije.“

— Naš Valvasor se je najbolj trudil, da bi se to uresničilo. L. 1680. so bili že nabrani novci za spomenik, in začeli so delo. Pri tem se je Valvasor sam skazal veččega umetnika, zakaj načrt vsega spomenika je delo njegovega uma. Na visokem marmornatem stebri je stala Marijina podoba, ob njenem podnožju so bili postavljeni štirje svetniki: Sv. Jožef, sv. Ignacij, sv. Frančišek Ksaverij in sveti Leopold. Leta 1682. so spomenik dodelali. Marija pa je prošnje Ljubljancanov uslišala: kuga je razsajala daleč na okrog, a kranjski deželi je popolnoma prizanesla. Ta spomenik stoji še sedaj in je najlepši v Ljubljani. Seveda je precej izpremenjen. Na mesto starih kipov so postavili lepe nove svetega Miklavža, sv. Jakopa, sv. Petra in sv. Janeza Zlatousta. Načrt pa se je ohranil popolnoma tak, kakor ga je naredil Valvasor. Valvasorju samemu rojaki njegovi doslej še niso postavili dostojnega spomenika, naj jih vsaj ta spomenik, ki ga imajo pred očmi dan na dan, spominja slavnega moža in njegove pobožnosti!

Nameraval je še mnogo koristnih del, ki bi bila ne le Kranjski, ampak tudi drugim sosednim deželam v čast. Tako je poskušal izkopati predor pod Ljubeljem, da ne bi bilo treba voznikom voziti poldrugo miljo v breg in zopet poldrugo miljo navzdol, ako hočejo s Kranjskega na Koroško; a neugodne razmere so mu skazile najlepše načrte. —

Za tolike zasluge Valvasor ni dobil primerne plačila. Pač so ga častili in slavili v slovenskih, hrvaških, nemških in latinskih pesmih, bil je ud kraljeve angleške družbe in poveljnik Dolenjskega, a to mu ni povrnilo velikih denarnih stroškov, katere je daroval svoji domovini. Vse svoje življenje je samo spisoval knjige in ni utegnil skrbeti za svoje premoženje. Umetniki, katere je imel pri sebi, potovanja, knjižnica in izdajanje knjig — vse to ga je stalo ogromne vsote: Valvasor je nazadnje popolnoma obubožal. Mislite si, kako bridko je bilo pri srcu blagemu možu, ko je moral zapustiti svoj grad, kjer je preživel toliko sladkih ur, baveč se z umetnostjo in znanostjo. S svojim velikim trudom si še toliko ni zaslužil, da bi bil stare dni preživel mirno in zadovoljno. Tudi najljubši svoji lastnini se je moral odpovedati — svoji lepi knjižnici. Najbrž jo je prodal iz uboštva. Sedaj je last zagrebške nadškofije. V Krškem si je kupil za majhne denarce hišico od nekega Vodnika in se naselil v nji. Prej bogati plemič, ki se je še leta 1683. ponosno podpisoval

kot „baron na Mudiji in Zavrhu, gospod na Bogenšperku in Liechtenbergu“, našel je na starost komaj kotiček, da tu preživi svoje zadnje dni. V tem bridkem stanu ni imel druge tolažbe kakor zavest, da je bilo njegovo delovanje plemenito in plodonosno. Uboštvo njegovo je bilo častno, ker je pričalo, da je vse, kar je mogel, daroval svojim rojakom. A ni mu bilo treba dolgo časa trpeti v uboštvu in ponižanju. Bolehal je že prej dalje časa; septembra meseca l. 1693. pa je izdihnil svojo blago dušo. Časno domovino je zamenjal z večno, in ta mu sedaj gotovo vrača obilno, kar mu je ona ostala dolžna.

Iz dveh zakonov je imel Valvasor več otrok. Vendar o njih ne vemo nič posebnega. Zadnji Valvasor je umrl l. 1759. Njegova posestva imajo sedaj drugi lastniki. Kdo bi se spominjal dandanes Valvasorja, ako bi bil tudi on iskal zadovoljstva v časnem blagostanju, v oni nepopolni, nestalni sreči, ki že neha, ko se je komaj začela!

Višje je treba staviti svoj vzor, tje, kamor ne sega samoljubje vsakdanjega življenja. Hrepenenje človeško mora presegati ozke meje telesnega uživanja, vspeti se mora do vzvišenega vzora večne, neminljive sreče, potem ravnodušno prenaša srečo ali nesrečo.

Evgen Lampe.

Bela kača.

(Narodna pripovedka za deco.)

Pod dišečo lipo v travi
Stari dedek bajke pravi,
Bajke, basni, pripovedke,
Davnih časov čudne spletke.
Deca pa pri njem sedijo
In pazljivo vsi molčijo,
Da bi čuli o menihi,
Ki je bival v koči tihi,
In o grajski ženi hudi,
Ter o Pustemgradu*) tudi,
Ki sedaj je podrtija,
Kjer se solnči bela zmija.

* * *
Dedek sname pokrivalo —
Solnce je visoko stalo —
Pa prične o kači beli,
O meniški tihi celi:

I.

V lesu vam je podrtija,
Kjer se solnči bela zmija.
Zmija je prečudna kača,
Tuja je in ni domača.
Včasih izpod skalne peze
Lena solnčit se prileze;

Pa se solnči do večera,
Pa se spet v skalé zapera.

Kjer sedaj je podrtija,
Prej je bila bogatija.
Kjer sedaj se plazi kača,
Skákala je hči domača,
Urna hčerka Dragojila,
Ljubka kakor gorska vila,
Hči mogočnega grajščaka,
Vitoglava — korenjaka.
Lepa sreča mu cvetela,
Kmetov delala krdéla
Rada tlako so grajščaku,
Vitoglavu — korenjaku.
Ta pa ljubil je trpine,
Kakor svoje lastne sine.

Sreča bi ne bila cvela,
Niti delala krdéla,
Mnogo bilo bi prepira,
Da ni bilo Dragomira.
Dragomir pa v grajskem gozdi,
Kjer preganjajo se drozdi,
V koči skromni je sameval,
Bógu hvalnice prepeval.

*) Pustigrad — rušavina na Gorenjskem.

V koči je imel oltarček —
Stesal mu ga je drvarček.
V stare bukve rogovilo,
Kakor se stori za silo,
Starček je obesil zvonček;
Zvonček bil srebrni lonček.
Vrvica bilá iz svile,
Dar — oboje — Dragojile,
Pridne hčerke Vitoglava,
Ki ratarjem ukazava.
Zvonček glase pel srebrne,
Kadar zora se razgrne,
Da ratarji so molili,
Bógu dan priporočili.
Zvonček je zvonil srebrni,
Ko opoldne sredi strni
Kmet se je potil in trudil,
Bógu hvalo je obudil.
Še na večer pel je zvonec,
Ko že znoja bil je konec,
Lepi glas: „Marija Ave!
Svet naj poje Ti pozdrave!“
Grajska hčerka Dragojila
Rada h koči je hodila,
Kadar zvonček se je majal,
V grad srebrni glas prihajal.
V koči tamkaj je klečala,
Pesni s starčkom prepevala,
In čudila se je rekom,
Ki so tekli gladkim tekom
Iz premodrih ust svetnika,
Dragomira učenika.
Vse v srce je zapisala,
Zvesto se po njih ravnala.

Potlej urno je hitela,
Kakor srnica letela,
Drago mamico pozdravit,
Reke svete vse ji pravit.
Gorko mater poljubila
In tako je govorila:

„Ko ozdraviš, draga mati,
Špet hodili bova hkrati
K Dragomiru lepo pevat,
Bógu hvalo razodevat.“
Pa ji reče mati Branka
Hčerko zročá brez prestanka:
„Mila moja Dragojila,
Zame nima svet zdravila!
Že se bliža žena bela,
Da me s sabo bode vzela.
Skrbno sem te odgojila,
Z Dragomirom te učila.
Ko bom spala na dnu jame,
Moli, hčerka, rada zame,
Pa imej mi vedno v čisli
Dragomira zlate misli;
Ljubi in spoštuj očeta:
Srečo Bog zato obeta!“ — —
Rekla je tako ji Branka
Hčerko zročá brez prestanka
Na srce jo je privila,
Srčno dete poljubila.
Mati je slovo jemala,
Hčerka bridko je plakala. — —
Nočno starček pel molitev,
Žalno čul je oznanitev:
V gradu je skovir skoviknil —
V njem s svetá je nekdo zniknil.

II.

Žalost dolgo žalovali
In vsi kmetje so jokali,
Ker jim Branka je umrla,
Ker jim smrt pomoč je strla.
Rajnica je dobra bila,
Rada je darí delila.
Kumovala često kmetu,
Ljuba bila vsemu svetu.
Največ pa je izgubila
Hčerka lepa Dragojila.

V koči starčku tožbe toži;
Išče lek pri svetem možu.
Tudi pekla je ta rana
Vitoglava velikana,
Ki izgubil je veliko —
Svoje sreče lepo diko.
Dolgo, dolgo je boleval
In po gozdih je sameval;
Streljal divje peteline
In pobijal je zverine.

Pa nekoč se mi opaše
In od doma mi odjaše.
Godemiru dade ključe,
Da jih vestno v vratih suče
In da modro gospodari
Za gospoda sluga stari.
Kmetje so popraševali:
Kaj na vojsko jaše, kali?
Pero pa ratar modruje —
Njega misel vsak spoštuje —
Da odhod le-ta pomeni:
„Vdovec Vitoglav se ženi.“

Ni se motil Pero sivi,
Ni bil prerok jim lažnivi.
Komaž mesec se obrne,
Ženin Vitoglav se vrne
In privede s sabo ženo,
Drugo ženo poročeno.
Toda ta ni bila Branka,
Ljubka, krotka kot seljanka!
Proti gradu sta jahala:
Žena se hudo držala,
Kmete gledala je grdo,
Brzde držala je trdo:
Z bičem užigala vranca —
Ni ji mari bilo klanca.
To so kmetje trepetali,
Starca Pera poslušali,
Ki se silno je razsrdil
In tako-le kmetom trdil:

„Pride čas sedaj presneti,
Treba bude nam trpeti.
Bič le-ta bo nas užigal
In po naših plečih švigal!“
In ves ljud otožno bega:
„Reši, Oče, Ti nas zlega!“

V grajski lini je pa stala
Dragojila, hčerka zala.
Oča je domov želela
In pogosto je ihtela.
Oča zdajci hčerka mlada
Z line spazi iznenada;
Plane po stopnicah doli
In ga čaka na pomoli.
Vitoglav pred grad prijaha,
Hčerka tujko gleda plaha,
Gleda ženo rdečelaso,
Svojo drugo mater — Kraso.
Reče Vitoglav počasi
Drugi ženi svoji Krasi:
„To je hčerka moja mila,
Ljuba hčerka Dragojila.“
Nič ni k temu Krasa rekla,
Mila jo beseda spekla.
Hčerka ji poljubi roko
In prikloni se globoko.
Zanjo se ne meni Krasa,
Huda mati, rdečelasa,
V grajske odhiti sobane,
Da poišče slastne hrane.
Toda Dragojila v hosto
K starčku je hitela gosto,
Da zatoži mater hudo,
Drugo mater neprijudo.
Dragomir lepo jo teši,
Da jo Bog nadloge reši;
Naj le upa, pridno moli,
Mater sluša kadarkoli.

Pa se vrne Dragojila,
Starčkov svèt je izpolnila.

III.

Leto že je, odkar Krasa,
 Huda žena, rdečelasa,
 Silno gospodinji v gradi
 In le z bičem kmeta gladi.
 Hčerko blago ti zatira,
 Ž njo vred tudi Dragomira.
 Često moža gospodarja
 Jezna žena ogovarja:
 „Če menih se ta ne spravi
 In bo bival še v dobravi,
 Kmete tvoje ti naščuje,
 Da druhal nam grad razsuje;
 In še hčerko ti omami,
 Da skrivaj nekoč zavdá mi.
 Torej, pravim, se ga znebi,
 Zapeljivca mi iztrebi,
 Da bom lahko mirno spala,
 V sladkih sanjah se zibala.*

Vitoglav pa nič ne pravi
 In se ženi v bran ne stavi.
 Strani ide, gre na vrte,
 Išče soka vinske trte,
 Da bi žalost si ukrotil,
 Ker ga vrag tako je zmotil,
 Da jemal je lepo Kraso,
 Hudo ženo, rdečelaso.

Krasa pa si bič pripaše
 In na polje mi odjaše,
 Kmete revne tam preganja,
 Kakor miši divja kanja.
 Tepe jezno jih s stremeni,
 Pleča gladi jim z jermeni.
 Sama snopje desetini —
 Kaj pogosto je petini.

Potlej pa odjaha drzno,
 Da frči po zraku krzno

Dolge svilene obleke,
 Mehke kunine podvleke.
 In zajezdi v hosto trdo,
 Kjer je znano malo brdo,
 Koder kočica sameva,
 V kateri starček Bógu peva.
 Vranca tam pred kočo vstavi,
 Samotarju to-le pravi:
 „Hitro spravi se od todi,
 Pojdi, kamor pot te vodi!
 Več ne boš mi begal kmetov,
 Delal tepcem zlih obetov,
 Niti motil Dragojile,
 Te lizunke črnokrile.“

Sklone starček si postavo,
 Vendar tákoj dvigne glavo;
 Resno plemki beseduje,
 Moško to-le ji močuje:
 „Kmetov tebi jaz ne begam
 In v pravico ti ne segam.
 Kaj bi motil Dragojilo,
 Čisto, blago gorsko vilo!
 Toda, krvoloka, vedi,
 Starčevi veruj besedi,
 Da imajo ti čuvarja,
 Zemlje in neba vladarja!
 Če ne kreneš s krive poti,
 Kazen božja te zaloti.
 Ko dobiš dovolj udarca
 Spomni se preroka starca!
 Pa globoko starček vzdahne
 V kočo trdno se zapahne.

Krasa je po gozdu drla
 In s kopitom hosto trla;
 Vročó jezo v srcu žgala,
 Hude sklepe je kovala
 In tako-le je sklenila,
 Da oba bo pogubila.

IV.

Pekla je pogačo Krasa,
 Huda žena, rdečelasa,
 S strupom jo je zamesila,
 Z mišico jo prekvasila,
 Spekla dve pogači beli
 Prav lepo zarumeneli.
 Pa pokliče Dragojilo,
 Čisto, blago gorsko vilo:
 „Lej, pogačo sem ti spekla,
 Da ne bodeš oču rekla,
 Da sovražim te krivično,
 Dete ljubo, cvetolično.
 To pa nesi starčku v gošči,
 Naj še on si kaj privošči.“

Kakor veverica gibka
 Stekla deklica je šibka
 V goščo tje k meniški celi,
 Starčku nesla kruhek beli.
 V koči skupaj sta molila,
 Ljubega Boga hvalila:
 „Kradi je srce otajal,
 Njeno krutost je omajal.“
 Potlej sta se radovala,
 Kruhek slastni pokušala.

V gradu se je zvila Krasa,
 Huda žena, rdečelasa,
 Svoje zlobe veselila:
 „Danes bom ju pogubila.“

V.

Ali grozni so strahovi,
 Z onega sveta duhovi,
 Ki sedaj-le sredi noči
 Strašijo pri starčka koči?
 Niso to duhovi grozni,
 Ki straše ob uri pozni,

To orjaška je postava
 Korenjaka Vitoglava.
 Močno trka ti na duri —
 Starček v koči ogenj kuri —
 Pa tako-le starčka kliče,
 Ki v dveréh zapah odmiče:
 „Dragomire, teči, teči,
 Prošnje zadnje ne odreci
 Moji hčerki Dragojili,
 Ki sedaj so ji svetili!
 Tebe hoče še imeti,
 Da ji lažje bo umreti.“

Starček strese se in vzdahne,
 Ob leseni paž omahne.
 Usta mi odpre tresoča,
 Vitoglavu to sporoča:
 „Hčerka tvoja Dragojila
 Že se je za vek ločila.
 Angelj varih jo cvetoč je
 Nesel v matere naročje.
 Kmalu pride tudi póme,
 Da me dvigne v rajske dome.
 Krasa jo je umorila,
 Strup v pogačo zamesila.
 To so rekla mi nebesa,
 Zraven rekla ta slovesa:
 „Ker strupila je pogačo,
 Spremenila bo se v kačo!“
 Reče mu besede take,
 Duša splava nad oblake. —

Vitoglava groza strese,
 V sebi čuti silne bese;
 Kakor vihra v grad drvi se,
 Kakor ris domov podi se.

VI.

Gori v gradu prav visoko
 Skozi okno ne široko

Mrkla luč skrivnostno sije,
V polnoč blede žarke lije.
Postelj je pri oknu bela
In na nji cvetica vela —
Mrtva grajska Dragojila,
Čista, blaga gorska vila.
Bridko vsa družina joka,
Vsem bridkosti srce poka.
Krasa sama nič ne plače,
Ker ni hčerke več domače.
Mirno gladi rdeče kite
Vesleč se zmage zvite.

Gledi, zdajci Vitoglava
Kako v sobo privihrava!
V zlobno se zadere Kraso,
Hudo ženo, rdečelaso:
„Bitje vražje, umorilo
Ti si hčerko Dragojilo!
Dragomira zastrupila,
Strup v pogačo zamesila!
Ker strupila si pogačo,
Spremenila boš se v kačo.
V maščevanje ta slovesa
Starčku rekla so nebesa!“

Komaj kletev je izustil,
Kraso lepi stas je pustil
Ter se stegnil v dolgo kačo,
Belo, pa grdo repačo.
Z repom dolgim je majala,
Skozi okno se zvijala,

Skrila se pod sive skale,
Ki pod gradom so ležale.

Kmetje so se radovali,
Na kolena popadali,
Srčno so Boga molili
Pa tako-le so sklenili:
Bog nad nami vedno čuje,
Grešnike trdo kaznuje.

Vitoglav je spet boleval
In po gozdih je sameval;
Streljal divje peteline
In pobijal je zverine,
Dokler ni ga žena bela
Tudi v boljšo večnost vzela.

Grad so pa zdrobile strele,
In nevihte ga razmele. — — —

* * *

Pod dišečo lipo v travi
Stari dedek bajke pravi,
Bajke, basni, pripovedke,
Davnih časov čudne spletke.
Deca pa pri njem sedijo
In zavzeto vsi molčijo,
Ker so čuli o menih,
Ki je bival v koči tihi
In o grajski ženi hudi
Ter o Pustemgradu tudi,
Ki sedaj je podrtija,
Kjer se solnči bela zmija.

Fr. S. Finžgar.

Hudi dnevi.

I.

„Kje neki stojita Tine in Lukec, da ju ni od nikoder? Dvakrat bi bila že lahko vse opravila in se vrnila — liska pa muka vsa lačna v hlevu!“ Tako se je pritoževal Krajanov Tone na pragu domače hiše, potem pa je jel priganjati najmlajšega brata Jakca: „Vsaj še ti me nikar ne mudi in hitro prinesi naročje trsek, da mi ogenj ne ugasne, skoro vse je že pogorelo. Kar urno se zasuči, sam ne utegnem, ker še nisem nalupil krompirja.“ Po teh besedah pa je skočil pred peč, kjer je imel na ognjišču košarico krompirja, ki ga je pripravljaj za krompirjeve žgance.

„Ná, Jakec, to-le poberi, vidiš, pa tisto-le“, pomagali so Jakcu oče, ki so tesali strešno korito, da bi doma nalovili kaj vode, ker jo je bilo težavno nositi od vodnjaka pod klancem. Jakec se je nekaterikrat sklonil ter si kmalu toliko naložil, da je komaj nesel. Tačas pa sta se prikazala izza ogla sosedove hiše Tine in Lukec s samotež vo-

zičkom, na katerem sta vozila nekaj trave in plevela, na vrhu pa škač perila.

„Ona dva že gresta!“ zaklical je Jakec in hitel s trskami pred ognjišče.

„Saj je že čas“, odgovoril mu je Tone ter vrgel dve debeli trski takoj na ogenj, druge pa je zmetal na prazno stran v peči, da bi se posušile.

Sedaj so bili vsi Krajanovi doma. Štirje otroci: Jakec, Lukec, Tine in Tone, ki so bili po letih kar zaporedoma drug za drugim — prvi je imel blizu sedem, zadnji pa nekaj nad deset let. Oče Krajan, po svojem stanu tesar, pa jo je primahal že čez petdeset. Drugega človeka ni bilo pri hiši. Rajna Krajanica je namreč umrla prejšnjo zimo, hčere pa Krajan ni imel nobene. Ej, to je bilo nerodno po smrti gospodinje! Brž so občutili mož in sinovi, kako je pri hiši, kjer ni matere ali druge gospodinje.

„Kaj bode, kaj bode, ko mene ne boste več imeli? Kdo vam bode kuhal, sirote, kdo vas pral?“ tarnala je že rajnica v svoji boleznin in težko se je ločila od družine.

Toda smrt nič ne vprašuje, ali je pri hiši kaj kuharjev ali peric, temveč kogar ima zapisanega v svoji črni knjigi, mora ž njo, pa je — rad ali nerad, za to se ne meni.

Kaj je bilo početi Krajanu po ženini smrti? Drugič se ni ženil, dekle najemati pa ni mogel, zakaj njegov zaslužek je bil pičel, zlasti po zimi. Pol

lesena, pol zidana hišica, kravica, njivica in travnik — to je bilo vse njegovo posestvo. Preložil si je torej drugače.

„Veste kaj, otroci,“ izpregovoril je prvi dan po žéninem pogrebu, „vedno ste stali včasih pred ognjiščem, sedaj boste pa pokazali, koliko ste se naučili. Jaz moram tesati, če hočem ujeti kak krajcar, in ne utegnem biti zmeraj doma. Tone, kar ti se loti kuhe in gospodinjstva, ker si največji. Mleko nam boš že zavrel in skuhal krompir v oblicah. Kar k ognju pristavi in glej: kadar bo lonec začel kipeti, nikar več ne dokladaj drv, ampak malo počakaj, da dobro povre, potem šele odstavi, zakaj takrat je kuhano.“

„Sila kola lomi“, pravi star pregovor, pa je resničen. Očetov nauk, kako je treba kuhati, bil je bore kratek in površen, vendar se je Tone pogumno poprijel novega posla. Izprva je grozno počasi kuhal. Jej, kako se je pripravljaj, predno je le zakuril! Pa kako neokretno je pristavljaj piskre! Ali vselej se mu je bolje sponeslo; v mesecu dnij je pa že tako priročno sukaj burklje, kakor izkušena kuharica. Sicer pa pri Krajanovih ni bilo treba Bog zna kaj kuhati: kar je postavil na mizo, vse je bilo dobro, še Bog, da je kaj bilo. Sčasoma se je tako izuril, da mu je bila že igrača, naj so ukazali oče za večerjo močnik, repo, zelje, kašo — mlečno ali repnato — celó poparjenih žemelj na pustni

večer se ni nič ustrašil! A drugih jedij pri Krajanovih menda niso veliko poznali.

Tine pa je moral namesto matere skrbeti za lisko, kakor je vedel in znal. No, dokler je bilo kaj sena pod streho in repe v kleti, ni imel posebnih sitnostij ž njo. Ali druga mu je predla spomladi, ko je pošla klaja! Kar na polje je bilo treba, tu pa: ruj, puli, plevi, trgaj, ali pa priženi lisko samo sèmkaj, da si izbere, kar ji je najbolj všeč. Tine je poskušal vse, kakor je pač naneslo. Počasi se je še celó mlesti navadil, saj je bila liska na vso moč krotka živalica, toda dolgo dolgo ga je učila sosedu, predno se je lotil te sitne stvari.

Jakec in Lukec pa sta pomagala vsem: očetu in bratoma. Vedno sta imela dovolj potov in opravkov, in malokateri otrok toliko trpi, kakor sta ta dva. Pa delo nič ne škoduje! Vsi Krajanovi otroci so bili čvrsti in zdravi, dasi bi kdo dejal, da se jim je slabo godilo.

Vsa doslej imenovana ženska dela so Krajanovi sinovi še dokaj radi opravljali in tako namestovali mater. Tone je kajpada začetkoma zelo skrbno pripiral vrata, da bi ga kdo ne videl pri piskrih in skledah; še bolj pa se je skrival Tine, kadar je molzel, ali polagoma se jima je zdelo vse to čisto navadno in vsakdanje in nista se več stamovala. Čemu neki? Ni li čast, če zna kdo kako delo, da je le pošteno?

Pa nekaj drugega je bilo, česar so se strašno bali vsi štirje — pranja. Seveda otroci radi brodiijo po vodi, in kadar matere peró, vedno se smučejo okrog perila. Ali da bi moški prali — tega si Tine in Tone kar nista mogla misliti. A treba je bilo premagati tudi ta strah. Pa so šli vsi štirje s perilom na studenec — kako pa, takrat, ko ni bilo nobene perice tam — in neznansko hitro so prali ter se plaho ozirali, odkod bo prišel kak človek. Pa ni bilo nikogar. Drugič in tretjič je bilo čisto tako — vse srečno. Četrtrič so pa že želeli, da bi jih kdo videl, češ, koliko naših sovrstnikov bi si pa upalo oprati, kar imajo umazanega pri hiši?

Tudi ta dan, o katerem govorimo — bilo je konec majnika — prala sta Tine in Lukec ter spotoma na repišču nekaj naplela za lisko.

„Oče, za Kozarjevega Jožka boste naredili do jutri rakev“, sopihal je Tine ter postal z bratom pred očetom. „Nocoj po noči je umrl, in ravno sedaj-le so bili Kozarjev oče k nam namenjeni, pa so nama naročili za rakev. Jeli, oče, da nas boste pustili k pogrebu?“

„Če boste le utegnili, zakaj ne?“ potolažil je Krajan sina, potem pa še dejal: „Glejte, glejte, že dvanajstega otroka je zadavila davica v naši vasi! Kaj bode?“ In na tihem ga je zaskrbelo, češ, kaj če se bolezen priklati tudi v mojo hišo? — Njegovi otroci pa so radi hodili k pogrebu, kjer so do-

bivali lepe šopke in pa v šolo jim že dolgo časa ni bilo treba hoditi zaradi bolezni.

„Brž razobesi perilo po ograji, da se do drevi posuši“, opomnil je Krajan Tineta, „in kravi malo pokladi! Tone jo že tako težko posluša.“

Tine je molčé ubogal in mislil vzeti perilo v škafu z vozička. Toda nagajalo mu je; ker ni bil dosti močen, da bi bil hitro vzdignil škaf, vlekel ga je le počasi izmed plevela, a voziček se mu je vedno odmikal proti žagi, ki je bila prislonjena na steno, kjer je čepel Lukec, ves zaverovan v lesen tesarski lonček, poln rdeče barve.

„Počakaj nekoliko, da primem jaz za jedno uho — še žago boš prevrnil na Lukca!“ zaklical je Krajan Tinetu ter na stran gledé obsekaval korito. Kar mu ob grči sekira izpodleti, in mož se useka v koleno.

„Bog nas varuj, sedaj pa imam!“ zastokal je tesar ter prebledel, na kolenu pa se je pokazala kri.

Tine in Lukec sta hkrati zavpila, Tone in Jakec pa pritekla iz veže. To je bila zmešnjava! Vsak bi bil rad pomagal, toda ni vedel, s čim.

„Vode prinesi jeden!“ zapovedal je Krajan, „da se izmijem; saj menda ne bode nič hudega.“ Potem pa je šel počasi v hišo in otroci za njim. Liska je mukala, ker je slišala znane ji glasove in je bila lačna, ali sedaj je ni nihče poslušal.

„Rana ni posebno globoka, toda na zgibu je, na zgibu,“ odkimaval je Krajan resno, ko je ogledal, koliko se je poškodoval. „Tone, poišči mi trpotca, da ga obvežem na rano!“

Tine je prinesel tačas očetu platneno obvezo, Tone je prišel s trpotcem, in kmalu je bilo Krajanovo koleno pošteno zavezano.

Nato so šli otroci po svojih opravkih, Krajan sam pa je obsedel zamišljen v hiši, da bi se malo odpočil.

Kmalu potem so se kadili na mizi krompirjevi žganci, pa nobenemu se jih ni posebno ljubilo, bili so vsi preveč preplašeni.

II.

Krajan se je bil bolj usekal, kakor se mu je dozdevalo prvi hip. Da se je le prestopil, pa ga je zbolelo in zaskalelo, da nikoli tega. Vendar je šel dokončat korito in do noči je stesal tudi rakev za Kozarjevega Jožka. Toda mož se je prenaglil. Pomladanski vetrovi niso nič prida in tudi njegovi rani so škodovali: prisad je pritisnil.

Drugi dan že ni mogel hoditi, kar v sobi je obsedel. Tone mu je moral pa pomagati in nanesti k rokam orodja, nekaj čebrov in škafov, katere je že dolgo časa odlašal, da jih je sedaj nabijal. Ker je torej Tone odslej skoro vedno tičal pri bolnem očetu, bili so njegovi bratje tem pridnejši, da so

vse naredili, česar je bilo treba. Pa še neko novo delo se je pridružilo prejšnjim: drv ni bilo nič pri hiši, odkar Krajan ni več tesal. Zato so vsak dan sproti iskali in nabirali v gozdu suhljadi, da jim ni bilo treba kuhati pri solncu.

Tine si je očital, da je po svoji nerodnosti kriv očetove nesreče, zato se je posebno gnal ter izkušal s pridnostjo popraviti svojo napako. Kar zmeraj je bil vprežen: ali je bil na polju, ali v hlevu, ali v vaškem gozdu.

Prvo soboto popoldne po tej nesreči so šli Jakec, Lukec in Tine zopet po drva.

„Danes jih moramo dobiti za dva dni,“ dejal je Tine bratcema, „le pridna bodita!“

Pol gozda so že obredli, ali kaj, ko so vsak dan hodili, in ne le sami, ampak tudi drugi! Niso imeli kaj domov nesti. Toda niso obupali tako brž. Po tleh res da ni ležalo ničesar, pa saj vsaka suha veja tudi ne pade takoj z drevesa, šele kak vihar jo vrže na zemljo. Pa Krajanovi otroci niso utegnili čakati viharja. Kjer so zapazili kako sicer odlomljeno, pa med drugimi zapleteno vejo, sklatili so jo z drevesa. Če se je pa katera samo nekoliko še držala debla, splezal je Tine na drevo — seveda včasih sta ga morala Jakec in Lukec potisniti precej visoko — da jo je odlomil. Tako so polagoma nabrali tri precejšnje butarice; hvala Bogu, za dva dni je že bilo!

Komaj so se vrnili domov, ná, pa je moral iti Tine po škaf vode. Že je navlekel poln škaf in ga jel zadevati na glavo, pa mu kar ni šlo: pri plezanju po drevju se je bil preveč utrudil, nič moči ni imel več v rokah. Toda odjenjal ni — roke so bile pa le prešibke. In kaj se je zgodilo? Polil se je, da je bil kakor mokra miš, ker mu je škaf ušel iz rók. Brez vode pa vendar ni smel domov, zato je je natočil drugič samo pol škafa in ga tudi lahko dejal na glavo.

Poprej mu je bilo vroče, da je pot kar lil po njem, sedaj pa je v mokri obleki sekal ves večer pripeljane veje pred vežo na prepihu. To ni bilo dobro! Že pri večerji ga je mrazilo, pa se ni menil za to, češ, samo moker sem še. Ali drugi dan, drugi dan! V postelji je obležal, in po vseh znamenjih je bilo soditi, da ga bode imela kmalu davica v svojih trdih pesteh. Saj prehlajenje se kaj rado izprevrže v vsako bolezen, katera takrat najbolj razsaja. Tudi Krajanovega Tineta je začela daviti prava pravcata davica.

Sedaj sta bila pri tesarjevih kar dva bolnika: oče in Tine. Krajan ni vedel, kaj bode ž njegovo nogo, za Tineta ga je pa molčé skrbelo, zakaj davica ni prizanesla še nikomur, kogar je dotlej v vasi zgrabila.

Da bi bil Tine bolj v miru, ležal je v čumnati. Njegova postelja je stala prav tik okna, skozi katero se pa ni videlo nikamor. Bilo je namreč zagrnjeno

z rdečim prtom, na katerem je slonela lepa podoba Matere Božje, ki je bila tako naslikana, da je vedno gledala za človekom. Pred to podobo so postavili Krajanovi otroci v štirih lončkih najlepših cvetic, kar jih je takrat cvetelo. Tudi dve svečici sta bili pri „majniku“, in tukaj so molili vsak večer, kadar niso utegnili v cerkev k šmarnicam.

Pol temno je bilo v čumnati, drugo okno je bilo namreč gosto zamreženo; toliko svetlobe se je pa vendar prikradlo vanjo, da je Tine lahko ogle doval Marijino podobo, ko so se mu oči navadile mraka. Samo gledal je podobo in gledal. Molil ni, zakaj bolnik težko moli. Ali dasi ni molil z usti, pomenkoval se je pa z očmi tako zaupno z Marijo, kakor otrok s svojo materjo.

„Kmalu bi bil rad zdrav,“ mislil je sam pri sebi in se vprašajoč ozrl na Marijino podobo. In ta pogled ga je prepričeval, da se mu bode želja uresničila. Zakaj zdelo se mu je, da se mu Mati Božja smehlja in ga gleda prav prijazno in milo. Kar pozabil je svojo bolezen, dasi ga je vročina kuhala, da ga je kar dušilo.

Drugi dan njegove boleznj popoldne sta prišla Jakec in Lukec k njemu v čumnato, da bi mu ne bilo preveč dolgčas samemu.

„Lukec, novih cvetic bi bilo dobro natrgati, te so že vse vele,“ izpregovoril je bolnik.

„Še danes bova nabrala drugih, kaj ne, Lukec?“ ponudil se je brž Jakec. „Pa so res te že pregrde, vem, da Mariji niso nič všeč.“

„Stoj, précej denem te strani,“ bil je zadovoljen tudi Lukec in poskušal pobrati lončke s cveticami z okna. Toda premajhen je bil, s tál jih ni mogel doseči. Zlezal je torej na Tinetovo posteljo ter jemal cvetice z okenske police, Jakec jih je pa postavljaj na skrinjo.

Lukec je molfil z desno roko že tretji lonček, z levo pa segal po četrtem in bil zato obrnjen proti oknu. Jakec pa, ki je bil živ in nemiren kakor vrabec na veji, prijel je lonček, pa ga takoj izpustil in menil nekaj popraviti pri prvih dveh na skrinji, misleč, da ga bo še Lukec držal. Ali ta ga je tudi izpustil, in padel je bolnemu Tinetu na obraz. Močno ga sicer ni udaril, ker ni priletel visoko in ni bil velik, samó voda se mu je izlila za vrat in pa iz nosa mu je začela kri teči. Pa še kako se mu je udrla! Kar curkoma mu je lila in dolgo se ni hotela ustaviti. Jakcu je bilo že vroče, češ, kaj če mu odteče! Celó oče Krajan, ki je stežkoma prilezel v čumnato, bil je že v skrbeh. No, pa mu ni odtekla: kakor je začela teči, tako je tudi nehala po dobri četrti ure.

„Le zopet lezi in dobro se odeni,“ tolažil je Krajan Tineta ter ga zavijal v odejo, „pa mirno leži, da se ne razodeneš in ne premraziš preveč!“

Potem pa je naročil Tonetu: „Prinesi mu skledico mleka, opoldne si dejal, da ni mogel jesti, morda bode sedaj.“

Tone je šel po mleko, katero je hranil med mestejami v piskru pri žerjavici. Tačas pa so oče malo zaorali z Jakcem in Lukcem.

„Kaj sta pa počela prav za prav, da sta bila tako nerodna?“ pestili so ju.

„Jaz sem mislil, da je Jakec prijel.“

„Meni se je pa zdelo, da še Lukec drži,“ opravičevala sta se drug za drugim in trdila, da je bila sama gola nesreča. Kaznovana nista bila nič, pač pa sta morala počediti po tleh.

„Lukec po metlo — Jakec pa po žaganje! in čisto pometita, če ne, pela bo druga!“ ukazal je Krajan, in sinova sta ubogala kakor ura.

Tačas je prinesel Tone mleko. Tine je pokusil in ga zaužil kaka dva požirka, potem se mu je pa kar ustavilo.

„Le še pij, kaj bode to! Toliko spije ščin-kovec,“ prigovarjal mu je Krajan, toda Tine ni hotel.

„Tako je grenko to mleko kakor sama peli-novica, ne morem, pa ne morem,“ uprl se je odločno in pomolil skledico Jakcu, ki se je bil že vrnil ter potresal z žaganjem po tleh.

„Meni se pa tako dobro in sladko zdi“, hvalil je le-ta mleko, ko je bil nalašč pošteno nagnil, da bi se prepričal, če je res tako slabo.

„No, pa ti izpij,“ dovolili so mu oče, „in še Lukcu ga malo daj.“ Ta dva pa sta skledico izpraznila, kakor bi jo bil zvrnil. Ej, ljubo zdravje, kdor je ima! Bolniku pa je vse zoperno, kar dene v usta.

Krajan je šepal iz čumnate v sobo in žalostne misli so mu rojile po glavi.

„Škoda bode Tineta, škoda! Za marsikaj ga že človek lahko porabi, a vidim, da ne bode ozdravel. Jed se mu je uprla, ne govori skoro nič, sama slaba znamenja! — Jaz pa tudi za nič! Noga se neče nič kaj celiti, kaj bode, kaj bode? Kdo bode skrbel za otroke, če se mi noga ne pozdravi?“ Tako je tožil natihoma in hude slutnje so ga mučile. Dobro, da ga je poprašal Tone, kaj bosta začela delati, ter ga s tem opomnil, da je še do večera nabiti nekaj Kozarjevih škafov.

III.

Jakec in Lukec sta posnažila v čumnati, potem pa se namenila v senožeti po nove cvetice za „majnik“.

„Kmalu pridita,“ prosil ju je Tine, „da ne bo Marija predolgo pogrešala cvetic. Tako nekam prazno se mi zdi, kar sta stare pobrala.“

„V pol uri bova domá, če ne še prej,“ obljubila sta mu in stekla urnih nog od dóma.

In res, nista se zlagála. Saj sta natanko vedela, za katerim grmovjem rastejo šmarnice, kje kukavice

in zaspančki, tudi Bogkov ogenjček in Bogkove srajčke sta hitro staknila, in — da bi bilo več barv — natrgala sta še nekaj močvirskih mačjih očij in bila v pol uri domá, kakor sta rekla.

„Tine, poglej, koliko cvetic sva prinesla, pa kako dišé!“ klicala sta oba in kazala bolnemu bratu velike šopke, potem pa jela polniti lončke.

„Druge vode prinesi, Jakec, prejšnja ni več za rabo,“ naprosil je Lukec brata, sam pa je tačas lepo uredil cvetice v vseh štirih lončkih.

Jakec je prinesel korec vode in prilil cveticam.

„Sedaj dajva pa le počasi,“ svarila sta se Jakec in Lukec, „da se nama ne naredi taka, kakor poprej.“ Ker sta dobro pazila, postavila sta cvetice srečno pred Marijino podobo.

„O kako je lepo!“ čudil se je Tine, bratoma je bilo pa tudi všeč, ker je bil bolnik zadovoljen. „Sedaj-le zmolimo za „majnik“, pa drevi ne bo treba. Kar svečici prižgita za majhno časa, saj ji ne bo toliko pogorelo, če prav sta že zelo kratki.“ Tudi to željo sta mu izpolnila. Potem pa sta pokleknila in za Tinetovo zdravje so začeli vsi trije moliti: „Pod tvojo pomoč pribežimo . . .“ Lepa Marijina podoba, sveže natrgane cvetice, svečici, ob postelji klečeča dečka, na nji pa bolnik s sklenjenimi rokami — to je bilo nekaj posebnega!

„Lukec, Jakec, lisko ženita past! Danes ji ni nihče nič naplel, brez krme ne bo stala v hlevu,“

poklical je prav pri besedici „amen“ Krajan najmlajša svoja otroka. Pa sta stekla iz čumnate in gnala kravico na pašo.

„Tone, tudi tebi bo treba kam stopiti, da liski za drevi kaj dobiš. Veš kaj? Srp vzemi in konec njive trave našanji, če je že toliko velika,“ pomenkoval se je Krajan s Tonetom.

„Majhna je še trava, majhna, ali kar je, pa je, nekaj bom že napulil,“ pritrdil je le-ta očetu ter odšel.

Tine pa je ves ta čas gledal goreči svečici, cvetice in Marijo na podobi — in dobro mu je délo vse to. Čedalje prijetneje se mu je zdelo in ni prav vedel, ali sanja ali bedi, dokler ni zares — zaspal. Ker je bil izgubil toliko krvi, oslabel je zelo, in nič ni čudnega, če ga je posilil spanec.

Šele po kaki poldrugi uri se je prebudil. Ni se malo začudil, ker je bilo v čumnati nenavadno svetlo. Obrača se in obrača, a glej, rdečega prta, ki je zagrinjal okno, ni bilo nikjer! Pa tako čuden duh mu je legal na prsi! Kmalu je uganil, kaj se je bilo pripetilo.

Tačas, ko je bil sam v čumnati in spal, dogoreli sta namreč svečici do konca, to se pravi: do tál, ker nista bili v svečnikih. Prt, ki je bil tako dolg, da sta stali na njem, vnel se je in ves zgorel. Tudi spodnja šipa na oknu je bila počena in okvir nekoliko našgan. Samo Marijini podobi se ni nič

poznalo. To je bila sreča, da se ogenj ni prijel še postelje! Cvetice, katere sta bila postavila Jakec in Lukec k „majniku“, zabranile so plamenu, da se ni naprej širil. In naj bi bila jela goreti postelja! Bog sam vé, kaj bi se bilo zgodilo? Predno bi se bil Tine zbudil in priklical očeta, bilo bi že lahko prepozno.

„Zakaj vendar nisem ugasil svečic!“ očital si je Tine. „Kaj bodo neki oče rekli?“ Toda ni hotel, da bi ga dolgo mučila ta negotovost, kar zaklical je: „Oče, oče!“

„Précej!“ bil mu je odgovor iz sobe, in Krajan je kmalu odprl vrata v čumnato. Neznansko se je ustrašil, ko je stopil v tak dim. Tine mu je razložil, kar je vedel.

„Otrok,“ govoril mu je Krajan ter ginjen gledal podobo Matere Božje, „otrok, Marijo zahvali, Marijo in angeljčka variha, da ni zgorela hiša, in zlasti, da tebe samega v spanju ni zadušilo. Glej, v kakšni nevarnosti sem bil, pa sem tako neskrbno sedel v sobi!“

Zvečer pa so morali zdravi otroci pridejati nekaj „češčena Marij“ kot zahvalo, da jim ni hiša pogorela. Ko so odmolili, izpregovoril jim je Krajan še te-le besede:

„Otroci, zapomnite si: Kar stori kdo Mariji v čast, poplača mu ona stotero, če ne tu, pa tam. Le pogledjte, za bore perišče cvetic, pa nas je ob-

varovala tako grozne nesreče. Nikoli ne pozabite današnjega dogodka!“

Šli so spat.

Drugo jutro pa je Jakec pripovedoval svoje sanje:

„Zdelo se mi je, da je Tine umrl. Ko smo ga pokopali, bil sem sam v čumnati in postiljal njegovo posteljo. Kar nekaj zašumi pod stropom tam blizu križa. Pogledam in — oj lepo čudo! Sam Bog Oče, z dolgo sivo brado in belimi lasmi, zavrit v svetlo haljo je vodil našega Tineta za roko in tako lahko sta plavala pod stropom! Jej, kako je imel Tine lepo obleko! Pol višnjekasto, pol rdečo, pa take še nisem videl! Govorila pa nista nič, samo Tine me je prav prijazno gledal. Jaz bi bil Tineta rad doma obdržal, zato sem stopil na skrinjo, da bi ga prijel, ná, pa sta mi splavala na drugo stran. Zlezem na posteljo, tedaj mi pa uideta iz čumnate. Stečem po cesti za njima, toda za Kozarjevo hišo sta mi izginila. Še sedaj mi je žal, da ne gledam tiste lepe Tinetove obleke.“

„Kaj neki naznanjajo te sanje?“ popraševal se je Krajan. „Ali bo najprej Tine umrl, in za njim morda še Jakec?“

Toda kakor se je kmalu pokazalo, pomenile niso te sanje čisto nič. Jakec se je namreč preveč veselil, da bodo imeli kmalu doma pogreb in sedmino, kadar umrje Tine. Domišljjal si je, da bo Jakec

kar tako umrl, za kaka dva dni, potem bo pa zopet delal, kakor poprej. Da bi pa zares in za vedno izgubil brata, tega si še misliti ni mogel. Ker so mu bile torej misli o Tinetovi smrti pogosto v glavi, sanjalo se mu je še po noči o Tinetu.

Toda Tine za davico ni umrl. Tista kri, ki mu je odtekla, rešila mu je življenje, vsaj tako so sodili vsi, katerim je bilo znano, kako nevarno je bil bolan, in koliko krvi mu je izteklo iz nosa. Samo dva dni je še ležal, potem se je pa že skobacal s postelje in posedal v sobi po klopeh in delal očetu družčino. Seveda jed mu še ni šla posebno v slast, ker mu je davica popačila ves okus, in bolj resasto se je držal še nekaj časa. Pa tudi to je minilo; teden dnij pozneje je bil Tine popolnoma zdrav.

Jedna skrb se je odvalila Krajanu od srca. Tudi druga, njegovo bolno koleno, ni ga težila dolgo. Štirinajst dnij je še zdravil nogo, a pozneje je ni bilo več treba: dobro se mu je celila in se do cela izcelila.

Ko je prvič zopet zdrav tesal pred hišo, bil je na vso moč lep pomladanski dan. Poldne je zazvonilo, in otroci so obstopili očeta, da bi skupno molili angeljevo češčenje. Po končani molitvi je pogledal Krajan zadovoljnega obraza okrog sebe ter dejal:

„Poglejte, otroci, kako lep dan je danes! Vse raste in cvete in se veseli. Tudi mi bodimo veseli

in ne poprašujmo se plašno, kakor sem se jaz one dni v bolezni, češ, kaj bode, kaj bode? Matere sicer nimate, ali če smo prebili najhujše dni, ko ste bili še malo vajeni domačih del in sva bila dva bolnika pri hiši, upajmo srečnejših časov, saj boste vedno večji in močnejši.“

„Sedaj pa brž jest, da ne bode vse mrzlo!“ povabil je nato Tone očeta in brate k južini. Pa so šli. In odslej so živeli pri Krajanovih zadovoljno in mirno, zakaj bili so vsi zdravi in vajeni vsakoršnega dela. To dvoje je pa veliko; Krajanovi bi pritrdili ter celó dejali, da je zelo veliko. In kolikor je premalo, tisto pa primakne ljubi Bog, kateri jedini ima vse, kar je treba k srečnemu življenju.

I. Štrukelj.

Materina pesem.

Ajaj, ajaj, detek moj,
Sinček moj, srček moj,
Rokice mi skleni.
Pod odejo deni,
Spavaj mirno spanje,
Sanjaj sladke sanje —
Ajaj, sinček moj!

Ajaj, ajaj, detek moj,
Sinček moj, ptiček moj,
Kadar boš odrasel,
V logu bodeš pasel,
Žvižgal na piščalko,
Zredil našo malko —
Ajaj, sinček moj!

Ajaj, ajaj, detek moj,
Sinček moj, božček moj,
Pa ne pri piščalki
Boš ostal in malki,
Ti ne smeš ostati
Reven kakor mati —
Ajaj, sinček moj!

Ajaj, ajaj, detek moj,
Sinček moj, ljubček moj,
Dobra boš dušica,
Bistra boš glavica.
V mesto te bom dala,
V šolo te poslala —
Ajaj, sinček moj!

Ajaj, ajaj, detek moj,
Sinček moj, milček moj,
Novce bom štedila,
Varčno bom hranila,
Sama bom stradala,
Da bom tebi dala —
Ajaj, sinček moj!

Ajaj, ajaj, detek moj,
Sinček moj, up ves moj,
Pel boš novo mašo,
Dal mi dušno pašo,
Bogca v rokah nosil,
Zame ga boš prosil —
Ajaj, sinček moj!

Ajaj, ajaj, detek moj,
Sinček moj, zaklad moj,
Svet ima bogastva
In ima oblastva,
Tebe jaz imam le,
Za ves svet ne dam te —
Ajaj, sinček moj!

M. Prelesnik.

Pastir.

I.

Zgodaj je bilo, ko je svetega Izidorja dan prikrivenčil iz nizke lesene hišice vrbenjski ovčar Rókica. Težkih korakov jo je mahal proti sredi vasi, in bobnele so nakovane cokle, da se je kar razlegalo po tih vasi. Zakaj ljudij še ni bilo na izpregled. Prišedši do korita se ovčar nasloni obnje, ogrne volnen jopič čez rame, dolgo palico pa stisne pod pazduho. Potem vtakne prste desne roke v usta in zažvižga, da je letelo skozi ušesa. Znal je namreč izvrstno na prste brlizgati in — kar je kaj posebnega — žvižgal je samo na prste desne roke. Drugače pa tudi ni mogel. Leve roke namreč ni imel cele: na Laškem mu je je odbila krogla polovico. Ker je bila torej levica tako kratka, pritaknili so mu jezični ljudje priimek Rókica. Ker sam ni bil hud zaradi tega, rekli mu bodemo tudi mi tako.

Še nekaterikrat je moral zažvižgati ovčar, predno so privrele h koritu ovce. Zato je pa tudi vsako deklo posebej oštel, ki je prignala dróbnico. Slednjič je bila čeda zbrana.

Pastir se dvigne, vedno kričeč s hripavim glasom: „Bicka, sèk, sèk!“ In ves trop — prvi seveda zvončar — jo udere za njim po ulicah na pašnik. Konec ulic zadene Rókica ob celo skladalnico samokolnic in druge navlake. Dobro se je jezil, predno je razmetal vso ropotijo in napravil ozko gaz, po kateri je šla čeda.

„Saj sem vedel, da ne bo drugega s to železnico, kakor nepokoj in nadlega“, govoril je mož sam s seboj. „Že sedaj mi dela preglavico, ko jo šele gradé. Potlej mi pa ta črni konj lahko pol jarcev hkrati povozi, pa bom imel! Saj pravim vendar no, da bi vsaj s pota spravili te pokveke pokvečene!“

In tedaj je odrinil zadnjo samokolnico s tako silo, da je menda komaj ostala cela. Ovce je potem ustavil za Dolarjevo Ograjo, zakaj za plotom se jarec najrajši pase. Sam je pa počasi štorkljal nazaj proti železnici. Rad je malo svetil delavcem, da mu je čas hitreje potekal.

Ko je prišel do ulic, peli so že krampi in motike, ter cvilile samokolnice. Bilo je leta 1870., ko so gradili gorenjsko železnico. Na Mežnarčevi groblji se je ustavil Rókica in se oblastno razkoračil, predse pa je postavil palico, na katero se je krepko oprl. Tako si ga največkrat naletel. Stal ti je celo dopoldne, kakor trinožni stol, in ni se premaknil. Trdil je, da pravi pastir ne sme nikdar leči, ampak stoji pasti čedo.

Kmalu so ga delavci zapazili. Ker ni bilo nobenega nadzornika pri njih, zavpije Mihov Jaka:

„Rókica!“

„Ka-aj?“

„Tistega Laha sitnega je zmanjkalo nocoj!“

„Katerega Laha?“

„I, tistega, ki je tudi tebe včasih oštel, če si stal pri nas in govoril.“

„A-a, tistega!“

„Vidiš, sedaj si bomo lahko malo oddahnili ter rekli katero.“

„Torej praviš, Jaka, da je Laha nekam odneslo?“

„Res; saj vidiš, da ga danes ni.“

„Prav je,“ zagodrnja Rókica in obmolkne.

Zopet so pele le rovnice, zveneje lopate in cvilile samokolnice.

Ropretov Janez je pripeljal tačas voziček prsti in jo prevrnil. Nekoliko je postal vrh groblje, držeč voziček za ojnice, in gledal proti Ograji. Kar se hudomušno zasmije in vpraša:

„Hej, Rókica, kje imaš ovce?“

„Na parkljih,“ bil mu je kratki odgovor.

„Toda, kje se pasejo?“

„Moje vse pri gobcu.“

Taki odgovori so pa razžalili Ropretovega; zagrozil je Rókici, da bo povedal Dolarju, da so njegove ovce bile v Ograji.

Tedaj se pa ovčar počasi obrne in stisne nekoliko oči, da bi bolj videl. Ropretov je govoril resnico. Jarci so prhali čez nizek plot v Ograjo. Rókica se spusti v dir in v dolgih skokih beži čez groblje in grme. Delavci so se mu smejali, pa so bili vendar toliko pravični, da so soglasno priznali: „Nas bi ga ne dohajal nobeden.“

Kmalu so skakale ovce iz Ograje preko polomljenih desk ali tudi kar čez visoki plot. Zakaj slutile so, da se Rókica ne šali, če mu uidejo v škodo. Strah pa daje vsakemu posebno moč.

Ovčar je koračil potem po travniku in pregledoval, je-li veliko sledu ali ne. Nekoliko trave je bilo pač pohojene, pa bo že vstala, saj je do košnje še dobro dolgo. Ko tako premišljajoč stopa mimo svislj, ki so stale sredi travnika, zavpije svoj: „Bicka-a boš šla-a-a!“ Ali prav tako hitro obmolkne in začudeno gleda tje pod leskov grm, ki je rastel za svislimi ob kosmati smereki.

„Glej, mislil sem, da je jagnje, pa bo nekaj drugega.“

Rókica se sklone, poklekne nerodno k grmu in izvleče izpod njega v belo rjuho zavito dete. Gotovo je revše jokalo že dalje časa. Glas je bil zamolkel, in torej ni čuda, če je mož mislil, da veka jagnje v grmu.

Dete je bilo čvrsto in imelo kako poldrugo leto. Rókica je tolaži:

„Glej ga, nikar ne jokaj, saj te ne bom snedel!“
Toda otrok je jokal še hujše, ko je zagledal stari-
kavi ovčarjev obraz. Le-ta ga izmota nekoliko iz
ovojev ter posadi v naročje. Obračal ga je pa tako
nerodno, kakor javorov trkelj, kadar si je dolbel po
zimi cokle.

„Lepo te prosim, bodi tiho! Ná, kruha, ná!
Mehek je, lahko ga boš jedel.“

Otrok je res segel z roko po kruhu. Ali ozrši
se v ovčarjev obraz je vnovič spustil vek. Kobalil je
na vse načine, samo da bi prišel iz koščenega na-
ročja. Rókica ga res dene na tla in ga goni:

„No, le pojdi, žaba mala! Kam neki? Saj se
koj postaviš na vse štiri.“

Pa ga je zopet ujel, zavil v povoje in še v
svoj jopič ter posadil na koleno.

„Povej, čegav si, pa te ponesem nazaj!“

Otrok je skušal povedati nekaj, dasi ni go-
voril zato, ker ga je ovčar vprašal. Ali Rókica je
hitro umel toliko, da te otročje besede diše po
laščini. Nekaj besedij si je zapomnil na laški vojski.

„Laž bo,“ mrmral je predse in nestrpno gugal
otroka. Sedaj je šele pričel misliti, kaj in kako bi
ukrenil. In dolgo je ugibal, tako dolgo, da mu je
otrok v naročju zaspal. Saj ga je pa tudi zibal, da
je otroku kar sapa pohajala.

Kratki sklep dolgega premišljevanja je bil ta-le:
„Gospod župnik bodo oznanili, da sem našel otroka

v grmu, pa bo vse dobro. Če je komu kaj zanj, vprašal bo po njem. Če ne, bode pa moj. Imel bom vsaj poganjača pri paši in oporo na stare dni.“

Nato je vstal in varno nesel otroka. Pri plotu ga je položil na mah, da je mimogredé zamašil vrzel, katero je nekdo menda nalašč vlomil. Pogledal je še po ovcah, pobral svojo živo butarico in se zasukal proti domu. Mimo delavcev pa ni hotel hoditi. Malo se je bal, da bi se ne šalili ž njim, malo je bil pa tudi navihan. „Če bi bil tam-le med tistimi Lahoni otrokov oče, moral bi mu ga dati takoj nazaj. Za pijačo bi se pa lepo obrisal, in še ljudje bi me po zobeh vlačili. Tako bo pa označeno s prižnice. Vsi župljani bodo zvedeli, da je vrbenjski ovčar poštena duša, ki dá nazaj, kar ni njegovega. Laha bo pa sram, ker se tako malo méni za svoje otroke.“

Tako je modroval Rókica in hodil po vozarah med njivami, da se je ognil železniškim delavcem in prišel neopažen domov.

„Poglej Mreta, kaj sem ti prinesel!“ ogovoril je v svoji hiši priletno ženico, ki je sedela za kolo-vratom in predla volno. Bila je to njegova sestra in gospodinja. Prala in šivala ga je, pa tudi pogosto zmerjala, zakaj sitna je bila ta Mreta. Ljudje menda niso lagali, trdeč, da je Rókica nespameten, ker ne spodi Mrete od hiše. Ali bil je potrpežljiv. Poleti ga tako ni bilo doma, po zimi je pa tudi rad po-

hajal po vasi in gladil zapečke, kjer so imeli najgorkejše peči.

Mreta brata jezno pogleda izza kolovrata, položi plasto v naročje ter popraša:

„Kaj neki? Prida še nisi prinesel k hiši, odkar si moj brat.“

Ko zagleda otroka, tedaj je bil pa ogenj v strehi. Toliko časa je ropotala, da je bilo konec bratove potrpežljivosti. Udaril je ob mizo in zapretil:

„Tukaj sem jaz gospodar! Otroka mi varuj, dokler se ne dobé stariši, ali pa hodi, kamor ti drago!“

Toda tako brž ni bilo ugnati Mrete. Dolgo je še jezikala in ugovarjala, da se ne bo ukvarjala s tujimi otroki. Slednjič je pa vendar obveljala bratova, in Mreta je šla kuhat otroku mleka. Jezna je pa bila! Zakaj tako je rogovilila z burkljami po peči, da je rekel Rókica, ki je sedel v hiši pri otroku: „Glej jo trmo trmasto, naposled mi še peč prebije!“

II.

Kar je Rókica namerjal, da bi namreč župnik oznanili, kaj je našel, bilo je prav za prav nepotrebno. Če je vedela Mreta, tedaj je bilo tako, kakor bi bil zapel veliki zvon. Brž je vedela vsa Vrba, in če to ni bilo dovolj, repala je Mreta tudi še v sosedne vasi, da so jo stare opanke komaj dohajale. Zvesta tej navadi je ostala tudi sedaj.

Otrok se Mrete ni tako bal, kakor njenega brata. Ko se je napil gorkega mleka, zaspal je na ovčarjevi postelji. Ko je Rókica odhajal zopet k ovcam in naročal sestri, naj pazi na dete, odgovarjala mu je trdo:

„Ti me boš učil, kako in kaj je treba z otroki? Kdo je pa tebe pestoval in čedil, če ne jaz?“

A Rókica je med tem oštevanjem že izginil med vrtovi.

Po bratovem odhodu je Mreta zaprla vežna vrata ter krenila naglo k Boštjanki.

„Jej, Urša, ne uganeš, kaj je naš privlekel k hiši!“ nagovorila je sosedo, ki je stala pred pečjo in umivala svinjsko bedro, da je dene v ričet.

„I, kdo vé, kaj?“

„Nekega otroka je iztaknil v Dolarjevi Ograji.“

„Ni mogoče!“ čudi se Boštjanka.

„Stopi z menoj, prepričala se boš, ali je res, ali ne!“ In Boštjanka je izpustila kračo v ričet, pristavila lonec k ognju in šla gledat najdenčka.

Tako so prišle gledat kmalu vse vrbenjske matere najdenega otroka, in Mreta je vsaki posebej pravila in tugovala, da je prinesel brat ta živi nepokoj k hiši!

Ugibale so potem žene, čegavo bi bilo dete. Seštejele in preračunale so vse otroke od blizu in daleč, pa nobeden ni bil pravi. Slednjič so soglasno pritrdile Mreti, da je otrok Lah, in da ga je nastavlil

najbrž kak železniški delavec, da bi se ga iznebil. Zakaj mnogo Lahov je delalo takrat železnico. In kar se je v okolici zgodilo napačnega, bil je vsega kriv Lah.

Ko je prišel zvečer Rókica domov, napotil se je v župnišče. Povedal je gospodu, kaj in kako se mu je primerilo. Trikrat je ponovil in zatrdil, da jarci niso naredili Dolarju nič škode. Zakaj mož se je bal, da bi Dolar tega ne zvedel ter mu ne odtrgal kaj na plačilu. Ali kako se je čudil ovčar, ko so župnik odkimali, češ, da ni oznanjevati te stvari. Pové naj rajši gosposki. Ta bo že skrbela, da dobé stariše otrokove. K maši pridejo samo župljani, in če tudi pride kak Lah, ne bode razumel oznanila. Tak odgovor pa Rókici ni bil všeč. Mečkal je oglavje oguljenega klobuka in dolgo zbiral poguma, da je dejal:

„Torej pravite, da bom moral k gosposki?“

„Najboljše narediš,“ potrdijo župnik vnovič svojo misel.

„In če bi ne šel?“ pozveduje ovčar.

„Pa ne bi šel. Lovili te zaradi tega ne bodo.“

„Pa ne pojdem! Bog ga je dal, naj pa še ponj pošlje. Mreta ga bode čedila: pravi da zna; jaz mu bom pa hrane služil.“

Kratek je bil ovčarjev sklep, pa trden. Odkrevsal je po stopnicah, še vedno držeč klobuk v

roki. Šele na cesti ga je hotel nasaditi na glavo. Tu je pa zapazil, da je izgubil pri župniku brinov vršiček, ki ga je nosil vedno za trakom.

„Glej ga treska, kaj si bodo le mislili gospod, ko ugledajo brinov vrh?“ Tako je popraševal samega sebe. „Naj mislijo, kar hočejo; nazaj ne grem, če bi bil cekin izgubil. Prevročje je pri gospodih.“ In Rókica je zares slekel jopič ter golorok šel proti Vrbi.

„No, ali bodo oznanili?“ S tem vprašanjem ga je sprejela sestra v veži. Uprav je upihavala ogenj iz žerjavice, katero je opoldne ogrebla s pepelom. Zato je držala v rokah dolg pihalnik, od katerega so letele iskre. Prismodil se ji je bil, ker ga je tiščala v žerjavico. Rókica ni takoj odgovoril. Sezul je cikle in jih postavil pod stopnice, po sobi je namreč navadno hodil bos.

„Ali si gluhi, ka-li,“ ujezi se Mreta, ker ni nič odgovora.

„Nak!“

„Takisto pa povej, ali bodo oznanili, ali ne?“

„Ne bodo, ne!“

„Saj sem vedela, da bo tako. Sedaj pa ti vlačí in varuj otroka, kakor hočeš. Jaz ga že ne bom, kratko in malo ne!“

„Pa ga boš, premalo te je! Če se kdo oglasi in spríča, da je otrok njegov, dobi ga nazaj. Sicer bo pa moj, ali je potem tebi všeč ali ne.“

„Tvoj naj bo, samo tvoj; jaz se ga ne pri-taknem! Sam ga pestuj in peri. V torbo ga vtačni in tekaj za jarci ž njim!“

Rókica je bil takega razlaganja vajen. Zato je šel v sobo pogledat k otroku. Ta je lepo spančkal in se še v sanjah smehljal. Tako srečen menda vrbenjski ovčar še ni bil nikoli. Kar samo mu je šlo na smeh in vzdihnil je sam pri sebi: „Ko bi le nihče ne prišel ponj!“

V tem pa otročè nekaj zastoče, kakor bi se bilo vzbudilo. Tedaj šele se domisli ovčar, da zunaj Mreta še vedno ropota, kakor klepetec v mlinu. Pograbi ga jezica, da gre ven nadnjo:

„Molči vendar, raglja ragljasta! Huduj se, ali se ne huduj! Ne pomaga ti nobena reč: prej pojdeš ti od hiše kakor otrok, če ne pridejo stariši ponj. Kdor nima usmiljenja s tujimi reveži, ta ga tudi sam ne zasluži. Hitro se odloči: ali varuj otroka, ali pa se poberi od hiše! Pod to streho sem pa jaz gospodar — in mir besedij!“

In glejte Mrete trmoglave! Vrgla je burklje v kot in jezeč se ter oštevajoč brata prasnila iz veže. Vrata je pa zaloputila, da se je vse potreslo. Hitela je praviti Boštjanki, kakšen je njen brat, da jo meče izpod strehe, pa da bo morala na stara leta od hiše, zato ker jo bo izpodrinil tuj otrok.

Ovčar se je pa malo menil za Mreto. „Pojdi, kamor hočeš, sitnica sitna,“ rekel je še in zapahnil

duri. Potem je šel sam kuhat večerjo; saj je bil dober kuhar, kakor so trdili ljudje, katerim je kuhal na planinah.

Ko je kmalu potem obračal lonec svoje večerje med kolena, domisli si, da bo treba klicati otroka po imenu. To mu je prizadejalo mnogo skrbi. Večkrat je postavil žlico po koncu in risal ž njo po vegasti mizi. Pa vselej je zopet zmajal z glavo in segel vnovič v lonec, kakor bi tamkaj iskal boljših mislij. Da je bil otrok krščen, kazala je svetinjica Matere Božje, ki jo je imel na vratu. Ali ime, ime! Tega otrok ni povedal, drugi ga pa vedel ni. In vendar ima vsak človek ime. Saj je Rókica še ovcam pritikal razna imena, pa bi bil njegov najdenček brez njega!

Ko je izpraznil pisker, vrgel je žlico vanj, nalil ga s kropom ter postavil med mesteje. Potem je napletal počasi večerno molitev. Ko se je že priporočil vsem svetnikom, molil za svoje stariše in sorodnike, doda: „Še v čast svetemu Izidorju, ker je danes njegov god in praznik, da bi srečno leto prepasel: oče naš —.“ Tedaj se mu mahoma posveti v mračni glavi. „Zakaj bi ne bil najdenček Izidor? Na njegov god in praznik sem ga našel; Izidor je bil pastir, jaz tudi; Izidor je bil ovčar, kakor jaz, in ta-le dečko bo tudi, če bo pri meni — pa naj bo Izidor.“ In tujček je bil krščen za Izidorja; tako ga je potem klical vsakdo. Ovčar je bil pa tako

vesel, da je ravnaoč svoje kosti na trdo ležišče zadovoljno brnel znano pesem:

„Svet' Izidor ovčice pasel,
Lepo je žvižgal, še lepše pel.“

Rókica je za gotovo mislil, da se Mreta vrne po noči. Pa se je zmotil. Pri Boštjanki se je sešla z Ogelnico, ki je prav tedaj iskala deklice, da bi ji nekoliko pomagala pri delu. Mreta se ji ponudi, trdeč, da toliko še vedno odvrne kakor šibka deklica. Ogelnici je bilo všeč, Boštjanki se tudi ni neumno zdelo, in Mreta je bila odslej Ogelnična mala dekla.

Drugo jutro je pripihala vsa srdita domov. Brat se je pripravljal, da bi gnal ovce. Vesel je bil torej sestre in vse bi bil potrpel, ko bi le ostala pri hiši. Ali trmoglava Mreta je hotela kljubovati bratu in mu pokazati, da brez nje ne more živeti. Pobrala je hitro obleko, zavezala jo v rjuho in odšla, kakor bi imela komaj dvajset let, ne pa blizu sedem križev na hrbtu.

Rókica je pa stopal žalosten proti koritu, in slabo mu je zvenela žvižga. Dekle so pravile, da se je tako grdo držal tisto jutro, kakor hudo vreme o svetem Jakopu. Zadnji je prignal ovce Ovsenjakov Francek. Sicer bi ga bil Rókica oštel, danes ga je pa prijazno nagovoril:

„Ná, Francek, tu imaš kos pogače, če ženeš ovce na pašnik. Pa s planine ti prinesem mecesnov bičevnik, da bo pokal korobač, kakor bi s puško streljal.“

Francek je hitro iztegnil roko po pogači in brž stekel za tropom, ki je drobil po znanih ulicah naprej. Komaj mu je Rókica še naročil: „Ko se malo ustanové, pa se vrni domov, da ne zamudiš kosila, če bi me še ne bilo za teboj!“

Potem jo je mahnil proti Dolarjevi kašči, kjer je v zaduhli izbi živela gostija Gregoračeva Marina. Dela ni imela pod milim Bogom nobenega. Samo za nadležnost je bila, ker je prosjačila po vasi, če prav so trdili ljudje, da ima v plevnici zašite srebrnjake.

To je poprosil Rókica, če bi hotela priti k njemu, da bi varovala otroka: imela bi dobro stanovanje in tudi hrane ne bi pogrešala.

Marina je bila takoj pripravljena. Ko je prišla pozneje Mreta po svoj kolovrat in nekaj volne, dobila je v hiši že novo gospodinjo. Gledali sta se neki zelo sovražno in tudi molčali nista.

Rókica je bil pa z novo gospodinjo zadovoljen. Izidorčka je rada pestovala in učila hoditi, njemu je pa tudi postregla, da se mu ni bilo pritoževati. Zato je lahkega srca odšel s svojo čedo na Belšico v planino, ko je že popolnoma skopnel sneg in je moral prepustiti govedi domače pašnike. Prav lepo se je poslovil od Izidorčka, ki je že klical ovčarja „tjic, tjic“ (strijc), kakor ga je učila Marina. Poškropil je z blagoslovljeno vodo najprej sebe, potem pa še

njega. Rekši: „Bog in sveti križ božji“ je vzdignil jarce in jih gnal v planino.

III.

Leto je teklo. Rókica je pasel, Gregoračeva Marina izrejala Izidorčka, Mreta je pa služila. Vsi so bili zadovoljni, vsaj trdili so tako, čeprav Mreti najmanj verjamemo. Doma je le doma. Če pa človeka tuje duri po petah bijejo, ni prijetno. In tudi Mreti se je gotovo nekoliko utepala tista jezica na bore najdenčka.

Jeseni je prignal Rókica zopet z gore v dolino. Ovce so bile rejene; poginila ni nobena, Vrbnjani so bili zadovoljni, in marsikdo mu je navrgel vevnico kaše, ko je pobiral plačo, češ, naj bo pa za Izidorčka.

To zimo naš ovčar ni tako pohajkoval, kakor druga leta. „Kjer so otroci, tam so skrbi,“ pravi pregovor, in Rókica bi mu gotovo pritegnil, odkar je sam izkušal. Izmuzal se je marsikak novčič za mladega razposajenca, ki je že skakal po hiši, oplental okrog sebe z drobnim bičem in pozvanjal z ovčarskim zvoncem. Rókica ga je zadovoljno gledal in trdil svoji gospodnji:

„Ali vidiš, Marina! Samo na bič in zvonec mu pika poje; kakor nalašč bo za ovčarja.“

Skrbel je dobri rednik, ker so rastli stroški, da je tudi po zimi ujel kak novec. Stružil je žlice, gladil kuhalnice, vezal metlice in tesal javorove cokle. Se-

veda je bil kesen, ker je pogrešal levice. Ali bolje je bilo vendar kakor nič. Na prejo je pa še zahajal in tam se je rad malo pobahal, da njegov Izidor že z bičem poka, z zvoncem ropota in celó moli že. To zadnje je vselej posebno povdarjal. In res ni bil napačen učitelj Rókica. Deček je že znal Bogka zahvaliti, prekrižati se in še kaj drugega malega.

Tako je minila zima in prišel zopet sveti Izidor. Do tedaj ni nihče poprašal po dečku. Rókica sicer ni mnogo pravil in razglašal; pa saj se taka stvar sama hitro raznese. Močno so sodili, da bi bil otrok najbrž onega nadzornika železniških delavcev, ki jo je popihal s kraja prav tisti večer, ko je potem ovčar našel otroka. Ali dokazov niso imeli; Laha tudi ni bilo po otroka, in vsa stvar se je pozabila. Rókica pa je bil še vesel, da bo imel na stara leta stalnega poganjača in da mu ne bode treba na smrtni postelji misliti, komu bi zapustil hišo s torbo in palico vred.

Zopet je gnal Rókica v planino. Tedaj ga je pa že spremil samosrajčnik Izidor do korita ter se zamešal med ovce, lovil jih za ušesa in vlekel za volno, da ga je morala Marina vzeti v naročje. Rókica je pa dejal kmetom:

„To vam bo pastir, da bo veselje, kaj?“

Ali to leto ni bilo srečno za Rókico. Komaj se je ustanovil na Belšici, že prisopiha k njemu Ovsenjakov Francek, češ, da ga pošilja Marina, ki bo takoj umrla. Hitro naj gre domov, ker mu bo

nekaj sporočila, in da bo on tačas pasel ovce. Tega se je ovčar ustrašil. Naročil je hitro Francku, kako in kaj mu je pasti, potem jo je pa vrezal takoj proti domu, da mu je letelo kamenje izpod nog. Zvečer je bil že doma. Boštjanka je stregla bolnici s kameličnim čajem, ko je Rókica prihrstel v hišo.

„Kaj praviš vendar no, da jo je napadlo tako naglo?“ pozdravila je Boštjanka prišleca.

„Ali je hudo, kaj, Marina?“ popraša pastir kar naravnost bolnico.

„E, hudo, hudo,“ stoka bolna starka. „Proč je, proč! Pripravili so me za smrt, vem, da ne bom dolgo.“

Potem je razlagala Boštjanka, da je Izidorček pred sinočnjim prijokal k nji in jo vlekel za predpasnik k Marini. Ta pa je kar gospoda hotela, in da so res takoj prišli z Bogom, in da je bilo toliko ljudi v veži, ko se je izpovedovala, da je bilo prav ganljivo.

Sedaj pomiga Rókici Marina, ki je posrebala skledico čaja. Ovčar se sklone k postelji. Bolnica mu pošepeta:

„Ti, stopi, stopi po Mreto! Saj veš, kako je, če tako-le pride.“

Rókica je razumel in takoj šel k Ogelniku po Mreto. Nekoliko se je pač ustavljala, toda brat ji je tehtno rekel:

„Ti, pomisli, če ji sedaj ne odpustiš in se ne spraviš ž njo, potem morda ne boš več mogla, ker bo že v grobu. Če pa z jezo v srcu prideš na oni svet in boš morala v pekel — sama sebi pripiši!“

To jo je omečilo in kar šla je z bratom. Po poti sta se še tako zmenila, da pride domov, če bi umrla Marina, in da bo zopet gospodinjala. Marina in Mreta sta se prav lepo sprijaznili in odpustili druga drugi. Pa je bil tudi čas. Zakaj proti jutru je Marina ugasnila. „Kar poteklo ji je,“ rekel je Rókica cerkovniku, ko je prišel poročat zaradi zvonjenja.

Ko so zagrebli rajnico, pomenkovala sta se Rókica in Mreta, kaj in kako bi. Ogelnica Mrete namreč ni pustila takoj iz službe, češ, da ne more druge dekले s kljuke sneti. Tega nista pričakovala. Sitno je bilo Rókici, kaj bi počel z Izidorčkom. Ali kmalu jo ugame ovčar: ni imel tako napak glave, kadar mu je trda predla.

„Čakaj, Mreta, tako-le bo, pa bo prav!“ izpregovoril je po modrem preudarku svoji sestri. „Otrok že hodi, tako majhen tudi ni, da bi bilo preveč dela ž njim. S seboj ga vzamem na Belšico, naj pa gori skače, je-li, Mreta?“

„Saj res,“ pokima le-ta. „Imel boš kratek čas ž njim.“

Takoj po polnoči je že oprtal Rókica naramni koš, v kateri je dejal na dno nekaj obleke in vrečico moke. Na to je posadil Izidorčka, ki je spal tako

trdo, da se še v košu ni prebudil. Mreta ga je zavila v staro véliko ruto, in ovčar je krenil s tem živim tovorom proti planini. Mreta pa je znosila, kar je bilo količkaj vredno, v staro skrinjo. Zaklenila jo je potem, zapahnila duri in šla nazaj k Ogelniku.

Človek bi mislil, da Izidorčku ni bilo všeč v nizki gorski bajti. Ali hitro se je navadil novega stanovanja. Vesel je skakal v dolgi hodnični srajci po lepi trati pred kočo, postavljjal si hlevce, pekel iz ilovice ovce, valjal kamenje po bregu in vriskal in kričal, da je bilo veselje. Kadar Rókica ni šel daleč z ovcami, jemal ga je tudi s seboj.

Tako sta živela srečno in zadovoljno do jeseni. Rókica je večkrat silil Izidorčka domov, češ, da bo sedaj premrzlo, da se pogosto pripodé nevihte, in tudi Mreta je že doma. Pa kar ni hotel domov z nobenim, ki je prišel na Belšico. „Z vami bom šel, prej ne grem!“ protivil se je odločno in res ostal v planini, kjer se je tako učvrstil, da so se mu čudili Vrbnjani, ki so prihajali včasih k ovcam.

Ker pa ni poslušal svojega skrbnega rednika, skupil bi jo bil kmalu preveč. Vreme je namreč po planinah jeseni zelo nestanovitno. Včasih ti kar nadoma sneg pobeli. Nič drugače ni bilo to jesen.

Neko noč je pritulila nevihta, in zjutraj je bilo vse zapadeno. Ovce ni bilo nobene tam, kjer so navadno stale. Vse so se razkropile po grmovju, ruševju in po skalnih duplih ter iskale zavetja pred

mrazom. Nekaj jih je Rókica naglo dobil, ali vsem ni mogel kaj. Jagnjeta so vekala in iskala mater; té so se zopet oglašale iz raznih kotov. Kaj je hotel ovčar? Hitro je moral v dolino po ljudi, da pridejo pomagat loviti jarcev ter jih goniti domov. Sneg je sicer prenehal, ali tisti škorci so čivkali po vrhu Belšice. Rókica je takoj spoznal, da bo še hudo vreme. Zato je prepovedal Izidorčku, da se ne sme ganiti iz bajte, dokler se ne vrne. Kuri naj ter je kruh in pije mleko. Če mu bo dolgčas, naj pa gleda svetnike v pratiki, katero je Rókica redno jemal s seboj v planino.

Izidorček se je nekoliko kremžil, ko je odhajal njegov rednik. „Pa bi bil šel poprej, ko sem te gonil. Sedaj ne utegnem, da bi se s teboj ukvarjal. Le potrpi; nič te ne sné!“

Tako ga je tolažil Rókica in hitel v dolino. Izidor je bil dopoldne res v bajti. Dalje pa ni strpel. Vleklo ga je posebno tisto žalostno vekanje jagnjet iz bajte. Odpahnil je duri in šel v malih coklicah proti vrhu planine. Dva jagnjička je dobil tamkaj. Tresla sta se mraza in počasi stopicala po snegu proti oni strani, od koder je donašal veter meketanje starejših ovác. Deček ju je božkal in tolažil ter tudi koračljal za njima po snegu. Že so se približali grmu, v katerem so bile skrite ovce. Kar nastopi gosta megla, katero je veter naglo drvil preko roba. Izidorček se prestraši in hoče nazaj po sledu k bajti.

Toda veter je tako silen, da ne more nikamor. Pričelo je snežiti in mesti. Revček je jokal in klical; ali kaj je pomagalo? Le ovce so se še oglašale in vabile izgubljena jagnjeta. In to je bila Izidorčkova sreča. Šel je naprej in naletel prav blizu gost rušev grm, pod katerim so bile tri ovce in tisti dve jagnjeti. Izidorček se stisne med ovce in počene v skrajni kotiček v grmu. Jedno jagnje mu je leglo k nogam, v hrbet ga je pa grel kožuh stare ovce. Streho so delale goste veje, ki so bile strnjene s sneženo odejo. Médlo je čedalje huje. Kmalu so bili vsi z grmom vred zameteni. Ubogi Izidorček je še nekaj časa jokal, slednjič ga je premogel spanec in je zaspal z jagničkom vred. Sladko je spančkal, kakor bi ga bili angeljci zibali. Saj jih je tudi klical na pomoč, kakor ga je naučil Rókica:

Bog je ukazal nam leči,
Trdo zaspati,
Nikogar se bati,
Tri angeljce nam poslati.
Prvi nas bo branil,
Drugi nas bo hranil,
Tretji skrbel bo,
Da prejmemo ob smrti
Sveto Rešnje Telo.

Iz trdega spanja ga pa prebudi velik nemir. Ovce odskočijo, sneg se vsuje na Izidorčka, in veje zahrsté pod okovanimi čevlji. Deček se tako prestraši, da tudi plane kvišku in zajoka na vso moč.

Tedaj se pa oglasi nad njim znani glas: „Hvala Bogu in sv. Izidorju!“ — Rókica je vzdihnil tako, ko je našel izgubljenega rejenčka.

Ovčar se je namreč vrnil še tisti večer. Bil je v skrbi zaradi Izidorčka. Ali kako ostrmi, ko ga ni bilo v bajti. Po snegu ga ni mogel slediti, ker so bile stopinje zametene. Klical ga je in vpil, da je bil že ves hripav. Toda o dečku ni bilo ne duha ne sluha.

Po noči ni spal. Vzdihoval je in prosil Boga, naj bi mu vrnil otroka. Ko so zjutraj prišli Vrbnjani po ovce, pregazil je ovčar že skoro vso planino in mnogo ovác je privlekel izpod zametov, toda otroka ni dobil. Ves obupan je prosil vaščane, naj iščejo, kar morejo, da dobé tudi Izidorčka. In zopet je hitel iskat. Prišel je na zamet, pod katerim so bile ovce in njegov rejenček. Ker je bil sneženi obok vsled sopenja bolj tenak, udrlo se je ovčarju in — našel je, kar je tako željno iskal. Hitro je nesel dečka v bajto ter mu zavrel mleka. Tedaj ga je pa nekoliko posvaril, ker mu je napravil s svojo neposlušnostjo tolike skrbi.

Zvečer so gnali ovce domov. Vseh seveda niso dobili. Zakaj mnogo jih je tudi poskakalo čez skale in se jih pobilo. Ob nevihti je živina vsa zbegana in pogosto drvi naravnost v brezdno.

Pred čedo je šel Rókica. Koš mu je sedel na plečih, in iz njega je gledal Izidorček. Vaščani, ki so

poganjali dróbnico, čudili so se na vso moč, kako da Rókica hodi tako z lahko nogo, ko je vendar toliko obredel in preiskal. Boštjan pa je pomenljivo pristavil :

„Sama ljubezen ga je do tega otroka. Videli boste, da se ne bo kesal, ker ga tako lepo izreja. Če mu ljudje ne povrnejo, pa mu bo Bog!“

IV.

V sedmih letih je bil Izidorček že toliko do-rastel, da mu je Rókica lahko zaupal ovce po ves teden. Pasel jih ni slabejše od njega, in Vrbnjani so bili zadovoljni, da jim Rókica vzgoji zanesljivega pastirja.

Ali če se otrok drži vedno očetovega žepa, ni dobro. Treba je, da pokusi tuji kruh. Tega je bil prepričan Rókica. Zato je šel nekoč v Zasip in se pogodil tamkaj z Maruljem, da bo Izidor njegove ovce pasel.

Zvečer je prignal Izidor na vas svoj trop, in takrat se je vrnil tudi Rókica domov. Pri večerji je pričel ovčar svojemu rejencu razlagati.

„Izidor, vidiš, danes sem bil v Zasipu, pa me je prosil Marulj, da bi šel ti njegove ovce past. Veš, da bi te ne bil obljubil, ker te sam potrebujem. Ali človek mora po svetu, da kaj poskusi. Zato sem pritegnil kmetu prav iz ljubezni do tebe, da boš

kdaj vendar lahko rekel, da si bil dalje, kakor v Vrbi in na Belšici. Kaj praviš, ali boš šel?"

„Zakaj pa ne! Saj znam pasti. Samo vi se boste sami pobijali in letali za jarci. Zlasti letos je zvončar posebno siten in nagajiv!“

„Nič se ne boj! Že še stopim nekoliko, že. Da greš le ti rad, potem je vse dobro. Služba bo lahka. Krog petdeset je števila tistih ovác; od vsake boš imel po štiri novce. Za nameček ti pa napravi nove cokle, rašovnate hlače in volnen jopič. Kaj ne, da ne bo slaba ta, kaj?“

Izidor je bil vesel tega in takoj za dva dni se je že selil k Marulju. Pasel je za Zasipom po Holmu in ondotni šumi. Prav rad je hodil vrh Holma, kjer stoji cerkvena sv. Katarine. Priporočil mu je to Rókica, rekoč, naj moli včasih k sv. Katarini za pravo pamet, ker je pamet boljša ko žamet. In slušal je modrega rednika ter zmolil marsikak očenaš pred tistim omreženim oknom pri vratih, od koder se vidi k velikemu oltarju.

Ali ni bilo samo to. S Holma se vidi tako lepo v Vrbo in na Belšico. Tje je pa rad gledal mali pastir in spremljal v duhu Rókico, ki je tamkaj pasel in se morda tudi oziral proti Holmu, kjer je bival njegov ljubljeni rejenc.

Nekega dne je ležal Izidor na trati za cerkvijo in jedel kos kruha. Ovce so pa pod hribcem stikale glave in rile v grmovje. Vroče je bilo, in tiste muhe,

ki zaležejo črvov v nosnice, brenčale so okrog njih. Kar zasliši naš pastir hojo po grudavi poti, ki vodi iz Zasipa preko Holma na Dobravo. Iznenadilo to ni Izidorja, zakaj pogosto so hodili ljudje po tisti poti. Ali danes je bil pa jeden potnik čisto nova prikazen. Pred njim je stopal cerkovnik in mahal z velikim ključem cerkvenih vrat, na rami je pa imel rovnico. Cerkovnik je hitro hodil, ker je bil vajen poti. Toda tujec se je pošteno potil, da ni opešal za njim. Pogosto je brisal pot, ki mu je tekel izpod slamnika, in večkrat je za trenutek postal in lovil sape. Po obrazu mu je rastla taka brada, kakor jo je imel tisti Lah, ki je v Vrbi cerkev svetega Marka belil. Tudi obleka je bila vse drugače pisana, kakor so jo imeli navadni ljudje. Izidor je zvedavo opazoval tujca — nekaj časa ležé, potem se je pa dvigal počasi kvišku in kmalu je stal na prstih ter gledal za tujcem in cerkovnikom, ki sta jo sedaj zavila skozi leso zidane cerkvene ograje. Tedaj pa ni mogel več strpeti. Kaj neki hoče tujec? Morda je tudi zidar in bo cerkev belil, mislil si je Izidor ter splezal na obzidje, da bi videl, kaj bode.

Tujec je privlekel iz žepa motvoz in pričel nekaj meriti od tiste lese proti cerkvenim vratom. Pred pragom mu je potekla nit, in pokazal je na precej debelo kameno ploščo. Cerkovnik ga je bržkone razumel, kaj hoče. Hitro je zastavil rovnico, uprl se nekolikokrat, in plošča je odjenjala. Odvalila

sta jo potem oba. Nato zmeri tujec jamo in ukaže še kopati. Kmalu zapoje rovnica prav votlo, kakor bi zadel ob pločevinasto skrinjico. Tedaj pa vzame tujec sam rovnico in koplje prav oprezno. Brž je bila razkrita mala skrinjica. Tujec jo dvigne, stisne cerkovniku nekaj drobiža in hitro odide. Cerkovnik je gledal drobiž, pa se zopet oziral za tujcem. Sedaj si je pa Izidor že upal s svojega opazovališča. S cerkovnikom sta bila namreč dobra znanca. Poskočil je raz zid in vprašal, kaj sta iskala s tujcem.

„Kaj sva iskala? Jaz ničesar. Ta-le Lah je prišel zaklad vzdigovat. Ali veš, kaj je to zaklad? Tebi se še ne sanja ne. Ali si videl skrinjico, katero je odnesel Lah?“

„Dobro sem jo videl. Ali je tista zaklad?“

„Tista ne, ampak kar je v nji. In notri so sami zlati cekini in srebrni tolarji. Vidiš, ljubček moj, to je zaklad; in tak je ležal pod tem-le kamenom. Vsak dan po trikrat sem hodil čezenj, pa nisem imel toliko pameti, da bi bil vedel, po čem da hodim. Sedaj ga pa dvigne ta-le bradač, ko ima že tako gotovo vsega na preostajanje. In poglej ga skopuha, meni brsne nekaj drobiža, ko bi mi lahko dal polno pest rumenih cekinov, da bi mi ne bilo treba na stara leta hoditi po klancu zvonit k cerkvi.“

Cerkovnik je potem jezno zavalil ploščo nazaj, zadel rovnico na rame in odšel proti vasi. Izidor je pa mislil, kakšni bi bili tisti rumeni cekini, katerih

se cerkovniku tako silno ljubi. Tedaj je menda prvič v življenju premišljal o denarju in skoro zavidal Laha, ker je dvignil zaklad. Slednjič je pa vendar sklenil, da ne menja ž njim, ker tako težko hodi v breg in mu je takoj vroče. Kaj bi pomagali Izidorju rumeni cekini, če bi mu pa lahko vsi jarci utekli. In vesel je bil tega sklepa, da je zaukal in zbežal po rebri, kakor bi hotel reči: „Tako hodi lè, kdor je za kaj!“

Tisto popoldne, ko je Lah vzdignil zaklad pri sveti Katarini, pripeljal se je k županovim v Vrbo gosposk človek. Vprašal je očeta župana, če ni kdo pred leti našel kakega otroka todi blizu.

„Seveda ga je,“ odgovarja hitro župan; „tam-le doli ga je dobil Rókica v Dolarjevi Ograji. V leskovem grmu je bil pa vokal je, ko je ovčar ovce gonil iz škode.“

„Kdo je ta Roka?“ popraša tujec, ki je tolkel sila slabo slovenščino.

„Rókica se mu pravi, ne zamerite, naš ovčar je.“

„In kje ima otroka?“

„V Zasipu pri Marulju pase.“

Tako sta se menila počasi, in tujec je le stežka dopovedal županu, da želi govoriti z ovčarjem, ker vé za očeta onega najdenčka.

Sreča, da Rókica še ni gnal na Belšico, sicer bi ga tujec ne bil dobil ta večer. Sama mati županja je čakala Rókico na koritu in ga vedla hitro k tujcu.

Čudno je pogledal tujec Rókico, ko je prištorkljal v hišo ter stiskal pod pazduho ogromno svojo palico. Rekel ni Rókica nič. Tje za duri je stopil in gledal sedaj tujca, sedaj župana. Poslednji je hitro razložil ovčarju, kaj išče tuji gospod. Ta novica pa ni razveselila ovčarja. Prestopil se je nekoliko proti tujcu in ga nerodno vprašal:

„Praviš torej, da bi vedel za dečkovega očeta?“

Rókica ni vikal nikogar, razven gospoda župnika.

„Vem,“ pravi tujec.

„Ponj naj pride, če mu je kaj zanj, pa lahko noč!“ In kar obrnil se je ovčar ter krevsal iz hiše. Župan se je pa zopet ubijal in potil, predno je dopovedal tujcu, kaj bi ovčar rad. Tujec je moral priznati, da je sam najdenčkov oče. — In županja je morala po večerji zopet po Rókico. Ta je delal pred hišo na tnalu trske za večerjo. Tako je tolkel, da so na vse kraje letele. Pri delu se je pa jezil na glas:

„Le to, to človeka grabi, da bi kdo pošiljal po dečka sedaj, ko sem ga lepo h kruhu spravil! Prej pa ni bilo nobenega blizu, ko sem ga pestoval in vlačil po Belšici. Sedaj ga ne dam, pa ga ne dam, če mi ne plača pošteno vsega truda!“

Tedaj ga dvigne županja, in moral je pustiti trske ter iti ž njo.

Pri županu so se nato menili vsi trije možaki prav dolgo. Družina je morala večerjati v veži, in gospodinja se je hudovala vpričo poslov:

„Kolikokrat sem mu rekla, naj pusti to sitno županovanje, pa naš oče me ne posluša. Človek se mora pa zaradi te gospode po kotih potikati in še v hišo ne sme!“ Toda zjasnil se je obraz materi županji, ko stopi oče župan v vežo in oblastno veli:

„Alo, ponev na ogenj, hlapec pa po vina, in hitro se zasučita! Ti cvri, da bo po vsi vasi dišalo! Ta-le tuji gospod je Izidorjev oče in pravi, da se nocoj gostimo na njegov račun tako, kakor da stane krava pet krajcarjev!“

Tujec je povedal županu in Rókici čudne stvari in zgodbe. Imenoval se je Emilijo Koverlica ter bil Lah, doma iz Milana. Bil je potomec stare plemenite — pa obubožane rodovine. Učil se je zemljemerstva. Toda dovršil ni višjih šol. Zato se je potikal po svetu in iskal zaslužka. Največkrat je bil nadzornik delavcev. In to nalogo je opravljal tudi pri grajenju gorenjske železnice. Ali tedaj se mu je pa slabo godilo. Imel je nesrečo, da je dobil zapravljivo, hudobno ženo, in ta ga je pregovorila, da sta zavrgla lastno dete, češ, da ga ne moreta rediti, ker je premalo zaslužka. Zbežala sta čez gore proti Gorici in od tam na Laško. Ali Bog je hudobno mater kaznoval. Na poti se je zgrudila mrtva na zemljo. Mož se je pa vrnil v Milan in tamkaj živel skromno, toda pošteno. Pogosto je žaloval za sinom in se bridko kesal, da se je dal preslepiti svoji brezsrčni ženi. Sklenil je delati na vse pretege in si prihraniti toliko,

da kdaj lahko poišče svojega sina. Zakaj vedel je, da je bil rešen iz grma, kamor ga je bil položil. Sam je namreč ležal skrit za plotom in videl, kako je Rókica odnesel dete.

V tem pa oboli smrtno stari Milanec, pri katerem je Emilijo stanoval. Ta je stregel staremu možu prav ljubeznivo. Zato ga je oni tudi poplačal. Izročil mu je pred smrtjo zastarelo pismo. V njem je popisal neki vojak, ki je služil Napoleona, kje je pri sveti Katarini na Kranjskem zakopan zaklad. Bilo je povedano, da šest sabelj od lese, ki vodi k cerkvi, in jedno sabljo v tleh je skrinjica, v kateri je srebra in zlata za dvajset tisoč. Oni vojak je moral zakopati to imetje, ker se ga mu ni zdelo varno nositi s seboj, zlasti ker je tedaj Francozom huda pela.

Kakor nam je znano, dobil ga je res. Zakaj Izidorjev — ali Emilov, to je pravo ime Izidorjevo — oče ni nihče drugi, kakor oni Lah, katerega je privedel zasipški cerkovnik na Holm k cerkvi svete Katarine.

Drugo jutro je šel Rókica na vse zgodaj po Izidorja v Zasip. To je gledal revček pastirček, ko mu je pravil ovčar, da so prišli oče ponj. Izidor ni vedel, kaj je to, oče. In zato mu ni zameriti, če se je krčevito prijel ovčarjevih hlačnic, ko je zagledal pri županu onega Laha, na katerega se je tako hudoval cerkovnik. In ta tuji mož naj bi bil njegov oče? Pa Rókica ga je utolažil in pregovoril, da je šel

Izidor — Emil — s svojim očetom. „Kaj boš jokal?“ tako mu je govoril. „Vesel bodi in Boga zahvali, da boš gospod in ti ne bo treba vse življenje za jarci skakati! Če sva kaj prijatelja, pa me obišči, kadar ne bo šole. Saj znaš na Belšico.“

Obljubila sta oče in sin ovčarju, da prideta k njemu vsako leto. Potem sta sedla v kočijo, voznik je trenil po konjih, pa sta se odpeljala.

Rókica je šel domov in ves dan ga ni bilo iz kočje. Mreta je pravila Boštjanki, da za mizo sedi, cekine šteje pa — joka. In verjetno je to. Zakaj Rókica je zelo ljubil svojega rejenca.

Ali tudi ta je kazal, da ljubi svojega „strijca“. Vsako leto je prišel o počitnicah malo pogledat k Rókici in nikoli prazen. Vedno mu je prinesel kaj takega, kar je bilo ovčarju posebno všeč. —

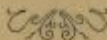
Mreta je že umrla. A Rókica ni zapuščen. Zakaj Emilov oče mu plačuje skrbno postrežnico. Sam ne more več ne pasti, ne kuhati si. Pri peči sedi in smrti čaka, kakor pravi sam. Emil — že visokošolec — je prišel še lani obiskat svojega rednika. Skrbno je naročil pri županovih, naj vestno skrbijo zanj in naj se ne bojé stroškov.

„Bodemo, kar bomo mogli,“ pritrdil mu je župan. „A zime ne bo prebil.“ Emilu se je skoro milo storilo, ko je to slišal. In mati županja je

trdila možu, da je dobro videla solzo v Emilovih očeh. Potem je pa dodala pomenljivo:

„Oj, da bi bili vsi otroci tako-le hvaležni, kako bi bilo lepo!“

Fr. S. Finžgar.

Najlepši dan življenja.

(Sestrici.)

Najlepši dan življenja pač je ta:
Ko si oblekla belo oblačilo
In lepa kakor angeljček nebá
Prejela prvič sveto obhajilo.

Pošiljalo je solnce pred oltár
Na tvojo glavo svoje žarke zlate.
Tako lepo sijalo ni nikdár,
Kot je takrat sijalo, dete, náte.

Glavíco ti je venec bel krasil
Kot znak nedolžne, čiste duše tvoje —
S teboj sem tudi jaz radósten bil,
Spominjal se presrečne dobe tvoje.

O da bi bila, kakor tisti dan,
Nedolžna vedno, srečna in vesela,
Potem ti bode zemlja vrt krasan,
Pri roži bo ti rožica cvetela.

F. Neubauer.

Pomni!

Kropilniku zjutraj, ko vstaneš,
Pobožno se bližaj
In čelo in usta in prsi
Pokrôpi, pokrižaj!

Pokrižaj si čelo, kjer misli
Rodé se neštete:
Da vselej blažé te v življenju
Le čiste in svete.

Pokrižaj si usta, ki tvojim
Besedam so vrata:
Da z ostrim izrekom ne žališ
Nikoli mi brata.

Pokrižaj si prsi — tam mnogo
Željâ se užiga:
Naj k Bógu predobremu vsaka
Ti srčice dviga.

Zatorej kropilniku zjutraj
Pobožno se bližaj
In čelo in usta in prsi
Pokrôpi, pokrižaj!

Jos. Volc.

Materina luč.

Na skali gričevja, ki na jedni strani zagraja blejsko jezero, gori vsak večer majhna lučica. Skrivnostno pozdravlja tujca, ki na večer privesla do tega bolj samotnega obrežja. Tujec ne ume njenega pomena, krepko zavesla, in čolnič splava dalje po temni površini . . .

I.

V začetku malega srpana je bilo. Proti večeru nekega vročega dne so poljubljali zadnji žarki tonečega solnca očrnelo zidovje blejskega gradú, ki kakor orlovo gnezdo sedi vrh sive pečine. Jezero je bilo mirno, in noben valček ni motil njegove temno-modre površine. Nad strmim Babjim zobom je plavalo nekoliko raztrganih oblakov tje proti velikanom triglavskega pogorja. Orjak Triglav, ki v ozadju čuva biser lepe naše domovine, blejsko jezero, nosil je na srednji glavi sivo, megleno kapo. Po cesti okrog jezera je šetala gospoda, ki je od vseh štirih vetrov

prišla sèm na obal blejskega jezera, da se tu okrepča in naužije zdravega zraka, kakoršnega nima v zaduhlem mestnem zidovju.

Ribič Gašper je razobešal na severozapadnem jezerskem bregu z dvema pomagáčema mrežo na rogovilaste kole. Kar se oglasi čudežni zvon Matere Božje z blejskega otoka.

„Ubogi zvon, danes se mi pa res smiliš! Mora te biti konec, če si prav bronast“, rekel je ribič pomagáčema. „Od ranega jutra sèm poje ves ljubi božji dan! Pa če že zvoné romarji, naj zvoné, človek jim ne zameri. Saj imajo pa tudi več željâ, kakor jagod na svojem molku. Ali če zvoni gospoda in vleče ubogo vrv, zdi se mi prav res škoda zvona. Kaj si neki še želi? Ves dan jé in pije in poseda po hladni senci; zvečer pa prihaja še sèm na otok in želi in želi ter zvoni in zvoni, da ni ne konca ne kraja! Kadar potegne za vrv, želi si menda nov milijon, ali Bog si ga vedi kaj. Toda Mati Božja jim ne uslišuje takih nespametnih prošenj, saj vesta, kako se krčijo za vsak krajcarček“.

Smejé sta pritnjevala pomagáča Gašperju, ki ta dan gospodi ni ničesar privoščil. Na cerkvi Matere Božje blejskega otoka je namreč zvon, čegar vrv sega skozi strop skoro do cerkvenih tâl. Vsakdo, kdor pride na blejski otok, zvoni s tem zvonom, in česar si takrat želi, to mu podeli Marija, kakor pripovedujejo pobožni ljudje. Zato se ta zvon imenuje ču-

dežni zvon. Umevno je torej, zakaj se je jezil ribič nad zvonjenjem gospode, saj po njegovih mislih gospoda tako ne more nobene želje več imeti.

Čudežni zvonec je še vedno klenkal, a samo na jedno stran, znamenje, da pozvanja slabotna roka. Takrat naj bi videl Gašper, kako grabi nežna roka trinajstletne deklice za vrv in jo privlačuje s sedemletnim jej bratcem, in gotovo bi se ne bil več jezil, da tudi gospoda prosi z zvonjenjem Marijine pomoči. Videl bi bil, kako deklica naposled vsa spehana poklekne pred oltar Kraljice otokove in v pobožni molitvi sklene roke. Deklica, kateri se tu ob vznožju Marijinem tako globoki vzdih izvijajo iz prsij, morala je pripluti na otok s krvavečim srcem, če prav je soditi po njeni vnanjosti, da je bogate in plemenite rodovine.

„Oče, videla sem baronovo kočijo! Kočijaž, prav tisti, ki so ga imeli lani, peljal se je v prazni kočiji mimo naše hiše“, nagovorila je osemletna Anica, ki je pritekla vsa vesela od doma k jezeru, ribiča Gašperja. „Sedaj bodo v kratkem prišli baronovi, ali so že tu.“

„Včera jih že še ni bilo“, odgovori ribič svoji hčerki; „govoril sem z oskrbnikom baronovega gradu, ki mi je pa rekel, da jih vsak dan pričakuje.“

„Oj, oče, gospe pa ne bo nikoli več na Bled“, opomni Anica rahlo, in žalost ji prevleče zdrava,

rdeča lica. „Kako dobro in imenitno botro sem imela, sedaj je pa ne bom nikoli več videla!“

„Mi nimamo sreče, Anica. Lansko zimo ti je vzela smrt mamico, in pred štirinajstimi dnevi ti je umrla na Dunaju botra, baronova gospa. Meni se je že lani, ko so odhajali na Dunaj — pred Malim Šmarnom je bilo — gospa dozdevala tako slabotna in bleda.“

„Angela in Mirko se mi smilita, oče, sedaj sta siroti brez matere, kakor jaz. In kako rada je imela Angela mater! Ko sem bila lani na dan sv. birme gori v gradu pri baronovih, sukala se je Angela vedno okoli gospe in kliče: ‚Mamica, oj sladka Mamica!‘ poljubovala in objemala je baroninjo. Kako sem takrat blagrovala Angelo, kar solze so mi prihajale v oči, ker sem se spomnila svoje matere.“

Z jezera sèm se začujejo tedaj udari vesel — lahen čolnič je rezal od otoka proti obrežju mirno vodo. Gašper se ozre, toda ne meneč se dalje za čoln pravi: „Menda so tisti, ki so se tako dolgo igrali z Marijinim zvonom.“ Rekši dalje razprostira velikansko mrežo.

„Oče, oče, glejte, baronovi so! Vidite, proti gradu se peljejo! Angela vesla, in Mirko ji pomaga. Tista, ki krmili — kako so ji že rekli lani, ko sem bila v gradu? — za učiteljico jo imajo, saj Angela in Mirko ne hodita nič v šolo, kar pri nji se uči — že vem, Adela je, gospodična Adela.“

„Saj je res, Anica, morda so danes prišli. Pojdiva brž pod grad, da jih pozdraviva in jim pomagava iz čolna. Veliko dobrega nam je storila baronova gospa, Bog ji daj dobro, takih sedaj ni nič na Bledu.“

Po teh besedah je hitel Gašper z Anico proti kraju, kamor je plul čoln, ki se je hitro bližal bregu.

„Morda sta za mater tako silno zvonila?“ ugi-bala je Anica med potjo.

„Prej ko ne“, pritr dil ji je oče, ki je komaj dohajal hitronogo hčerko.

Nista se motila. Baronu K. je namreč umrla pred štirinajstimi dnevi na Dunaju gospa. Da bi se njegova otroka, Angela in Mirko, prej utolažila in razvedrila, poslal ju je na Bled, kjer je imel svoj gradič. Toda Angelo je tudi tukaj vsak prostorček spominjal rajne matere, ki trohni daleč, daleč tam na dunajskem pokopališču. Zato ji je bila prva pot na otok, da tam razkrije nebeški Materi boli svojega srca. Mirko je bil še premlad, da bi mu bila materina izguba ostrupila srečo mladostnih dnij. Vendar je pomagal zvoniti za mamico.

„Tako sem pritegnil Angela, da so gotovo slišali mamica v nebesih“, dopovedoval je sestrici, ko je bil čoln že skoro pri kraju. „Poglej, poglej, kdo pa je na obrežju — tisti mož in deklica!“

„Vsi so črno oblečeni, ali vidite, oče?“ šepetala je prav takrat Anica očetu na bregu.

Angela se ozre ter vsklikne :

„O, ribič, ki nas je lani preskrbljeval z ribami, in njegova Anica!“

Spoštljivo sname Gašper klobuk z glave in lovi z levico čolno verigo, da bi čoln priklenil. Pri tem pa nagovarja prišlece:

„Pa vas dolgo ni bilo letos, dolgo.“

„Pri nas je sedaj vse narobe, saj vam je znano,“ odgovarja Angela, ki hitro skoči iz čolna in obema prijazno se smehljaje poda roko.

„Znano, znano, božja volja je bila, Bog jim daj dobro, dobra gospa so bili in“ — Ribič je opazil v Angeličinih očeh bolestno solzo, zato je obmolknil.

„Lepa hvala vam, oče, za vaš trud; ti Anica se pa v kratkem kaj k nam pokaži, prav drago mi bode, saj je letos tako zapuščeno pri nas.“ Rekši ji stisne roko in z gospodično Adelo se napotita navzgor po beli stezici proti gradu. Mirko je že prej skočil naprej in dosevši na vrh pred grajska vrata se obrne na jezero tje proti otoku in zapoje, kolikor mu je dalo majhno grlo:

„Otok bleški,
Kinč nebeški
Kranjske zemlje si.“

Srečni Mirko, ker ni umel boli, ki je razjedala sestrici srce! Ribič se je vrnil z Anico k mreži, da dovrši delo do noči.

II.

Nehoté otrese človek na Bledu vse skrbi in odpre srce veselju. Prsi se mu širijo, ko srka čisti, zdravi gorski zrak, oko pa se raduje lepote, s katero je vsemogočna roka Stvarnikova bogato obdarila ta kraj. Zato ti pa v poletnih dnevih neprestano donijo na uho jasni spevi po jezeru veslajočih tujcev.

Mirko je drugo jutro takoj pokazal vrtnarjevim kokošim, da se sedaj pričinja tudi zanje novo življenje. Nagajal jim je toliko časa, da so mu naposled vse pobegnile na mali holmec za gradom. — Pri vrtnarjevem psičku se je pa opekel. Le-ta je mirno gledal Mirka, ki se mu je dobrikal in sklepal ž njim prijateljsko zvezo za čas počitnic. Ker pa deček ni jenjal, začel je psiček režati in mu kazati zobe, kakor bi mu hotel reči: „Nehaj, drugače bova orala!“ Toda mali razposajenec ga je še vedno dražil, a psiček, ne bodi len, stisne mu precej trdo palec, da je bilo Mirku brž dovolj. Kar popustil je psička. Gospodični Adeli si ni upal potožiti, pač pa je pokazal Angeli nekoliko rdeči prstek, da mu ga je popihala.

Angela pa je ostala tudi na Bledu resna. Vsak prostorček jo je spominjal dobre mamice. Posebno milo se ji je storilo vselej doli ob jezeru pod bregom, kjer je tolikokrat sedela z mamico na nizki klopici, saj je ondi često bilo njeno srce ob mamičinem srcu. A to srce sedaj ne bije več zanjo. Kajkrat so jo tu

mamica poljubili na belo-rdeča lica, in te ustne so sedaj mrzle, zaprte v hladnem grobu tam v daljini. Kako ljubeznivo jo je tu pogledovala mamica — in to oko je sedaj ugasnilo. Angela mamice ni mogla pozabiti. — Res, da je njen oče že drugi dan došel, a dasi ga je Angela tudi zelo ljubila, vendar ji oče ni mogel namestovati mamice. Bil je imeniten uradnik in vedno z opravili preobložen ter zato navadno resen. Nekako druga mamica ji je bila gospodična Adela: dasi sama še zelo mlada, bila ji je vendar vzgojiteljica in učiteljica. Jedina tolažba zapuščeni Angeli je bil bratec Mirko, in sedaj na Bledu tudi Anica. Mirko ji je pogosto z ljubkim pripovedovanjem svojim privabil smehljaj na otožno lice. Nekoč kmalu po prihodu na Bled jo je pa nehoté močno užalostil.

„Angela, doli ob jezeru sem videl morskega kapitana, ves je bil v zlatu, zlato sabljo je imel, in gospodična Adela mi je povedala, da vodi ladije po morju. Angela, jaz bom tudi pomorski kapitan!“ Tako je razkladal nekega dne sestrici.

„Mamici si pa lani vedno pravil, da boš duhovnik,“ odvrne mu Angela.

„O, saj je res lepo biti duhovnik. Kako lepo obleko ima blejski gospod kapelan, črno suknjo in tako lepo, belo obrobljeno srajco, pa kapo s tremi roglji. Oj, taka obleka je tudi meni všeč, pa — sedaj ne maram,“ reče Mirko.

„Zakaj ne?“

„Ker so vzeli našo mamico.“

„Kdo je vzel mamico?“

„Duhovniki so jo vzeli, saj si jih videla; v tisti lepi obleki so prišli, in koliko jih je bilo! Vzeli so mamico. Od tistega časa je nisem videl nikdar več. Duhovnik nečem biti nikdar, vzeli so mi mamico!“

Oba hkrati zajokata, in gosposkična Adela, ki je brž prihitela, trudila se je dolgo časa, predno ju je potolažila. Pravila je Mirku, da duhovniki niso odnesli mamice, pač pa jo je vzel ljubi Bog v nebesa, in duhovniki so jo le izročili Bogu. Zato pa sedaj v nebesih za nju Boga prosi in za duhovnike, ker vodijo ljudi v nebesa k Bogu.

Zvečer tistega dne je zapazila Angela iz svoje sobe, ko se je odpravljala k počitku, da gori spodaj na otoku majhna luč. Drugo jutro je zvedela, da je tam majhen spomenik tuje kneginje, ki je pred leti na Bledu umrla. Njena hči skrbi, da gorí vsako noč pred spomenikom svetilka v spomin njeni materi. Angeli je bilo to tako všeč, da je takoj poprosila očeta, naj bi dal tudi doli v skali, kjer je bil najljubši mamičin prostor, napraviti spomenik, ob katerem bi vsako noč luč prižigali. Oče ji je obljubil, da bo že kupil spomenik na Dunaju. Angela je bila zadovoljna. Vendar je pa sklenila sama napraviti mamici za silo spomenik. Še tisti dan je kupila za svoj denar, ki ga je ob raznih prilikah dobila od

rajne mamice, majhen kip Matere Božje. Na večer naslednjega dne je že stal v skalni razpoklini ta kip, in pred njim je migljala lučica — mamici v spomin.

Angeli je prijal zdravi zrak in poprej vpadla lica so se ji začela zopet polniti in rdečiti. Po dnevu je bivala najrajša doli ob skali pri materinem spomeniku. Tu je brala in se učila v senci velikanskega hrasta, ki je stal prav ob jezeru in pomakal svoje košate veje skoro v vodo. Večkrat se je tu zamudila do poznega večera. A predno se je ločila od materinega spomenika, prižgala je še luč v svetilki ter klečé nekoliko pomolila za dobro mamico. Lepo je plapolal lučin plamen, a veliko lepše je gorela Angelina ljubezen do rajne matere.

Kadar je prišla Anica v grad, bila je Angela vsa v veselju. Prav rada je imela preprosto deklico, saj ji je bila nekaka sestrice v žalosti: tudi Anici je namreč globoko v srce segala smrt baroninje, njene dobrotnice. Zato je sklenila Angela, da poprosi očeta, naj vzame Anico na Dunaj, da bi ji bila tam tovarišica, ker nima več mamice. Že sta delali deklici načrte in sklepe za prijetno življenje na Dunaju. Toda Bog je v svoji neskončni pravičnosti sklenil drugače.

Čas, ki so ga mislili baronovi preživeti na Bledu, nagibal se je h koncu. Meseca kimovca je bilo, dva dni pred Malim Šmarnom.

„Gospodična Adela,“ reče Angela po kosilu svoji vzgojiteljici, „sinoči se mi je sanjalo o mami. Tako ljubeznivo so se mi smejali in me vabili k sebi. — Okoli polnoči sem se zbudila. Bilo je precej temno in polno zvezd na nebu. Ozrem se skozi okno proti otoku: neizrečeno lepo je brlela luč ob spomeniku kneginje. Pogledam k naši skali, pa — bila je tema. Skoro groza me je bilo. Tedaj se mi je zazdelo, da slišim neko govorjenje. Tako žalostni so bili ti glasovi, kakor bi pel mrtvaški zvon. Toda komu in kje naj o polnoči zvoni, mislim si, in še bolj me je bilo strah. Spomnim se, da ljudje pripovedujejo o zvonu, ki se je že davno potopil, ko so ga peljali na otok. Pravijo tudi, da se večkrat oglašča v nočeh na dnu jezera vtopljeni zvon. Kaj, ko bi pel zvon v globini? šine mi v glavo, in čelo se mi groze porosi. Skrijem se pod odejo; do jutra nisem mogla zaspati. Šele, ko je cerkovnik na otoku dan odzvonil, zatisnila sem oči. Kaj vse to pomeni?“

„Nekdo bo umrl,“ oglasi se Mirko, ki je sestrično pripoved prav pazno poslušal. „Mati našega vrtnarja mi je pravila, da vtopljeni zvon vselej zvoni komu k smrti.“

„Beži, beži, Angela,“ pomirja vzgojiteljica deklico, „nič hudega ne bode. To se ti je samo zdelo tako, ali si pa slišala na piščal igrati onega pesnika iz Berolina. Saj sem ti ga oni dan kazala. Dolge lase nosi in vsak dan gre trikrat gologlav in bos

okoli jezera. Kadar po noči ne more spati, vesla o polnoči ali kadarkoli si bodi tje v Zako — v oni samotni konec jezera. Tam piska po cele ure in gleda v mesec, ne vem, da se ne naveliča in ga ni nič strah. Da je pa ugasnila luč pri skali, tudi ni nič posebnega: veter jo je upihnil, ali pa je bila dušica v svetilki prestara. Le izbij si vse to iz glave in misli rajša kaj drugega!“

Angela se pa le ni mogla iznebiti misli na mater, zato je dejala:

„Ker se mi je sanjalo o mamici, bom še danes prav lepo ozaljšala njen spomenik, pomagala mi bo pa ribičeva Anica, saj bode v kratkem tu. Zvečer bom pa luč skrbneje pripravila, da mi zopet ne ugasne po noči. Dokler smo tu, mora goret, saj bo potem tema vse leto. Naj gori, saj gori mamici v spomin!“

Na večer tistega dne se je vozil Mirko v čolnu po jezeru. Ušel je bil skrivaj na jezero, ker ga vzgojiteljica navadno ni puščala samega na vodo. Pritegoval je z vesli na vse kriplje, da mu je voda čez glavo na noge škropila.

„Luč grem prižigat v skalo“, rekla je prav takrat Angela gori v gradu gospodični Adeli. „Jej, jej, na otoku je odzvonilo že angeljevo češčenje, in vaški čednik je tudi že gnal tam ob jezeru krave domov! Kako se je dan že skrajšal, prekmalu moramo nazaj na Dunaj, tako prijetno je tu!“

Potem pa steče po beli stezici proti skali.

„Angela, Angela,“ kliče Mirko iz čolna sestrico, „pridi k meni v čoln, tako lepo je danes na vodi!“

„Ne utegnem, svetilko moram prižgati; sicer je pa prepozno, saj vidiš, da bo takoj noč“, odgovori mu le-ta.

„K ribiču se peljiva, Angela, le pridi, glej, ravno sedaj izpušča mrežo v vodo. Tam-le vesla tudi še nekdo na otok; le semkaj pojdi, ne bodeva sama na vodi ne. Cerkovnik se navadno šele pozno vrača na otok.“

Mirko je vendar pregovoril Angelo. Sedla je v širji konec čolna, tako da je Mirku gledala v obraz. Ta pa je vozil ob bregu proti skali. Prav krasen večer je bil. Tenak piš je šel po košatem drevju, ki je rastlo na obrežju. Jezero je delalo majhne valčke, ki so se lepo krožili in bolj in bolj raztezali, kadar je zapihal vetrič.

„Nocoj bo pa gotovo zopet prišel na piščal piskat oni iz Berolina, ker je tako lepo na vodi“, ogovori po nekoliko vesljajih Mirko Angelo.

„Varuj Mirko“, pa ga opominja ta, „da ne zavojiš v oni hrast pod skalo! Bog ne daj, če prideva pod njegove veje! Tako zelo visi na jezero, da ga bo podrl prvi vihar, in tako globoka voda je pod njim, le pazi!“

„Pod hrast pa že ne zavozim, Angela; prijela bi te lahko veja in ti raztrgala obleko“, obeta Mirko ter se upira v veslo.

„Kako pa voziš, Mirko?“ vikne Angela vsa prepadena, „kako obračaš — joj, kam si zavozil — jaz sem med vejami, ali nič ne vidiš? Ustavi, oviraj z desnico — joj, Mirko, moj slamnik —.“

Mirko je vozil preblizu hrasta in sedaj, ko je čoln obračal, prišel je oni konec, kjer je sedela Angela, pod hrastove veje. Jedna teh ji je posnela slamnik z glave, ki je odletel v jezero, in tudi nabor črnih koral, ki ga je imela za vratom. Pa nesreča še ni priklopila do vrha. Angela bo brž brž še pod drugo vejo, močnejšo od prve, ako Mirko v hipu ne ustavi čolna.

„Za božjo voljo, Mirko, oviraj z desnico!“ zakriči Angela smrtno bleda in vije roke.

Mirko glasno zaihti in ovira, kolikor more, pa namesto da bi oviral z desnico, ovira z levico; druga veja zaloti Angelo. Morala bi se skloniti v čoln, toda vsa zmedena zagradi z obema rokama za vejo, da bi z nogami ustavila čoln. Pa čoln se ji izpodmakne izpod nôg — Angela izpusti vejo — „Jezus — Marija!“ bolešno zakriči, jezero zašumi, in peneči valovi jo objamejo.

Ribič Gašper je ravno ribam nastavil, ko zasliši krik. Kolikor mu dadó roke, vesla na kraj nesreče. Kar v obleki skoči v vodo. Angela se je že začela potapljati, in po nji bi bilo, da je ni prav v tistem trenutku zagrabila rešilna roka ribičeva. Srečno jo prinese na suho in položi na plan pod skalo. Bila

je nezavestna. Ribič je vedel, kako je ravnati z vtopljenci in se je trudil na vso moč, da bi zbudil k zavesti nesrečno deklico. Kmalu so mu pritekli tudi grajski pomagat: gospod baron, Adela in vsi posli.

„Marija z otoka, pomagaj!“ ječala je pod skalo kuharica Mica in sklepala roke proti kipu v razpoklini. Sčasoma se je posrečilo gospodu baronu in Gašperju, da sta zbudila Angelo k zavesti. Deklica se ozre in začudeno gleda okrog sebe.

„Mirko, k znamenju vozi“, izpregovori naposled, „da prižgem luč v svetilki, sinoči je ugasnila.“

Vsi pogledajo, kje je ostal Mirko. Ubožec, v čolnu je čepel in neprestano stokal: „Angela, Angela, moja Angela!“

Počasi se Angela popolnoma zavé. Prenesó jo v grad in preoblečejo. Vsa se je tresla mraza in strahú. Morala je v posteljo. Žalostno je bilo tisti večer v baronovem gradu. Vsak večer je poprej Angela igrala na klavir, Mirko je pa pel. Tisti večer ni bilo ne godbe, ne petja. Kmalu so šli počivat. Luč pred materinim spomenikom je pa prižgala vzgojiteljica. Toda nekako slabo je brlela, kakor bi ne hotela goreti, ker je ni prižgala Angela.

Mirko je spal tisto noč sladko, zdravo spanje. Angela pa ni zatisnila očesa. Dihala je težko in hitro, čelo ji je bilo vroče, lica nenavadno rdeča. Bledlo se ji je o luči v skali, o mamicí, o slamniku . . .

„Mirko, k spomeniku, luč še ne gori!“ zavpila je večkrat.

Napočilo je jutro. Vročina jo je nekoliko pustila, a s postelje le ni mogla. Tamošnji zdravnik jo je preiskal in na tihem povedal očetu, da bo dobila Angela vročinsko bolezen, ki utegne biti zelo nevarna.

Po zdravnikovem odhodu ogovori bolnica gospodično Adelo, ki je stala poleg postelje, tako-le:

„Predsinočnjim se mi je sanjalo, o mamici, luč v skali je ugasnila in vtopljeni zvon sem slišala zvoniti — kaj bi to pomenilo?“ Prime se za vroče čelo, kakor bi se hotela nečesa domisliti.

„Mamica me hočejo imeti“, nadaljuje počasi, „predsinočnjim so prišli pome — vtopljeni zvon je pel v smrt meni.“ Modro oko se ji porosi, in debela solza se ji utrne.

Gospodična Adela je hitela iz sobe in zunaj na glas zajokala. Slutila je nekaj hudega. — Popoldne je Angela na lastno željo prejela sv. popotnico. Tako lepo je zaužila nebeško jed, da so vsem navzočim solze stopile v oči. Kako je bila mirna in zadovoljna! Zunaj se je radoval svet krasne narave, klici radosti in veselja so doneli z jezera, na otoku se je tako milo oglašal zvon. A vse to Angeli ni izvabilo trohice čemernosti in nevolje na obraz. Saj je prejela onega, ki je Stvarnik vsega, prejela Boga samega. Zato ji je bilo jasno čelo, neka čudovita

mirnost ji je odsevala z bledega lica, in na ustnah ji je igral lahen nasmeh.

Na večer je naročila bolnica gospodični Adeli, naj prižge luč pred kipom Matere Božje. Tudi je poprosila, naj pride drugi dan Anica k nji. Kmalu potem je zaspala, a le za kratek čas. Ko se prebudi, ni bila več pri zavesti. Začelo se ji je močno mešati, in od tistega trenutka dalje se ni več popolnoma zavedela. Anica je prišla večkrat k svoji dobri prijateljici, a Angela je ni spoznala. Nemo jo je gledala.

Tako je trajalo pet dnij. Šesti dan jo je posebno hudo prijelo. Bil je prav vroč tisti dan. Znamenja na nebu so kazala, da se bo po noči vreme izprevrglo. Temna noč je sledila vročemu dnevu. Okoli desete ure zvečer je začelo jezero grozno šumeti in silovite valove vzdigovati. Zamolklo gromenje je stresalo gore, in ognjene strele so švigale po nebu. Divji valovi so trgali ladije od obrežja in jih drvili na globoko. Po hišah so se okna razsvetljevala: ljudje so vstajali in molili. V baronovem gradu so bila tudi svetla okna jedne sobe. Angela se je le-ondi borila s smrtjo. Mrtvaški pot ji je že stopal na čelo. Smrtni angelj je hotel odvesti hišnega angelja — Angelo. Vsi so jokali. Gospod baron je slonel ob hčerini postelji nem in bled in si brisal solzne oči. Mirko je stal ob vzglavju, držal umirajočo sestrico za roko ter glasno ihteč govoril: „Tebe ne smejo

vzeti mamica, Angela, jaz nečem biti sam; kdo me bo potem imel tako rad, kakor me imaš ti?“ — Angela ni mogla tolažiti bratca, ker ga ni več umela.

Luč v skali je že večkrat hotela ugasniti, čeprav je bila v razpoklini v varnem zavetju; komaj je še brlela. Kar vihar grozno zatuli; drevesa zajčijo in se pripogibljejo, le nesrečni hrast ob mamičinem spomeniku se ni mogel ustavljati več viharjevi sili — z groznim polomom in šumom zagrmi v jezero. Materina luč v skali ugasne. Prav tisti hip je ugasnila gori v gradu druga mamičina luč — ugasnila je luč Angelinega življenja.

* * *

Minilo je trideset let. Barona K. z Mirkom med tem časom ni bilo več na Bled. Nič se ni slišalo o njih. Grad je imel v najemu bogat trgovec.

Dva dni pred Malim Šmarnom zvečer je bilo. V skali pod baronovim gradom je prižigala žena kakih štiridesetih let čedno svetilko. Na mestu, kjer je postavila nekdanj Angela majhen kip Device Marije, bila je sedaj veliko večja in lepša podoba žalostne Matere Božje. Že je žena prižigala luč, kar jo ogovori visokorasel mlad gospod:

„Zakaj pa ste prižgali luč, dobra žena?“

„Nekoč — prav na ta večer pred tridesetimi leti je bilo — se je tu ponesrečila mlada baronica. V spomin nesrečni deklici vsako leto na ta večer

prižigam luč. Saj je bila tako dobra in nikdar se me ni sramovala, čeprav je bila bogata in plemenita. V vodo je padla s čolna, ker jo je njen mali bratec zavozil med veje velikega hrasta, ki je stal tu spredaj. Moj oče — davno so že umrli — so jo še živo iz vode potegnili, toda v tednu dnij jo je pokosila smrt.“ Tako je pripovedovala tujcu žena — nekdanja Anica.

„Dà, jaz sem zavozil čoln, v spominu mi je še vse, kakor bi se bilo zgodilo včeraj,“ odgovori tuji gospod — Mirko. „To so bridki spomini, ki me vlečejo z Bleda strani. — Moj oče po tistem žalostnem dogodku niso več sem prišli. Mrzil jim je Bled do smrti — saj so kmalu potem umrli, in jaz sem ostal sam.“

Po kratkem premolku pa nadaljuje: „Kaj ne, da se ne motim: vi ste ribičeva Anica?“

„Recite rajši, Ana, postarali smo se že,“ odvrne ta sramežljivo. „Doma imam že celo družino. Po očetovi smrti sem prevzela domačo hišo in se omožila. In vi ste Mirko, je-li? Kako ste se izpremenili, takrat ste bili tako majhni!“

„Veseli me, dobra Ana, da se tako ljubeznivo spominjate moje sestre. Od danes nadalje mora vsako noč goreti luč. Angela jo je prižigala materi, vi jo boste pa Angeli. Zato spravite to-le malenkost s pogojem, da boste do svoje smrti skrbeli za luč. Mene ne bo več sèm, prebridki spomini se mi budé tukaj.“

Danes sem grad prodal in sedaj si napravim leto-
višče ob vrbskem jezeru.“

Tako je govoril Mirko, stisnil Ani kupček
bankovcev v roko in se hitro zasukal, da ga ta vsa
osupla še zahvaliti ni utegnila.

Ani so lepi bankovci dobro došli. Ves dolg je
poravnala, kar ga je bilo pri hiši. — Od onega ve-
čera pa gorí vsako noč lučica pred spomenikom.
Prav pridno jo hodi prižigat Anina hči — Anica,
in mati Ana ji večkrat pripoveduje o baronici
Angeli.

J. Jerše.

Poslanka.

Zvezdice migljajo
Po nebeškem tiru,
Mesto že počiva
V sladkem nočnem miru.

Léti meni misel,
Iz srca globine,
Šini, kakor iskra
Iz plamena šine.

Gore mi preléti
Kakor lastavička,
Vode mi preplavaj
Kakor jeguljička!

Daleč tam v deželi
Hribček lep se vzdiga,
Gori na tem hribčku
Cerkev nebu miga.

V vzhodju tega hribčka
Pa vasica dremlje;
Trudne prebivalce
Spanec že objemlje.

Ne vse, v hišici tam
Sredi nekdo čuje:
Mamica bedeča
V mislih se vprašuje:

„Kaj počenja neki
Zdaj-le ljubi sinček
V daljnem tujem mestu,
Sinček, moj jedinček . . .“

Léti, léti, misel,
Jadrna poslanka,
Čez gore in vode
Léti brez prestanka!

Vstavi svoja krila
Šele v oni vasi,
V hišici le-oni
Mamici se zgłasi.

Pa tako govóri
Mamici preblagi:
„Nate misli zdaj-le
Sinček tvoj predragi.“

Zvezdice migljajo
Po nebeškem tiru,
Mesto že počiva
V sladkem nočnem miru.

On pa nate misli:
Vročé prošnje nosi
Do Boga v nebеса —
Tebi sreče prosi.*

M. Prelesnik.

Pri bučah.

Topel jesenski dan je bil, pa še četrtek povrhu, kar tudi nekaj pomenja, veste: šole ni bilo. To zadnje je posebno veselilo Breznikovega Blažka, ki je bil komaj štirinajst dnij šolar. Rad je sicer hodil v šolo, ker je ondi zvedel vsako uro toliko lepega in novega, toda šola je le šola, ni tako tukaj, kakor doma. Najprej je že treba mirno sedeti, ali živemu dečku, kakoršen je bil Blažek, to ni bila lahka stvar. Potem pa neprestano paziti in kar je še podobnega — malo čudno in nenavadno je prve dni, reci kdo, kar hočeš. Tudi Blažek je précej v začetku svojega šolskega življenja potožil staremu očetu:

„Oče, pri vas bi bil rajši, kakor v šoli: tam ne smemo skakati, kar sedimo — tako dolgo, pa se neznansko naveličam.“

„Hé-hé-é! Je-li, sedaj se je začelo hudo, potem pa ne bo več dobro. Kaj ti nisem pravil, da ti bodo ‚miši pisma snedle?‘“ nasmehnili so se mu

stari oče. „Pa si me vedno izpraševal, kakšna pisma. Sedaj sam vidiš: storiti moraš, kar in kadar ti učitelj rekó, ne živiš več tako brez dela, kakor poprej, in učenja te mora biti skrb, ne pa samih igrac — veš, vse to so ti snedle miši.“

Blažek ni nič odgovoril, zdelo se mu je pa, da stari oče govore resnico.

V dveh tednih se je že precej unesel in privadil šoli, toda četrta ali nedelje pa le ni mogel pričakati, saj ta dneva so mu še veljala pisma popolne prostosti. Tudi ta četrtek, o katerem govorimo, odškodoval se je za vse, kar je zamudil prejšnje tri dni. Breznikovi so namreč kopali krompir; otroci, to je: Blažek, za pol pedi večja sestra Anica in devetletni brat Matijček so ga pobirali v vreče. Pa kmalu so se naveličali tega opravila in niso prej odlegli, dokler jim nista oče in mati dovolila, naj trgajo in vozijo domov buče, ki so rastle po razorih med krompirjem.

No, da bi jih sedaj kdo videl! Kaj bo krompir? Pri bučah se izkaže, kdo je močnejši! Blažka je pač zmagovala ta ali ona, da je bila le nekoliko debelejša in težja, toda to ga ni oplašilo. Če je katero komaj odtrgal in le iztežka premaknil, ni poklical Matijčka ali Anice na pomoč, ne, ampak oglasil se je:

„Poglejta, jaz jo pa rajši vlečem za rep, za štor! Še vidva jih dajta tako!“

Ker se tudi njima ni godilo dosti boljše, vlačili so kmalu vsi trije buče k vozičku. Menda so trikrat ali ka-li peljali po dvanajst, če ne po trinajst buč domov, pa bi jih bili še radi, toda oče so rekli, naj nehajo, da se druge še bolj pozorijo.

„Sedaj pa kar doma ostanite,“ naročili so jim mati, ko so šli zadnjič z bučami ž njive, „in kakih pet najzrelejših buč razrežite, da bodo za prešiče; pečke pa ven poberite, operite in denite sušit, saj vam bodo stari oče pokazali, kako.“

To je bilo mladim delavcem zopet silno všeč in kar zdirjali so z vozičkom, ker je bila lepa pot. Prihiteli pa niso nič, zakaj zmeraj so jim buče padale z vozička, da so jih komaj sproti pobirali. Doma so takoj planili k staremu očetu, da bi brž ko brž zvedeli, kaj jim bode početi z bučami.

Stari oče, sedemdesetleten, sivolas možiček, so sedeli na klopici pred vežo; v levici so imeli palico krevljo, brez katere niso mogli nikamor, v desnici pa pipo, katera jim je bila skoro vedno gorka.

„To bomo hitro naredili, da bo vse dobro,“ odgovorili so za svet vprašajoči trójici. „Matijček, ti prinesi v škafu malo vode — ne, Anica naj gre ponjo, Blažek, ti skoči po veliki nož — v miznici leži — samo počasi mi hodi, da ne padeš nanj, Matijček pa bo tačas poiskal v drvarnici kako desko!“

Kar razkropili so se vsi trije in se hitro vrnili drug za drugim, seveda Blažek je bil prvi.

„No, Matijček, prekolji z nožem tisto-le bučo z rumenimi lisami!“ ukazovali so stari oče.

„Saj sem jaz nož prinesel, jaz bom zaklal bučo,“ ugovarjal je Blažek.

Toda stari oče so ga ostro pogledali, kar je toliko veljalo, kakor: „Tiho, pa ubogaj!“ zato je obmolnil in čakal, kaj bo njegovo delo. Pa saj je to brž zvedel, zakaj ko je Matijček počasi bučo nekoliko odprl, naročili so mu:

„No, Blažek, pobiraj pečke iz buče, da ne bo imel Matijček mastnih rok, in mu nož ne izpodleti. Kar v škaf jih meči, da jih Anica opere, potem jih bomo dejali na solnce.“

Stari oče so gledali, otroci pa pridno delali, seveda ne dolgo, zakaj kar na celem je poprašal Blažek:

„Kako je pa to, oče, da pravi sosedov hlapec namesto glava — buča? Oni dan je kregal pastirja, češ, da ima trdo in pozabljivo bučo, ker ni napojil kônj.“

„Pa res! oče, zakaj pravijo človeški glavi buča?“ pritegnil je še Matijček bratu, zasadil nož v bučo, katero je menil preklati, in zvedavo čakal, kaj porekó stari oče. Tudi Anica je prenehala prati pečke.

„Glasneje vprašajte, saj veste, da ne slišim natančno“, bili so stari oče takoj pripravljeni odgovarjati. Ko jim je Blažek še enkrat ponovil vprašanje, naslonili so se z obema rokama na palico ter tako-le besedili:

„Najprej vam povem, ljubi moji, da ni lepo, če kdo pravi človeški glavi buča: tako mi vi ne govorite! — Kdor pa le imenuje glavo bučo, menda zato tako — — počakajte malo, tega vam ne morem tako naglo razložiti. Hm, buča pa glava! Že vem. Vidite, glava in buča sta si v nekaterih stvareh podobni. Je-li, obe sta okrogli?“

„Pa je skoro vsaka buča večja, kakor moja glava“, oporekal je Blažek.

„Le potrpi, da vse izgovorim“, zavrnilo so ga stari oče, ki se vendar niso dali ugnati takemu pritlikavcu; „saj nisem rekel, da sta glava in buča jednaki, trdil sem le, da sta si podobni. Manjša ko je buča, mehkejša je: tudi mlada otroška glava še nima tako trdih kostij, kakor pri odraslih ljudeh. Potem: v buči so pečke najboljša stvar; v človeški glavi — sam ne vem, kako bi zastavil besedo, da bi me bolje umeli — no, v človeški glavi so glavna reč tudi nekake pečke. Jaz bi dejal, da so take pečke: „češčena Marija“, „očenaš“, „šest resnic“, ali reciva tista poldruga črka, ki jo že poznaš. Kolikor več se kdo nauči, toliko več takih pečkâ je v njegovi glavi. Pri majhnih otrokih seveda jih ni nič, kakor pri bučicah, stari, učeni možje pa jih imajo polno glavo, kakor dozorela buča.“

Blažek, Matijček in Anica so ves čas zvesto poslušali, ko so pa obmolknili stari oče, začeli so se brž pričkat, kdo ima več pečkâ v svoji glavi. Blažek

bi jih po sodbi brata in sestre ne imel več, kakor k večjemu deset. Ali utihniti so morali, zakaj oče še niso vsega povedali.

„Poslušajte, tudi nekaj drugega mi je prišlo na misel“, mirili so otroke. „Pečke v buči zrastejo same, Bog je že vse tako uravnal, človek se mora pa pridno učiti in si, dejal bi, s svojim trudom vsajati te pečke v glavo. In pa to-le: bučine pečke se naredé še prej kakor v enem letu, človeška glava pa ni nikoli polna, saj ste morda že kdaj slišali pregovor: ‚Človeka tako dolgo učé, da ga v grob položé.‘“

„Jej, oče, pač je v vaši glavi že takih pečkâ!“ zavzela se je Anica.

„Ej, ljuba moja, marsikaj sem že vedel, toda, toda — starost pride, pa je pečka pečki na poti, vsaj zdi se mi tako. Vse potemni in se postara z leti v spominu“, vzdihnili so.

Bog sam vé, kaj bi bili naši znanci še uganili o glavah, bučah in pečkah, da jim ni zmedlo pogovora troje domačih zajcev, ki so prišli iz odprtega hleva. Prvi je priskakljal sivec, za njim pa sta se bližala kupu buč belec z rdečimi očmi in ž njim vstric pol črni pol beli dolgoušec.

„Jejmina, zajčki so že lačni!“ vskliknil je Blažek, ki jih je prvi zagledal, potem pa je skočil v vežo, kjer je imel zanje pripravljeno deteljo. Kot bi trenil, bil je že zopet pred zajci ter ponujal svojemu ljubljencu sivcu deteljo:

„Ná, dolgoušec dolgouhi, naredi hám! Ali boš deteljo hám, kaj?“

Sivec je pomigal z ušesi in se brzo lotil detelje, Blažek mu jo je pa držal v roki ter ga gledal.

„Še mojemu daj malo!“ opomnil je brata Matijček, kateri se je lastil belega zajca.

„Sèm naj pride“, odrezal se je Blažek. Toda belec se ni ganil z mesta, ampak urno je premikal ustnice ter nepremično gledal buče s svojimi rdečimi očmi.

„Menda ga jezi, ker pripravljamo senicam pečke“, razlagal si je Blažek njegovo trmoglavost.

„Ničesar mu ne dajaj, prav nalašč ne“, hitela je Anica; „če je tako nevoščljiv, pa naj bode. Predobri smo zajcem, predobri! A senice bo po zimi zeblo, da bodo ubožice vse trde in poleg tega še lačne, zajcem pa bomo nanosili repe in korenja — in ko bo zunaj najhujši mraz, dremali bodo leno v gorkem hlevu. Pa nehvaležneži senicam še tisto malo pečkâ ne privoščijo!“

„Oče, zakaj pa spé zajci z odprtimi očmi?“ vedel bi bil kar nakrat rad Matijček.

Pa so morali zopet razkladati modri stari oče:

„I, otroci tudi nikoli ne nehate izpraševati! ‚Zakaj spé zajci z odprtimi očmi?‘ Zato, ker imajo premajhne trepalnice in ne morejo pokriti očij. In pa opominjajo nas, da Bog vselej in povsodi vse vidi.“

Tačas se je bil skobalil Blažek vrh kupa buč, da bi bolje videl in slišal starega očeta.

„Ali ima Bog tudi premajhne trepalnice?“ zinil je na svojem novem prostoru prav resno.

„E, beži, beži!“ pokarali so ga stari oče. „Ne veš li, da Bog nima telesa, da mu tudi ni treba spati in da zato vedno vse vidi?“

Malo sram je bilo Blažka, ker se je iznebil tako nespametne, zato je v svoji zadregi zavalil Matijčku s kupa bučo pod noge. Ta pa ni hotel ostati bratu ničesar dolžen, temveč izpodmaknil, ali bolje izpodvalil je pri kraju dve buči, druge so se oživile kar same od sebe, in mahoma je ležal Blažek, kakor je bil dolg in širok, na tleh. Pa ne le to, tudi prav pošteno se je telebil na glavo; še teden dnij pozneje se mu je poznalo! Anica in Matijček sta se zasmejala, no, Blažek se je tudi smejal, toda po turško — jokal je. Zajci so plašno odbežali v hlev, staremu očetu pa to nagajanje kratko in malo ni bilo po godu, zato so trdo, kolikor so dobri starček le znali, izpregovorili te-le strašne besede: „Raca, muštaca, turška zemlja — otroci, mir, če ne, bo dir!“

Kakor bi bil odrezal, tako hitro so se vsem trem zresnili obrazi. Zakaj kadar so stari oče tako govorili, takrat je bilo konec smeha in šale.

Vnovič so začeli delati, a molčati niso mogli.

„Kadar bodo pečke suhe, spravila jih bom jaz“, trdila je Anica, ali ni ji obveljalo.

„Kajpada“, nasprotoval ji je Matijček, „da bi jih prav veliko porabila za potico o božiču, drugikrat pa za hlebčke — ne bo nič!“

„O, nekaj jih bode že za hlebčke“, ménil je tudi Blažek, ki je zeló rad jedel hlebčke, potresene z bučinimi jedrci, „saj so bučina jedrca še skoro boljša kakor orehova.“

„Vaju tudi ni drugega, kakor pupa in papa“, razvnel se je Matijček. „Samo za seme jih bomo odbrali, druge bodo pa vse za senice, spravil jih bom pa jaz, da vesta. Če mi ne bomo skrbeli za senice, kdo pa bode?“

Treba je bilo zopet razsodbe starega očeta.

„Vi ne boste ničesar hranili“, dejali so; „v mojo skrinjo pojdejo pečke, kakor vsako leto, pa je konec besedij. Nič se ne bojte, za vse jih bo dosti: za seme, potice in senice. Tistega pa tudi nikar ne mislite, da senice ne bodo živele, če ne bodo jedle naših pečkâ. Ljubi Bog jim bode že pripravil živeža, če ne pri nas, pa drugod, saj je vsemogočen in vsedober.“

Matijčku je že presedalo klati buče, zakaj trde, zrele buče se z nožem za kruh ne režejo tako lahko, kakor bi si kdo mislil, zato je dal Blažku nož, ki ga je zahteval že v začetku. Sedaj se mu je želja izpolnila in pogumno se je lotil mogočne buče, ki je bila skoro težja, kakor on sam, Matijček pa je prevzel njegovo delo. No, Blažek se je upiral in upiral, pa se mu ni nič kaj odsedalo. Ker je imel mastne

roke, ni mogel noža trdno držati, poleg tega je bil še malo neroden ali pa nesrečen — morda oboje — izkratka: predno je razpolovil bučo, tekla mu je iz dveh prstov kri. Sile mu seveda ni bilo, samo kožo si je načel.

Ko je zagledal kri, minilo ga je vse veselje klati buče in jel se je kremžiti.

„E — jokavec kisli!“ ponagajali so mu stari oče, da bi ga utolažili, ker toliko junaški je že bil, da ga je bilo sram joka. „Saj ne bo nič hudega; le pusti nož in semkaj pojdi, pa pokaži mi roko, če bo treba obvezati.“

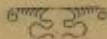
Blažek je držal z zdravo roko krvaveča prstka in grozno sta se mu smilila. Toda stari oče so mu ju obrisali, potem pa mu jeli pripovedovati prelepo povest o egiptovskem Jožefu, češ, naj le pazljivo poslušaj, da bo imel v glavi jedno pečko več.

In glejte, popolnoma je pozabil, da se je urezal, tako se je zaveroval v pripovedovanje. Pa je bilo tudi zares lepo in mikavno! Pravili so mu namreč, da je dal Bog, prav kakor pečke v bučo, egiptovskemu Jožefu v glavo veliko modrost, da je znal sanje razkladati. Še prej pa so mu pojasnili, da je nevoščljivost grda nečednost. Anica je sicer trdila, da je beli zajec nevoščljiv, toda zajec nima pameti in tudi nevoščljiv ne more biti, pač pa so bili bratje egiptovskega Jožefa hudobni nevoščljivci, ki so prodali Jožefa iz gole zavisti v sužnost. Pa Bog ga ni zapustil, temveč po-

vzdignil ga je v Egiptu tako visoko, da je bil prvi za kraljem. In temu se ni čuditi! Zakaj če Bog ne pozabi senic v mrzli zimi, kako bi se zgodilo kaj hudega tako zvestemu njegovemu služabniku, kakor je bil egiptovski Jožef?

Ko so stari oče utihnili, Blažku kri ni več naga-jala, tudi skelelo ga ni več in le vesel je bil, da vé novo zgodbo, da ima torej v glavi novo pečko. Zopet se je spravil nad buče in prav do noči se je sukajl okrog njih; samo toliko se je utrgal od kupa, da je jedel, pa še tisto na pragu — seveda buče je moral imeti pred očmi! Toda, kaj bi pravil in pravil: pre-hitro mu je potekel četrtek, in v petek bi bil rajši ostal pri bučah, kakor pa šel v šolo. A kaj bi se — nekaj časa pri bučah, nekaj časa pri knjigah, kakor in kadar je komu dolžnost: tako je!

I. Štrukelj.

Od hiše!

(Igrokaz v treh dejanjih.)

O s e b e: **Gospod Logar**; **Vladko**, njegov sinček; **Barba**, oskrbnica, prej postrežnica pri Logarjevih; **Vid**, njen sorodnik; **Tomaž**, star prijatelj gospoda Logarja; **sodnijski sluga**.

(Godi se v vasi blizu trga.)

Prvo dejanje.

(Kmetiška stanica. V ozadju vrata v vežo, na strani v čumnato, spredaj miza s stolom, okrog peči je klop.)

I. Prizor.

Vid (zanikarno oblečen vstopi). Kje neki tičé? (Zavpije.) Teta! Ni jih, pa jih ni! (Vnovič zavpije.) Teta! Zastonj jih kličem! — To me bodo veseli, ko jim pokažem ta drevesca z župnikovega vrta. (Iz vleče drevesna debelca izpod obleke.) Pač so to draga drevesca, ker so jih župnik tako skrbno gojili. Kdo drugi bi si jih še za drag denar ne bil upal porezati. A meni je to mala skrb! Bog vé, čemu bodo teti te šibe? — Pa saj skoro zvem; rekli so mi, da mi danes

povedó. Stopinje čujem — že gredó! Précej mi morajo vse pojasniti. (Vstane.)

II. Prizor.

(Prejšnji. Barba.)

Barba (vstopivši). Kako je Vid? Ali si opravil, ali si dobro opravil, ali —?

Vid. Dobro sem opravil, dobro! Toda kje hodite? Skoro pol ure sem že doma in še v Brdih sem se mudil precej časa. Nisem hotel iti skozi vas.

Barba. Ali te ni kdo videl? Skrbi me —

Vid. Kako pač? V hipu sem stóril, kar sem mislil. Saj nisem otrok, ki se trese, kadar gre krast sosedova jabolka in pol ure hodi okrog plota, predno skoči čezenj. Pri takih rečeh mora biti človek uren. Kot bi trenil, ležale so tiste šibe na tleh.

Barba. Dobro si naredil, če te le ni nihče videl. A kje imaš drevesca?

Vid. Nekoliko sem jih vzel za spomin. Tu-le na mizi so. Niti za bičevnik ni to šibovje. Ne vem, čemu vam bo?

Barba (urno skrije drevesca pod predpasnik). Ne norčuj se, Vid! Stvar je pomenljiva zame in zate, sicer greva čez nekaj dnij oba — beračit.

Vid (začuden). Beračit? Menda vendar ne! A povejte mi vendar brž, čemu sem vam moral porzati župnikova drevesca?

Barba. Važno delo morava izvršiti še danes. Po vasi že vedó, da je nekdo porezal župniku drevesca. Pravijo, da se je župnikov hlapec že peljal v trg, stvar naznanit sodnji.

Vid (začuden). Res? Dobro, da me ni nihče videl. A povejte, čemu so vam drevesca?

Barba (skrivnostno). Vid, ali znaš molčati? Obljubi mi, da molčiš kot stena o tem, kar ti povem. Daj mi roko — ne boš se kesal. Za vse življenje boš preskrbljen. A drugače nama bo huda pela!

Vid (podá ji roko). Roko in moško besedo vam dam, da bom molčal. Poznate me, da nisem klepetav. Kar govorite, teta; v grob bom nesel, kar mi poveste.

Barba (sede k peči). Torej sedi semkaj k meni, da naju ne bo kdo slišal. Le urno, danes nama je še dokaj storiti! Pa vrata zatakni!

Vid (uboga). No, le pričnite; kdo neki naju bo poslušal!

Barba. Poslušaj torej! Nekako pred osmimi leti je bilo — tebe takrat še ni bilo v naši vasi — ko se je naselila doli pri Vrtniku polgosposka ženska s štiriletnim dečkom. Govorili so, da je prišla iz mesta in da je precej denarna. Leto za tem je obubožal rajnki Tonej — ki je prej gospodaril tej-le hiši — in na dražbi je kupila posestvo in polje Vrtnikova góstija. Pisala se je Logar, zato so poslej tudi pri hiši rekali „pri Logarju“. Potrebovala pa je Logarica postrežnico, ki bi tudi umela poljedelstvo.

Nasvetovali so ji bili mene. Rada sem popustila prejšnjo službo in se preselila k Logarju. No, žena je bila dobra, in ni se mi slabo godilo. Res sva se včasih sprli, tudi od hiše me je spodila, a če sem se ponižala in jo prosila, pa me je zopet sprejela. — Tako je bilo pet let. Pravila mi je žena večkrat, da je živela prej v mestu z dobrim možem. V zadnji vojski pa so ga poklicali v vojake. Odšel je v boj na Laško, a vrnil se ni več. Vse pozvedovanje in pisarjenje je bilo zaštonj. Vsako pismo je ženi poročalo, da je mož najbrž padel v boju. Da bi moža lažje pozabila, zapustila je mesto in si kupila hišo v naši vasi. Tjekaj na hribec je hodila posedat in jokati. Sosed naš, Tomaž, je bil ž njenim možem v vojski; k njemu je pogosto hodila, z drugimi ljudmi ni občevala. Da ni imela otroka — tega našega Vladka — ne vem, kako bi bila živela. A otroka je ljubila in razvajala, da je bilo kar smešno. Največkrat sva se zaradi tega sprli. A žalovanje po možu je ženi kratilo življenje. Pred tremi leti — prav ta-le čas — je legla. Stregla sem ji noč in dan. Na zadnjo uro me je še prosila, naj po njeni smrti materinski skrbim za njenega sina. Kajpada sem obljubila. O božiču tistega leta smo jo pokopali. Upala sem, da me v oporoki ne pozabi. A premisli, Vid, kako je volila! Vse imetje naj bo otrokovo, kateremu naj so varih gospod župnik; jaz pa naj ostanem pri hiši s plačo, katero sem imela doslej; vodim naj gospodarstvo

in skrbim za otroka. Ko bi pa le-ta poprej umrl — pravi oporoka — dobim hišo in polje v Sušju jaz, vse drugo pa cerkev.

Vid. Vaša bodi hiša? I, saj je dobro volila, kaj pa hočete?

Barba. Dobro — volila? To je tebi dobro? Seveda, ker ne veš, kako se služi denar! Dobro — praviš? Kje je pa zapisano, da otrok umrje? Poglej ga, kak je!

Vid. Dobro kri ima, pa jé rad. Jesti ga odvadite!

Barba. Vid, ti se šališ, ker nič ne misliš. Otrok dorašča, in ne bo dolgo, pa naju oba požene od hiše, če se ne preskrbiva poprej. Še je čas, a kmalu bo prepozno. Tudi otroku se odpró očí!

Vid. I, kaj pa moreva storiti? Kar čez noč ga spraviti s sveta je malo težavno. Toda — le govorite; poznate me, da sem za vse pripravljen. Od Logarja ne bi šel rad. Beračit nečem in dela nisem vajen.

Barba. Poslušaj me dalje, Vid. V nedeljo popoldne so me poklicali gospod župnik k sebi ter mi povedali, da mislijo dati Vladka v mesto v šolo. Oporekala sem, kolikor se je dalo, češ, da polje ne nese toliko, da bi mogli vzdrževati dečka. A župnik so le svojo trdili. Naštevali so, koliko je rajnica zapustila obleke in drugih vrednostij, ki bi se ob priložnosti poprodale, ko bi pošel denar. Zastonj sem pravila gospodu, kako je deček slaboumen, trmast in hudoben. Nisem jih mogla pregovoriti.

Rekli so, da bodo že še sami natančneje premislili. Vso noč potem nisem spala.

Vid. Zakaj neki ne? Če gre deček v mesto, tem bolje — potem še slobodneje gospodarite. Zaradi tega bi jaz še lažje spal.

Barba. Le počasi, Vid! Skoro boš drugače govoril. — Res, da je rajna Logarica precej obleke in drugih vrednostij zapustila, a mnogo tega sem že na tihem prodala zaradi — tebe. Veš, da sem te précej po smrti Logarice vzela k sebi, da bi mi pomagal pri gospodarstvu. Rajna tvoja mati — moja sestra — me je prosila, naj po moči skrbim zate. In skrbela sem, to dobro veš. Dela nisi bil vajen, ko si prišel k hiši in še danes ga nisi. In sedaj naj pridejo gospod župnik in zasledé, da sem siloma vlomila v skrinjo, napravila obleko rajnice, dadó naj otroka v šolo — Vid, ali sedaj veš, kaj naju čaka? Ali spoznaváš, da sva jutri lahko — berača?

Vid (razburjen vstane). Berača! To ne sme biti, ne sme! — In slednjič boste zvalili še vso krivdo name!

Barba. Umiri se, Vid! Kajpada tudi jaz nisem stradala pri hiši; čemu pač? A ne kregajva se o tem, oba sva kriva! To ti je sedaj pač jasno, da morava kako preprečiti župnikovo namero. Vladko ne sme v šolo!

Vid. Kaj torej storiti? Govorite! Pristuden mi je tisti svetohlinski obraz do sile. Če treba, še danes ga —

Barba. Ne prenašli se, Vid, in poslušaj me! Glej, s temi drevesci, ki si jih porezal na župnikovem vrtu, pomagava si za prvo silo. Potem pa ukreneva že kaj boljšega.

Vid. Z drevesci — kako li? Povejte mi, jaz vse storim; berač nečem biti, prej mora —

Barba (skrivnostno). Ta porezana drevesca položim pod posteljo Vladkovo. Sedaj pase na Ledinah in bo gnal mimo župnikovega vrta. Meniš, da bo kdo dvomil, da jih je porezal on, če najdeva porezana drevesca pod njegovim ležiščem in razvpijeva, kak zločinec je Vladko. Verjemi mi: še danes ga odvedejo pred sodnijo; če pa tega ne, vsaj župniku ga toliko počrniva, da ga ne dadó v šolo.

Vid (škodoželjno). Ha-ha-ha! Dobro ste jo napeljali. Ni mi žal, da sem vas ubogal in šel porezat drevesca. Kdo bi si mislil, da ste tako premeteni! (Strastno.) Jaz pravim: od hiše mora to otročè!

Barba. Dà, od hiše, a ne v šolo! A midva bodeva gospodarja pri Logarju — midva!

Vid. Ne jenjava prej — jaz ne odneham!

Barba (tibo). A sedaj — na delò! Na poldne gre ura. Skoro bo prignal. Hitiva! (Zunaj se začuje zvenket kravjih zvoncev.) Čuj, menda že prihaja. Jaz nesem ta drevesca skrit na skedenj pod njegovo posteljo, a ti idi privezovat krave.

Vid. Lepo življenje naju čaka! Od hiše mora! (Odideta.)

III. Prizor.

Vladko (siromašno napravljen vstopi). „Da bi rastel krompir, da b' ga jedel pastir — da bi rastel krompir —!“ Čudno, gori na Ledinah smo pekli danes krompir, pa to-le pesem smo peli, sedaj mi pa kar ne gre iz glave. (Ogleduje se.) Dež me je pa dobro napral (sleče suknjo); glej, do kože sem premočen. (Sezuje čevlje.) Tudi v čevljih imam vse mokro; joj, slabi so, še rajne moje mamice so bili. Preveliki so mi in raztrgani so že tudi. O, ko so bili še moja mamica živi, imel sem nove čevlje in novo obleko, ni me zeblo in ni mi bilo treba pasti v takem vremenu. A teta Barba me nimajo radi. Toda tiho — sam Bog ne daj, da bi me slišali. (Sede k peči.) Mraz mi je, mraz!

IV. Prizor.

(Prejšnji. Barba. Pozneje Vid.)

Barba (jezna vstopi s šibo v roki). Kje pa si, lenoba zanikarna?

Vladko. Koga pa iščete, teta?

Barba. Koga iščem, vprašuješ? Sèm od peči, da ti pokažem, koga iščem. Semkaj, pravim, čuješ?

Vladko (boječe). Kaj pa je, teta? (Zleze s klopi.)

Barba. Semkaj predme na kolena, sicer razbijem šibo na tebi!

Vladko (ihté poklekne pred njo). Teta, prosim vas, nikar!

Barba (ostro). Kje pa si pasel danes?

Vladko. Na Ledinah vse dopoldne, nikjer drugje.

Barba. Lažeš, lažnivec grdi! Zaprto si imel nekje živino. Lačno in žejno si prignal domov, da je joj! In sedaj še lažeš, lažnivec? Jaz te naučim govoriti resnico, da me pomniš. (Udari ga s šibo.)

Vladko (zajoče). O teta, boli me, boli . . .

Vid (vstopi). Le dajte ga, da bo pomnil.

Barba (navidezno razjarjena). Premisli, Vid: sedaj mi pa še laže, da je vse dopoldne pasel na Ledinah. Potepal se je nekje, potepenost. Krave so pa lačne — kaj ne, Vid — da bi steljo jedle. Verjemi mi: zaprl jih je bil nekam, tačas pa, vedi Bog, kje se je potepal. O jaz že zvem.

Vladko (jokaje). Ves čas so se pasle in site so, kakor malokdaj.

Barba. Mólci, sičér ti jo prislonim, da —. Poklekni — na sredo hiše! (Vladko poklekne.) — (Vidu.) Kaj vendar praviš, Vid, kje jih je imel?

Vid. Kdo vé? Dobil je že zopet kake liste, da zija vanje; krave je pa zagnal v kak breg, da mu ni bilo treba zavračati.

Barba. To bo, Vid, to! Uganil si.

Vladko. Prav ničesar nisem imel s seboj, kakor tisti košček kruha, verjemite mi. In pri kravah sem bil ves čas, nikjer drugje.

Barba. Ne obračaj mi več jezika! — Čakaj, čakaj, précej grem pogledat na skedenj, če nimaš

zopet gori skrite kake knjige. Gorje ti, če kaj najdem! (Odide.)

Vid (zase). Reč je že v pravem tiru, izvrstno je napeljano. (Vladku.) Le nič ne posedaj, po koncu kleči, sicer te naučim jaz, kako treba klečati. Gorje, če te zadene moja roka!

Vladko. Vsaj vi se me usmilite, Vid, saj sem vas vedno rad ubogal. Ne morem več klečati: utrujen sem in mraz me trese. Ves sem premočen.

Vid (posmehovaje se). Utrujen? Od česa si neki utrujen? Od posedanja, ka-li? Po koncu kleči, pravim! (Zgrabi ga za obleko.)

Vladko (jokaje). O Vid, ne, ne!

Barba (vstopivši). Vid, poglej, poglej! (Kaže mu porezana drevesca.) Po vasi že hodi sodnijski sluga iz trga in poprašuje, če kdo vé, kdo je porezal gospodu župniku tista žlahtna drevesca. In sedaj — poglej porezana drevesca tukaj! (Vrže jih na mizo.)

Vid (čudeč se). Kje ste jih dobili?

Barba. Kje? Pod posteljo tega hinavskega lažnivca. (Pokaže Vladka.) O kolika hudobija! Gospodu župniku, pa poreže drevesca!

Vladko (osupel vstane). Jaz jih nisem porezal!

Vid (stopi predeni). Mólči! Nisi jih porezal? Kdo pa jih je? Kaj so sama prišla pod tvojo posteljo?

Barba (teka navidezno obupana po hiši). O Bog, kolika hudobija! Snedel bi se človek! In sedaj še laže! O sedaj mi je jasno, zakaj je prignal krave

tako lačne. O to je hudobija — kaj bodo rekli gospod župnik! O srečna rajnica, da si umrla!

Vladko (glasneje). Teta, jaz jih nisem porezal in jih nisem. Bog mi je priča!

Vid (pogleda skozi okno). Teta, sodnijski sluga je že pri Tomažu!

Barba. Vid, stopi ponj, da ne bo brez potrebe nadlegoval drugih ljudi!

Vladko (ihté). Teta, Vid! Na kolenih vaju prosim, verjemita mi, da jih nisem jaz porezal! O jaz revež!

Barba. Vid, ne poslušaj ga, saj ga poznaš, kako laže. Idi po slugo!

Vladko (jokaje skoči k vratom za njim). Vid, Vid, za Boga vas prosim — ne hodite! Jaz sem nedolžen! Jaz jih nisem —

Vid (ga pahne od sebe, tačas pa stopi v hišo sluga).

V. Prizor.

(Prejšnji. Sodnijski sluga.)

Sluga (med vrati). No, kaj se pa pretepata?

Vid. Po vas sem mislil iti, da vam izročim tega hudobneža.

Sluga. Tukaj torej ga imate? Ali je mogoče, da jih je ta porezal?

Vladko (kleči ob klopi in joče). O Marija!

Barba (besni po hiši). Človek ne bi verjel — poštene rajne Logarice sin! Kdo bi si bil mislil?

Vladko (glasno zajoče). Jaz jih nisem porezal, jaz sem nedolžen! Bog v nebesih vé!

Vid. Kajpak, vsak hudobnež taji zločin.

Sluga (resno). Kako pa sta mu prišla na sled?

Barba. I kako? V postelji na skednju jih je imel skrite. O, to je še dobro, da sem jih dobila.

Vladko. Jaz jih nisem porezal, jaz sem nedolžen!

Barba (jezno). Lažnik lažnivi, mólči in ne laži mi v obraz!

Sluga. Z menoj pojdeš! Resnica se bo izkazala!

Vladko (se brani). Prosim vas — jaz sem nedolžen, jaz jih —

Barba. Obuj se urno! Sém sédi! (natika mu čevlje).

Vid. Tukaj imaš suknjo — pa srečno hodi! Zgodaj si začel hoditi okrog sodnije!

Vladko (jokaje). Jaz ne grem — ne morem iti! Ves sem moker, lačen sem, mraz mi je! Jaz — sem — nedolžen!

Sluga (ga prime za roko, Barba in Vid pomagata). Le z menoj!

Vladko. Usmilite se me, jaz sem nedolžen!

Barba. Od hiše, hudobnež!

Vid. Od hiše! (Sluga ga odvede skozi vrata.)

VI. Prizor.

(Vid. Barba.)

Barba (skrivnostno). Do cela se nama je posrečilo. Nekaj sva že dosegla; gotovo župnik ne bodo

več silili z dečkom v šolo. Hi-hi, saj pravim: Barba nima slame v glavi.

Vid. Ne pridejo nama na sled. Otroka pa gotovo zapró.

Barba. Če le gospod župnik ne preprečijo. A če se otrok vrne, Vid, ne mirujva. Sedaj je pravi čas, da ga spraviva od hiše. Če nocoj izgine otrok iz vasi, vsakdo bo mislil: deček jo je sam kam pobral, ali pa si je kaj naredil, ker ga je bilo sram pokazati se znanim ljudem.

Vid (strastno). Dà, od hiše, to hočem tudi jaz. Samo zvito morava delati, da nama ne pridejo na sled.

Barba (tiho). Nič ne skrbi, Vid! Stara Barba že tudi vé, kako dalje ravnati. Tudi to ti povem še danes. Vid, ne hodi nikamor od hiše, danes te bom še potrebovala. Če se deček vrne, morava ga danes spraviti od hiše. A sedaj pojdiva na delo, da ljudje ne začnó kaj sumiti.

Vid. Previdnosti je treba! Res je to.

Barba. Dobro sva jo napeljala, pa tudi prihodnje nakane nama ne izpodleté, če bova previdna. Še bova nekaj časa brezskrbno gospodarila pri Logarju, še! (Gre k vratom).

Vid. In dobro živela, ha-ha! (Odideta.)

(Zagrinjalo pade.)

Drugo dejanje.

(Godí se pri sosedu Tomažu. Kmetiška stanica, podobna oni, v I. dejanju.)

I. Prizor.

Tomaž (sedi na nizkem stolu in zapleta z vrbovimi šibicami košarico). Čudno, čudno! Kar ne gre mi v glavo, da bi bil Logarjev pridni Vladko gospodu župniku porezal draga drevesca. Sedaj mi je jasno, kaj je bilo tisto vršanje na župnikovem vrtu, ko sem prej-le rezal v bližini vrbovje. Pa kaj me je vendar motilo, da nisem šel tje pogledat? Vedel bi bil, kdo jih je porezal, in pomagal bi bil lahko dobremu otroku. A Vladko jih ni porezal — prisegel bi. Druga sumnja se mi vzbuja v glavi. (Preneha.) Kdo neki gre?

II. Prizor.

(Prejšnji. Gospod Logar.)

Logar (popotno napravljen vstopi). Dober dan Bog daj! Prosim, povejte mi, ali ne pravijo tej hiši „pri Logarju?“

Tomaž. Ne, sosed sem Logarjevim. Précej prva hiša naprej je Logarjeva.

Logar. Ne zamerite, da sem vas motil. Konec vasi so mi rekli, da je tu pri klancu. Zmotil sem se in zašel k vam.

Tomaž. Nič ne dé. Gotovo ste tujec; vendar tako znani se mi zdite — ali pa se motim.

Logar. In vi — meni. Kje pač sva bila skupaj?
Tomaž —

Tomaž (osupel). Ivan — prijatelj moj! Ali si res ti, ali je tvoj duh?

Logar. Res sem jaz, res! Tomaž, moj stari prijatelj iz vojskinih dnij, kako sem srečen, da te zopet vidim. (Objame ga gorko.) In prav ti si sosed Logarjevim. Ti, mili stari prijatelj, vedel mi boš gotovo mnogo povedati o rajni moji ženi, o mojem otroku.

Tomaž (teka po sobi). Ves sem zmešan! Kdo bi si bil mislil, da bom danes še tebe videl. In prav danes! Menil sem, da si že davno strohnel. Sédi no, sédi. (Pripravi mu stol.)

Logar. Ne trudi se, prijatelj! Povej mi rajši na kratko, kako je pri Logarju! Ali pa kar sam skočim tje. Koprnim, da bi že videl svojega Vladka.

Tomaž. Potrpi! O sam Bog privedel te je ravno danes. Kaj bi ti prikival — vse naj ti povem.

Logar. Govôri, prijatelj! Da mi je dobra moja žena umrla, zvedel sem pri sodnji. Izjokal sem se že na njenem grobu. Njo sem prvo obiskal. Srce mi je hotelo počiti . . . (Zakrije si oči.)

Tomaž. Utolaži se! Hvala Bogu, da si prišel. Sam angelj varih Vladkov te je poslal k meni.

Logar. A kaj je, govôri — skrbi me.

Tomaž. Vladka, sinčka tvojega, odvedel je dopoldne od Logarja sodnijski sluga, ker so ga obdolžili, da je porezal gospodu župniku drevesca.

Logar. Kdo ga je obdolžil, kdo?

Tomaž. Sami — domači! Po smrti rajnice vodi gospodarstvo pri Logarju neka Barba. Nikdar ni bila na dobrem glasu, in jaz sam sem jo rajnici odsvetoval. A znala se ji je prikupiti in sedaj gospodari pri hiši. Otrok tvoj — Vladko — pa trpi pri nji kot črna živina. Poleg tega pa lenari pri hiši Vid, Barbin sorodnik. To ti je hudobnež, da je malo takih. A natančneje ti že še povem.

Logar. Mojega otroka torej so odpeljali k sod-niji. O Bog, kako žalostna vrnitev!

Tomaž. Prijatelj, to naj ti ne kali veselja! Pre-pričan sem, da je nekdo Vladku drevesa podtaknil. Prisegel bi, da jih ni porezal on. O, to ti je ljub in blag otrok, tvoj Vladko!

Logar (razburjen vstane). A kdo so tisti, ki mi otroka tako zatirajo? Gorjé jim, ki preganjajo nedolžno dete!

Tomaž. Potrpi in premagaj se! Da, Vladko je nedolžen; s prstom bi lahko pokazal onega, ki je drevesca porezal. A prič nimam in zato moram molčati. Toda nedolžnega otroka bo rešil Bog!

Logar (slovesno). O hvala ti, dobrotni Bog, da si me še o pravem času privedel tu sèm, da rešim svojega otroka iz zlobnih rôk. A kaj mi je sedaj storiti? Svetuj mi, Tomaž!

Tomaž. Ne prenagli se v ničemer. K Logarju ne hodi in tudi nikomur ne pravi, da si Vladkov

oče. Tako — upam — boš mnogo zvedel, kako je pri Logarju, kar bi ti ostalo sicer prikrito. S premislekom: to je bilo vedno moje pravilo. — Toda odloži vsaj prtljago in povej mi, s čim naj ti postrežem?

Logar (odlaga prtljago). Pusti to! Pomagaj mi rajši, da rešim svoje dete!

Tomaž. Za Vladka ne skrbi! Gospod župnik ga imajo preradi, da bi dovolili zapreti ga. Vsa vas ga ljubi, le Vid in Barba ga ne moreta videti. To je znano vsem vaščanom. Da so gospod župnik otroku varih, to ti je tudi znano.

Logar. Pri sodnji sem zvedel.

Tomaž. Torej danes ostani pri meni. Odtod lahko opazuješ, kaj in kako je pri Logarju. Videl boš, da bo tako prav. — Sedaj mi pa povej, kje si hodil po oni nesrečni vojski toliko časa? O koliko pisem je rajnica spisala in odposlala križem sveta! A vsako je poročalo, da si najbrž padel v bitki.

Logar. Če ti povem, da sem bil ranjen, ujet, bodi ti dovolj za danes. Sedaj mi je le za Vladka. Najprej mi je njega rešiti, potem se bomo pogovarjali. Povej mi, koga sumiš, ki bi mu bil podtaknil drevesca?

Tomaž (zroč proti oknu). Vidiš, tega-le (pokaže skozi okno), ki gre sedaj k meni. Vid je, o katerem sem ti pravil. Nekaj posebnega mora imeti, sicer ga ni nikoli k meni. Ne izdaj se, vzemi zopet prtljago in reci, da si popotnik. (Začne zopet zapletati košarico.)

Logar (natakne prtljago). Dobro, dobro!

III. Prizor.

(Prejšnja. Vid.)

Vid (vstopivši). Gorko imate, sosed Tomaž. Nekaj mrzel veter je jel vleči doli s Poljân.

Tomaž (odloži košarico). Sneg bo začel naletavati, pomni me! Glej, Vid, to-le košarico zapletam že dobre pol ure, pa sem jo komaj dogotovil. Prsti mi niso več gibki, kakor nekdej. Petrovčeve Anke je. Naj jo nesem nazaj. (Vidu natihoma.) Vid, tu ostani, pa na tega-le moža malo popazi! Brž se vrnem.

Vid. Že dobro! Brez skrbi bodite! (Tomaž odide.) (Vid zase). Kdo mu je dal še to misel v glavo, da je šel od doma? Saj pravim, vse mi gre danes po sreči. Sedaj se pa z možem kar tu-le dogovorim. Kako bi neki začel? — (Mane si roke in prične glasno.) Mraz je, mraz! Odkod ste pa, mož?

Logar. Ne morem vam povedati. Po svetu se potikam.

Vid. In kar sami hodite? Kaj vam ni dolgčas samim?

Logar. O seveda mi je.

Vid. Ali ne najdete po svetu nikogar, ki bi vas spremljal? Prijetneje bi vam bilo.

Logar. I, dandanes je svet mrzel! Vsak najrajši hodi svojo pot.

Vid (priliznjeno). In vi bi gotovo radi imeli koga za družčino. Na obrazu se vam vidi, da ste prijazen človek.

Logar. Ali bi šli morda vi radi z menoj? Rad vas vzamem, če vas veseli. Dobro bova živela.

Vid. No, tudi jaz bi šel z vami, da nimam doma posestva.

Logar. Imate posestvo — tista je druga. Morda je vaše to-le sosedno?

Vid. Dà, dà! — Toda nekoga drugega vam pre-skrbim, da vas bo spremljal. Če vedno ne, vsaj nekaj dnij.

Logar. Koga pač?

Vid (sede k njemu). Čujte! Tje na jesen pre-teklega leta je bilo, ko se je priselil k nam neznan deček. Prišel je prvi večer prosit prenočišča. Dovo-lila sva mu s teto. Drugi večer je zopet prišel, tretji zopet in sedaj se drži hiše kot klop kože.

Logar. Neznan deček?

Vid. Dà! Poleti sem ga še porabil pri tem in onem delu, sedaj na jesen je krave pasel; na zimo pa ga kar nič ne potrebujem pri hiši. A od hiše ga ni spraviti!

Logar. Hm, kaj torej početi?

Vid (pomakne se bližje). Glejte, mož! Za vas bo ta deček kakor nalašč. Nosil vam bo prtljago in krajši čas vam bode. Mene pa rešite te nadloge. Povrnem vam trud, ne skrbite!

Logar. Odkod je otrok?

Vid. Nihče ne vé, odkod bi bil. Popraševala sva ga s teto, a pravi, da nima ne očeta ne matere. Vzemite ga s seboj, mož!

Logar. Kakovih sitnostij bi si morda nakopal pri gosposki. Bolje je, da pri vas ostane. Pa potrpite ž njim!

Vid. Ne bojte se sitnostij! Živa duša ne bo poprašala po njem. Storite mi to, mož, storite. Petak vam obljubim za trud. Sicer — ne vem, če bo noč še prebil pri meni.

Logar (navidezno vesel vstane) **Petak?** Za tak denar pa že storim, kar vam drago. Pa še prenočili me bodete nocoj. Truden sem.

Vid. O seveda. In večerjo dobite pri nas.

Logar. No, tem bolje. Dečka že kje popustim.

Vid. Tisto pač glejte, da se več ne povrne. Sicer mu bom pa že jaz zabičal, kar treba.

Logar. Prav tako! A petak mi daste za trud.

Vid. Gotovo! Zvečer pridite k nam, ali pa kar précej pojdite. Zjutraj zgodaj pa ga odvedete. Naročil mu bom že jaz, da bo rad šel.

Logar. Précej ne morem k vam. V vasi bi še tu in sèm kaj poprosil.

Vid. Toda zvečer gotovo pridite! Glejte, jaz sem vas videl doma pri oknu in takoj sem si mislil: temu-le možu ga ponudim. Zato sem prišel sedaj sèm. (Logarju na uho.) Sicer me ni tu sèm nikoli, ta-le mož je skopuh, da je malo takih. Bojte se ga! Zato mu nikar ne pravite, kaj sva se zmenila. Mož je siten in Bog vé, kaj bi raznesel med ljudi.

Logar. Kaj bom pravil? Saj mu tega ni treba vedeti.

Vid. Denar dobite zvečer. Do tedaj že vse pripravim.

Logar. Velja! (Dá mu roko.) Zvečer pridem po dečka.

Vid. Dobro! Zanašam se na vas. Pst! Molčiva, Tomaž se menda vrača. Nikomur ne pravite. — (Sede k mizi in odpre pratiko.)

IV. Prizor.

(Prejšnja. Tomaž.)

Vid (navidezno zamišljen v pratiko). Vsi Sveti bodo že kmalu, glejte no; to čas hiti! (Tomaža zagleda.) Že nazaj? No, saj jaz sem se tudi pogrel; pri nas še nič ne kurimo. (Stopi k vratom.)

Tomaž. I kajpak, čvrsti ste še vsi. Starega človeka pa précej zebe, da le malo po snegu zadiši. Ali že greš?

Vid (odhajaje). Grem malo domov pogledat. (Namigne še enkrat potniku in odide.)

Logar (razburjen vstane). O, Bog, vse vre v meni jeze in žalosti. Komaj sem se premagoval, o hudobija, hudobija . . ! (Koraka po sobi.)

Tomaž. Kaj ti je povedal? Vedel sem, da ga nič dobrega ni prineslo k meni. Govori prijatelj!

Logar. Kako naj ti povem? Najrajši bi šel tje in pognal hudobneža še to uro od hiše. Premisli, kaj nameravata! Otroka hočeta spraviti od hiše. Videl

me je, ko sem po zmoti zavil k tebi. Menil je, da sem potnik. In sedaj je prišel in mi obljubil petak, če odvedem „neznanega dečka“ od hiše. Obljubil sem, da zvečer pridem. O Bog, vse gorí v meni! Ali sanjam, ali bedim? Otroka mojega — od hiše?

Tomaž. Dolgo časa se mi je že dozdevalo, da Barba nekaj namerava. Danes mislita naklep izvršiti. O seveda: Vladka od hiše, potem sta brez skrbi. Rajnica je menda napravila še tako oporoko, da dobi Barba hišo in še nekaj polja, če deček umrje. In sedaj se ga hočeta iznebiti, že umem!

Logar. Najrajši bi šel précej tje!

Tomaž. Premaguj se! Sedaj ti lahko še kaj utajita. Reč naj dozori; dobro je napeljšano. Zvečer, ko ti izročita otroka, poveš, kdo si. Čudno bó to svidenje!

Logar. Gorjé zlobnežema!

Tomaž. Dà, pravično gorjé zatiralcem nedolžnega otroka. Doli v vasi sem že tudi zvedel, da so gospod župnik slugi zapovedali, naj Vladka izpusti na njihovo odgovornost. Deček je gotovo že doma.

Logar. O tisočera hvala dobremu možu! Še danes grem skrivaj k njim in jim povem, da sem Vladkov oče. — A sedaj moram od tebe, Tomaž! Sam Bog in angelj varih Vladkov me je privedel tu sèm. Z Bogom za nekaj časa.

Tomaž. Ne izdaj se nikomur, razven gospodu župniku.

Logar. Nikomur, niti Vladku. Sodba in svidenje bode hkrati. Še nekaj. Ko boš videl na večer, da grem tu mimo k Logarju, izkušaj, da se skriješ tudi ti v vežo. Potreboval bi te; drugo že uredim sam.

Tomaž (odhajajočemu). Pridem! Modro ravnaj! V lastne zanjke sta se ujela. (Logar odide).

(Zagrinjalo pade.)

Tretje dejanje.

(Godi se zvečer pri Logarju. Prostor kakor v I. dejanju.)

I. Prizor.

(Barba, Vladko.)

Vladko (otožen sedi za pečjo).

Barba (vstopivši). Torej si zopet prišel k hiši? Menila sem, da te bo vsaj toliko sram, da ne boš ostajal v vasi, kjer te vsakdo pozna in vé, kaj si naredil.

Vladko (zaihti).

Barba (nadaljuje). Pa kdaj se je hudobnež, kakoršen si ti, še česa sramoval? No, to mora biti tudi prava sodnija v trgu, da izpuščajo take malopridneže.

Vladko (ihté). Gospod župnik so ukazali slugi, da me je moral izpustiti. Verjeli so mi, da nisem jaz porezal drevesec.

Barba (jezno). Pravemu lažniku so verjeli. A kje si potem toliko časa hodil?

Vladko. Nisem si upal domov . . .

Barba. Seveda, vest ti ni dala!

Vladko. Teta, lepo vas prosim, nikar me ne žalite. Verjemite mi, da jaz nisem naredil gospodu župniku te škode.

Barba. Lažnik si bil in lažnik ostaneš! Vsa vas te pozna, kak hinavec si!

Vladko. Bog mi je priča, da jih nisem jaz porezal!

Barba. Torej sem jih morda jaz, ali kdo?

Vladko. Vi ne; ali Vid me ni nikoli rad imel, morda mi jih je on podtaknil.

Barba (jezno skoči predenj). Ti hudobnež! Vida boš dolžil svoje hudobije! Le čakaj, skoro bo Vid tukaj! Njemu boš povedal, kako misliš. Radovedna sem, kako se bosta pomenila.

Vladko (boječe). O teta, lepo vas prosim, ne pravite mu tega! Saj jih morda ni.

Barba. Sama se bosta pomenila. Kaj meni mari!

Vladko. Teta, pustite me, naj grem spat, da me Vid nocoj ne dobi. (Hoče skozi vrata.) Jutri pa grem rajši služiti k drugim ljudem. Pri vas mi ni več obstati.

Barba. Dà, le pojdi jutri, kamor ti drago in nikoli več se ne vrni. A nocoj mi moraš sesekati še vso zelenjad, kar je je v veži.

Vladko. Vse vam bom storil, teta; le Vidu ne pravite ničesar!

Barba (zase). Že gresta, Vida slišim! (Vladku.)
Sedaj pa le urno sekati.

Vladko (odide).

II. Prizor.

(Barba. Vid. G. Logar. Pozneje Vladko, Tomaž in sodn. sluga.)

Barba (zagleda v veži Vida in tujca, ko odhaja Vladko skozi vrata). Le noter, le noter!

Vid (tujcu). Teta moja so; pomagajo mi pri hiši. Povedal sem jim že, kaj sva se dogovorila.

Barba. Prav vesela sem, da nam odvedete tega otroka.

Logar. Obljubil sem sicer dopoldne, da ga odvedem, a sedaj me je jelo skrbeti, da bi si ne nakopal kakih sitnostij.

Barba. To naj vas ne skrbi; kakor je deček tiho prišel k hiši, tako izgine tiho od hiše. Nihče ga ne bo pogrešil.

Logar. Povejta mi, ali vama ni otrok nič v sorodu, ali morda nista variha dečku?

Vid. Veste, da ne laževa. Tuj deček je. Bog vé, odkod.

Barba. In za pastirja je pri nas že leto dnij, a od hiše ga ne moreva spraviti. Toda povejte, ali ga vzamete ali ne?

Vid. Saj ste dopoldne obljubili; mož-beseda morate ostati.

Logar. Bodi, ostanem mož-beseda, toda vse posledice zadenejo vaju, ko bi kdo pozneje poprašal po dečku. In petak mi dasta za trud!

Barba. Malo preveč vam je Vid obljubil, danes je hudo za denar.

Logar (ostro). Če ga ne daste, pa dobite koga drugega. (Hoče oditi.)

Barba (ga pridržuje). Potrpite, če že ni drugače. (Išče v miznici.) Toda odvesti morate otroka tako daleč, da se več ne povrne. Tu imate denar! Lepo plačilo za tako majhen trud.

Logar. Stvar je nevarna, tudi za petak ne dobite vsakogar. A sedaj naročite dečku, da gre zjutraj z menoj. (Spravi denar.)

Vid. Précej mu je treba povedati; teta, pokličite ga!

Barba (skozi vrata). Pojdi noter!

Vladko (priteče). Tukaj sem, teta! Kaj želite?

Logar (hoče k dečku, a se vendar premaga).

Barba (Vladku): Čuj me! Zjutraj zgodaj te Vid pokliče, da spreliš tega-le moža čez goro in mu pokažeš pot. Spremi ga tako daleč, dokler te bode potreboval. Poprej se ne vračaj!

Vladko. Ubogal bom.

Vid. Poklical te bom že jaz. Sedaj pa le urno kravam nastiljat — kaj se mudiš? (Sune ga k vratom.)

Barba. In vode mi prinesi, pa zelenjad mi še nocoj vso sesekaj. Mari boš zastonj pojedal pri hiši, pritepenec ti!

Vladko. Oh, tako mraz mi je v roke! Samo malo naj se pogrejem.

Barba. Kaj bi se grel? Urno na delo, lenoba!
(Odpre mu vrata.)

Logar (sune Barbo od vrat in reče slovesno). Dovolj!
— Pustita otroka, poslej je v moji oblasti. (Jezno).
Zadosti dolgo sta gospodarila, sedaj bosta dala račun od svojega hiševanja!

Barba (prestrašena). Kaj in kako?

Vid (norčevaje se). Mož, vam se meša.

Logar (stopi predenj). Motiš se, brezbožni zlobnež! Vama, vama so se zmešali hudobni naklepi! Dan maščevanja je prišel tudi za vaju, gadja zalega...

Barba (Vidu). O Bog, ali sanjam? Kdo pa je ta mož? Vid, poprašaj ga vendar! Toda ne — od hiše ga spravi, da ljudje ne začujejo vpitja!

Vid (skoči pred Logarja). Kdo je gadja zalega?
Govôri —!

Logar (ga pahne od sebe). Strani, drugače —!

Barba (kričé skozi okno). Pomagajte, pomagajte, razbojniki! (Hoče skozi vrata.)

Logar (stopi pred vrata). Nobeden vaju ne hodi todí skozi, dokler ne dovolim — jaz! (Vladku.) Ljubo, nedolžno moje dete, tudi tebi je prišel dan rešitve. Jaz sem — tvoj — oče! (Potegne ga k sebi in poljubi na čelo.)

Barba (Vidu). Vid, ne verjemi mu! To je kak potepuh, spravi ga od hiše. (Jame vpiti.) Sosedje, Tomaž, pomagajte, pomagajte!

Tomaž (vstopi). Tukaj sem, če še mene potrebujeta. Prišel sem, da vama predstavim tega potnika, kateremu sta hotela izročiti „neznanega pastirja“ — Vladka. Ta je gospod Logar — oče Vladkov — gospodar te hiše!

Barba (si zakrije obraz). O Bog, o —!

Logar. Vse vajine namere so mi znane! Ničesar mi ne moreta utajiti! Potrpita, kmalu obračunimo.

Barba (ihiti). O Bog, ali prav slišim? Oče? — V zemljo bi se najrajša pogreznila!

Vid (stoji kakor okamenel). Oče! Ali je mogoče? Vse je —.

Logar (držeč Vladka za roko). Ha, nista slutila, da izdajata očetu lastnega otroka! Vsi vajini naklepi so mi znani do dobra. Na pol sta imela že izkopano jamo, v katero zagrebeta mojega otroka, a zdrsnilo vama je na opolzli poti in sama sta zdrčala vanjo. Neusmiljena trdosrčneža! — O ubogi moj Vladko, koliko si moral pretrpeti pri teh dveh zlobnežih!

Vladko (sili k Tomažu). Strijc Tomaž, povejte mi, ali so res ta mož — moj oče. Rajna mamica so mi tolikokrat pravili, da so umrli v vojski.

Tomaž. Niso umrli, pridni Vladko! Tu pred teboj so — tvoj oče. Ljubi Bog jih je čuval in privedel k tebi nazaj. Ne boj se jih; objemi in poljubi jih!

Vladko. Moj oče, moj oče! (Oklene se Logarja.)
Sedaj imam tudi jaz očeta!

Vid (hoče k vratom). Pustite me; ničesar nimam več tu opraviti.

Logar (mu zastopi pot). Nikamor, dokler ti jaz ne dovolim. Povej mi poprej, kdo je porezal gospodu župniku drevesca?

Barba (razjarjena). O kdo pač, kakor ta vaš otrok? Morda hočete še to na naju zvrniti! O jaz revica! (Glasno zaihti.)

Logar (Vidu). Tebe vprašam — kdo je porezal gospodu župniku danes zjutraj drevesca? Govôri!

Vid (ošabno). Kdor hoče, jaz ne!

Logar. Ti — ne? (Seže v žep.) Ti — ne? Ali poznaš ta nož?

Vid (gleda molčé v tla).

Logar. Ti molčiš? Kajpak: preglasno ti govori slaba vest, da bi mogel oporekati. Čuj torej! Ta nož sva našla z gospodom župnikom na vrtu, kjer si ti danes porezal drevesca. Prijatelj moj, Tomaž, je priča, da je nož — tvoj.

Vid. Dà, nož je moj!

Logar. In kdo je porezal drevesca? Vladko ali ti, govôri!

Vid. Jaz sem jih porezal — kaj bi tajil. Vse je izgubljeno! Teta so me pa nagovorili. In poleg tega so me zapeljali, da sem vam izdal tega otroka.

Barba (ihté stopi pred Vida). O Vid, mólči! Lepo te prosim, mólči!

Vid (osorno). Kaj bi molčal? Vi ste me zape-ljali! (Logarju.) A sedaj me pustite! (Hoče ven.)

Logar. Potrpi, skoro končamo! Nedolžnega mojega otroka sta spravila ob dobro ime, hotela sta ga pregnati od lastne hiše in — Bog vé, kaj sta še nameravala ž njim. Groza me stresa . . .

Barba (zastoče). O vse vé, vse vé!

Vladko (sočutno). Dobri oče moj — odpustite jima! Glejte, teta jokajo! Smilijo se mi. Jaz jim vse odpuščam.

Logar. Ne morem, ne smem ju pustiti brez kazni, drago dete! Tvoje omadeževano ime zahteva kazni tema dvema! (Zakliče.) Sluga!

Sodnijski sluga (vstopi). Tukaj sem!

Logar. Odvedi ta dva, kakor ti je bilo naročeno pri sodniji. (Barbi in Vidu.) Pri gosposki se natančneje zgovorim z vama!

Barba (zajoče). O Bog, o Bog! V ječo — na stara leta v ječo! Ali bedim, ali se mi sanja?

Vid (srdito). V ječo? Prokleta ura, ko sem prišel pod to streho!

Logar. In sedaj — od hiše! Ne maram vaju več gledati pod to streho! Šele, ko odideta vi dva, nase-li se zopet božji blagoslov in nova sreča v tej hiši!

Sodnijski sluga (Vidu): Sèm roke! Ženo že tako povedem!

Vid (se ustavlja, a sluga in Logar ga zmagata).

Sodnijski sluga (ga vklene). Tako, sedaj pa z menoj! Že dopoldne bi bil bolj prav storil, da bi bil vaju peljal namesto otroka. (Prime Barbo za roko.)

Barba (se brani). O pustite me, pustite me! Kaj bodo ljudje rekli? Na stara leta — v ječo!

Tomaž (odpre vrata). Od hiše! Kakor sta si postlala, tako bodeta ležala. (Sluga ju odvede. Zunaj se čuje še nekaj časa jok Barbin in preklinjevanje Vidovo.)

Vladko (sočutno). Teta — jokajo . . .

Logar. Od hiše! — In sedaj šele pridi sèm na srce moje, nedolžni moj Vladko! O kolikokrat sem hrepenel na tuji zemlji po tebi in rajni tvoji mami! (Gorko ga objame.)

Vladko (se ga tesno oklene): Moj oče, oče . . .

Tomaž (zroč ju oklenjena govori slovesno). Kako sta srečna! Kolikor svetleje vzide solnce za vihro, toliko slajša je za bridkostjo radost! Kdo pač bi si mislil, da bodo pogubonosni oblaki, ki so se zbirali današnji dan nad teboj, nedolžno dete, rosili ti na večer toliko sreče? Pa saj pravim in še rečem: Nedolžnosti je Bog najljubeznivejši varih, a hudobiji strašen maščevalec!

(Zagrinjalo pade.)

Jos. Volc.

